

De eerste slag bij Bergen (19 September 1799).

Applicatorische studie omtrent de gevechtsvoering in
polder- en duinterrein. ¹⁾

DOOR

G. SNELLEN, *Kapitein der Infanterie.*

Vervolg van bladz. 262.

HANDELINGEN VAN DEN COMMANDANT DER 3^e DIVISIE.

Over het algemeen verkeert de 3^e Divisie veel meer in normale omstandigheden dan de 1ste en kan bij haar meer overeenkomstig de bestaande reglementen, voorschriften en algemeen geldende tactische beginselen worden gehandeld.

Terwijl bij de 1ste Divisie het tactische verband tot in het regiment zoo goed als geheel verbroken is, biedt de 3e een voorbeeld van eene normale opstelling aan; éénhoofdige leiding is hier mogelijk en geboden, en de geheele handeling heeft dientengevolge een veel geregelder verloop.

De 3e Divisie, in den avond van den 17^{den} in de *Egmond* aangekomen, heeft 's nachts gerust, onder bescherming van marschvoorposten, die met het aanbreken van den dag in stelselmatige worden veranderd. Daar de Instructie voor de Divisie-commandanten aangeeft, dat ieder hunner de veiligheidsmaatregelen in zijn eigen sector regelt, vestigt de Divisie-commandant in zijne Instructie voor den Commandant der stelselmatige voorposten (bijlage 6) de aandacht op den *Voertweg*. Gelijk wij zagen, wordt dit punt niet bezet door eene veldwacht der 1ste Divisie en staat nu feitelijk eene veldwacht der eene Divisie vóór eene der andere; dit heeft echter geen bezwaar, daar die van de 1ste Divisie spoedig kan inrukken. De *Voertweg* is belangrijk voor de 3^e Divisie, voor de 1ste daarentegen niet. Deze toestand is een uitvloeisel van de regeling door twee hoofden, die intusschen in dit geval geen nadeel oplevert.

Ten opzichte van de gedragslijn, te volgen bij een vijandelijken aanval, is overwogen, dat eenerzijds het standhouden in eene vooruitgeschoven stelling zeer gevaarlijk zou kunnen worden, ingeval de vijand

¹⁾ Voor de plaatsnamen, in de bevelen, zie: blad 19 (*Alkmaar*) der Chrom. top. kaart 1 : 50.000. Uitgave 1902.

de voorposten-bataljons op de hoofdmacht terugwierp. Andererzijds kan een categorisch bevel om terug te trekken er toe leiden, dat zulks ook geschiedt voor verkenningsdetachementen van geringe sterkte, die zoodoende hun doel geheel zouden bereiken. De bedoeling is: den vijand tot ontijdige ontwikkeling te noodzaken, ten einde, zoo mogelijk, inlichtingen omtrent zijne sterkte te bekomen, doch zich niet in te laten in een gevecht op de middelbare en kleine afstanden.

De sector der 3^e Divisie leent zich evenzeer tot eene normale voorpostenopstelling, als tot een normaal gevecht; hier wordt dus een voorpostenorder uitgegeven (bijlage 7). Toch doen zich hier eenige bijzonderheden voor, die men niet uit het oog mag verliezen. Er komen namelijk in dit terrein genoeg hooge duintoppen voor om over dag met één dubbelpost per veldwacht te mogen volstaan; daarentegen belet geen enkele natuurlijke hindernis de nadering tot de veldwachten, hetgeen op zichzelf voor den nacht een ongunstige factor is. Men zal trachten dit nadeel te verhelpen door het aanleggen van hindernissen voor de veldwachten en door deze gedurende den nacht op te stellen in een over dag te maken loopgraaf; evenzoo handelt men bij voorposten-detachement N°. 2. Ook worden maatregelen genomen tot aanvoer van ijzerdraad en piketpalen om bij voldoende tijd daarmede eene afdoende versperring door de duinen te maken, die door het vuur der veldwachten kan worden bestreken.

De groote vraag is hier: „Staat ons al dan niet een nachtelijke aanval te wachten?”

Om deze vraag te beantwoorden, moet in de eerste plaats rekening worden gehouden met het terrein.

Dat terrein is bij nacht zeer moeilijk begaanbaar; toch is het doortrekken van de duinstrook bij duisternis niet onmogelijk, zooals het gebeurde in 1799 ons leert, waarbij men echter twee zaken niet moet vergeten, n.l. dat de Russen reeds vóór het betreden van dat terrein bij *Groet* en *Camp* voeling met den vijand hadden verkregen, en dezen dus slechts behoeften te volgen, en dat deze marsch de oorzaak was van eene voor hen zeer noodlottige verwarring.

Heeft de aanvaller vóór het betreden der duinen geen voeling met den vijand, dan zal het slagen van zijn marsch afhangen van de mogelijkheid om zich te kunnen oriënteren (heldere sterrenhemel, kompassen met lichtgevenden bodem, enz.)

In ieder geval is het echter zeker, dat eene sluippatrouille, die over dag en in den voornacht reeds meermalen den zelfden weg aflegde, zich sneller zal bewegen dan eene colonne, die bij duisternis voor het eerst met het terrein kennis maakt. Al mag men dus geenszins het gevaar van een nachtelijken aanval gering achten, met een oordeelkundig geregelden en uitgevoerden patrouillegang zal men zich voldoende veiligheid kunnen verschaffen.

Leerrijk is voorzeker het gevecht, door de Engelschen bij *Tel el Kebir* gevoerd in den nacht van 12 op 13 September 1882. Toch zou het

verkeerd zijn, daaruit ontmoedigende gevolgtrekkingen te maken; want het terrein, een harde, vlakke bodem, was daar zeer goed begaanbaar en de waakzaamheid der Egyptenaren liet zeer veel te wenschen over. Hunne gevechtsvoorposten (enkele compagnieën) waren *in* de verdedigingslinie opgesteld.

Slechts langs het strand is hier een nachtelijke aanval eene betrekkelijk gemakkelijke onderneming; daarom wordt gedurende den nacht en bij mist eene compagnie aan het strand geplaatst, die waakt in eene loopgraaf voor knielende schutters, voortdurend in gevechtsformatie, met enkele patrouilles voor zich uit, welke bij 's vijands nadering, al vurende, door den duinrand terugtrekken.

Het ware onoordeelkundig deze compagnie reeds bij daglicht op het strand te plaatsen, met het oog op de waarneming door de vijandelijke vloot.

Het eenige gevaar is hierin gelegen, dat de stelling der hoofdmacht niet tijdig genoeg bezet zou kunnen zijn; om dit te voorkomen worden de veldwachten voorzien van eenige vuurpijlen (uitsluitend voor alarmsignalen bij een nachtelijken aanval) en worden de voorpostendetachementen met het gros verbonden door de voorpostentelegraaf en het gros met het stafkwartier door de beide telefoonbrigades.

Het overbrengen van berichten door ordonnansen, waarvoor natuurlijk alleen infanteristen zouden kunnen gebezigd worden, zou te veel tijdverlies veroorzaken en, met het oog op eventueel verdwalen, te onzeker zijn.

Gaan wij thans over tot het gevechtsbevel (bijlage 8). De 3^e Divisie bevindt zich in een terrein, dat den vijand wel een vrij ongemakkelijken weg, maar tevens eene tamelijk gedekte nadering aanbiedt. Voorts is het voor beide partijen niet moeilijk goede artilleriestellingen te vinden, maar wel om die met hare batterijen te bereiken.

Het duinterrein is over het algemeen op de topographische kaart van 1:50.000 juist aangegeven; de details kunnen er echter niet altijd uit gelezen worden, zoowel door voortdurende gedaanteverandering van de duinen, als door het ongebruikt laten van oude slagen en het ontstaan van nieuwe.

De hieronder te bespreken maatregelen en bevelen zijn echter niet op de kaart genomen en uitgevaardigd, doch na eene voorafgegane, zij het dan ook vluchtige verkenning.

Gedurende een winterverlof te *Alkmaar* zijnde, heb ik van de gelegenheid gebruik gemaakt om de stelling der 1ste en 3^e Divisie tusschen het stoomgemaal van den *Heer Hugowaard* en het strand persoonlijk te gaan verkennen; ik kan dus den toestand van het duinterrein eenigszins nader toelichten.

Destijds was er nogal verschil tusschen het terrein en de kaart, doch op de beide laatste uitgaven der Chromo-topographische kaart van 1:50.000 is dit, vooral wat de beplanting aangaat, opgeheven. Mijn aanvankelijk voornemen was, de infanterie te doen stelling nemen in eene lijn, gaande

onder het woord *Klampduin* en boven het woord *Middenblink*; de artillerie onder de eerste helft van het woord 't *Zegeveld* te plaatsen.

Doch reeds de beklimming van *Klampduin* deed mij van dit plan terugkomen en wel om de volgende redenen. De onmiddellijk ten Noorden daarvan gelegen *Heerenweide* bestaat uit laag kreupelhout; *Klampduin* zelf (naar schatting 20 à 30 M. + A.P.) is voor eene infanterie-stelling te hoog gelegen; in de lijn Noordpunt van *Heerenweide* — *Strandpaal 35* bevindt zich echter eene groep lage duintjes tusschen *Heerenweide* en *Bokkenweide*. Het *Zuider Achterveld* nadert *Middenblink* tot ongeveer 600 M.; de overgang wordt ook hier gevormd door heuveltjes, die echter hooger zijn dan in het Oostelijke deel der duinen en welker Noordrand eene vrij goede stelling oplevert. Met de weinige ervaring, die eene vijfmaandsche detachering bij de veldartillerie mij opleverde, heb ik getracht de begaanbaarheid van het duinterrein voor dat wapen te beoordeelen en ben tot deze slotsom gekomen: de Noordelijke helling van *Klampduin* is, overeenkomstig de stafkaart, vrij steil, doch het bovenvlak is een met bramen en andere planten begroeid plateau, dat naar het Zuiden en Zuidoosten zeer zacht afhelt en betrekkelijk gemakkelijk te bereiken is. Een karrespoor voert langs de Zuidelijke helling tot op 500 M. ten Zuiden van *Middenblink*, welk duin, zijn naam getrouw, niet begroeid en alzoo moeilijker te bestijgen is. Geheel onmogelijk acht ik dit echter niet en meen, dat men 1 à 2 batterijen op den tamelijk vlakken top zou kunnen plaatsen.

Mijne aanvankelijk op de kaart gekozen artilleriestelling viel deerlijk tegen; de duinen onder het woord 't *Zegeveld* zijn aanmerkelijk lager dan *Klampduin*, hebben steile hellingen en een kam van hoogstens 1½ M. breedte; zij zijn voor het beoogde doel ten eenen male onbruikbaar,

De breedte der stelling van straatweg tot strand bedraagt 2250 M. = 3000 passen, zoodat over de geheele frontlijn 3 à 4 man per strekkende pas komen. Theoretisch is dit dus eene zeer gunstige verhouding, wanneer men bedenkt, dat o.a. in het Leerboek der Tactiek van de, toenmalige, Kapiteins HOOGEBOOM en POP bovengenoemde sterkte voldoende wordt geacht voor dat gedeelte van het vuurfront, waarop de hoofdaanval geschiedt, terwijl daarbij aangegeven wordt, dat op de minder bedreigde gedeelten met twee man per pas kan worden volstaan.

Gaan wij thans na op welke wijze de aanvaller kan trachten zijn doel te bereiken, dan zien wij, dat omvatting van den linkervleugel, ondanks voorbereiding door vuur van de vijandelijke schepen, eene zeer hachelijke onderneming zou zijn. Het vuur van boord zou alleen kunnen bestaan in het onveilig maken van eene bepaalde terreinstrook, daar de verdediger natuurlijk zorg zal dragen, dat geen kenteekenen van de aanwezigheid eener stelling in de duinen voor de vijandelijke schepen aanwezig zijn. Dit vuur zou verder moeten ophouden, zoodra de omvattende afdeelingen binnen het werkzame vuurbereik van den verdediger kwamen; immers het zou dan gevaarlijk worden voor de

eigen, tegen het front der stelling ageerende troepen. De omvatting zou bovendien moeten geschieden langs het niet bezette en verdedigde strand en dientengevolge uiterst gevaarlijk worden, omdat bij mislukking de daarvoor gebezigde afdeelingen op de zee geworpen en van hunnen terugtochtsweg afgesneden kunnen worden.

Voor eene omvatting van den rechtervleugel bestaat evenmin veel gevaar; het polderland aan die zijde is slecht begaanbaar voor groote afdeelingen en zou den opmarsch te zeer vertragen. Doch er kan bovendien geen sprake van zijn, omdat de rechtervleugel aan andere troepen is aangeleund. Voorts kan door de uitstekende communicatie achter de stelling der 1ste Divisie in korten tijd eene vrij aanzienlijke macht bij *Het Woud* geconcentreerd zijn. Gerustgesteld ten opzichte van een aanval door den *Bergermeerpolder*, zou de Commandant der Divisie binnen één uur tijds daar drie bataljons van het Regiment Grenadiers en Jagers en twee sectiën Veldartillerie kunnen samentrekken. Dit zou een waarlijk belangrijke steun voor den bedreigden rechtervleugel kunnen zijn.

Eene poging tot omvatting, zoowel van den linker- als van den rechtervleugel, zal bovendien bij het open terrein aan die zijden (strand en polder) zeer vroegtijdig ontdekt worden; al moet dus met de mogelijkheid daarvan wel rekening worden gehouden, groot gevaar valt in dit opzicht niet te duchten.

Bij de bevolen opstelling in 3 gevechtswegs staan de bataljons der 2e linie 500 à 600 M., die van de 3e linie 1000 à 1100 M. van den uitersten vleugel verwijderd en kunnen dien in respectievelijk ongeveer 10 en 20 minuten bereiken (den moeilijken weg in aanmerking genomen; bij normalen weg zou dit respectievelijk 6½ en 13 minuten zijn). Zij kunnen dus tijdig op den bedreigden vleugel aankomen.

De meest bedenkelijke omstandigheid bij de verdediging der stelling, en trouwens bij haast elke oorlogshandeling onzerzijds, ligt in de weinige artillerie, waarover in ons leger kan worden beschikt. Hebben de meeste Europeesche legers 4.1 à 4.8 stukken per duizend geweren, bij ons bedraagt dit aantal niet meer dan 3.3. Stellen wij dus, evenals in 1799, ongeveer 45.000 man tegenover ons te hebben en rekenen wij daarbij op 35.000 geweren, dan kan men, al voert de vijand slechts 4 stukken per 1000 geweren mede, toch aannemen, dat hij over ± 140 vuurmonden beschikt. In het polderland is, naar wij zagen, van die artillerie niet veel te vreezen, vooral indien de polders zijn gefundeerd, dan wel dras gezet.

Om nu althans eenigszins te gemoet te komen aan het geringe aantal vuurmonden, waarover de 3^e Divisie beschikt, heeft de Commandant van het veldleger de artillerie in het polderland verminderd met vier batterijen. De Commandant der 3^e Divisie is doordrongen van de wenschelijkheid om zijne artillerie bijeen te houden en wijst haar in beginsel eene stelling op *Klampduin* aan. Daar het echter noodig kan zijn, haar te verplaatsen, doet hij evenzeer op *Middenblink* geschutemplacements maken.

Eenen ander natuurlijk in overleg met den Commandant der Artillerie.

In ieder geval is het geraden den artilleriestrijd bij gebleken overmacht spoedig te staken, daar de vijand in dit opzicht belangrijk sterker kan zijn.

Hadden wij slechts 4 stukken per 1000 geweren, dan zouden wij hier (na aftrek der 2 batterijen in het polderland) over 18 batterijen, dat is 108 vuurmonden, kunnen beschikken, terwijl wij ons thans met 10 batterijen, d. i. slechts 60 vuurmonden, moeten behelpen.

Aangaande het versterken der stelling valt weinig te zeggen; tegenover het voordeel van spoedige dekking achter de lage duintjes ten Noorden van *Klampduin* en *Middenblink* staat het nadeel, dat het binnentalud dier dekking zonder bekleedingsmiddelen niet steil kan worden opgezet. Het best zijn deze misschien te verkrijgen uit de opruimingen, die in de *Bokkenweide* en langs den straatweg *Bergen-Egmond aan den Hoef* noodig zijn.

Men kan daar het hakhout kappen en naar de stelling vervoeren; de bekleeding moet alsdan plaats hebben met los rijshout, daar voor het maken van fascines geen tijd beschikbaar is.

De hieronder volgende berekeningen der voorgenomen werkzaamheden zijn allerminst als gedetailleerde opgaven te beschouwen.

Het is eene ruwe schatting van de hoeveelheid arbeid, die in betrekkelijk korten tijd zou kunnen worden uitgevoerd. Vooral de aanleg van loopgraven zal zich te veel naar het terrein moeten regelen, dan dat men hier tot in kleinigheden kan afdalen; waar dus gesproken wordt van eene loopgraaf van 2500 M. lengte, wordt volsterkt niet bedoeld ééne doorlopende dekking, doch de gezamenlijke lengte der op dat front voorkomende dekkingen. Dit totaal is echter wel als één doorlopend werk berekend.

De straatweg *Bergen-Egmond aan den Hoef* (om met den rechtervleugel te beginnen) moet in ieder geval over groote uitgestrektheden onbegaanbaar worden gemaakt. Hiertoe eigent zich m. i. een gedeelte tusschen het duin en het buitenverblijf, ± 2000 M. ten Zuidwesten van *Westdorp*, en verder de bocht bij *Het Woud*, waartoe op die plaatsen eene natuurlijke verhakking moet worden gemaakt, zoowel op den weg als op het buitenverblijf. Dit werk wordt verricht door het 6^e Regiment Infanterie, evenzoo de opruimingen op de *Bokkenweide*. Voor den straatweg worden aangewezen $\frac{I \text{ en } II}{6 \text{ R. I.}}$ en voor de *Bokkenweide* $\frac{III \text{ en } IV}{6 \text{ R. I.}}$.

In hoeveel tijd kunnen de werkzaamheden aan den straatweg afloopen?

Vier boomen van middelmatige grootte staan op 225 M² gronds, terwijl het buitenverblijf 87.500 M² groot is; er zouden dus 388 boomen kunnen staan; daar echter een groot deel van het buiten bestaat uit moestuin, bloembedden, kreupelhout, gebouwen, enz. wordt het aantal, ruim geschat, 200.

Over 2 zijden van den straatweg, elke lang 500 M, staan 1000: 7.5 = 133 boomen. Te zamen dus 333 boomen.

Voor het vellen dezer boomen en het opruimen van het aanwezige

kreupelhout zijn beschikbaar: $8 \times 150 = 1200$ soldaten (hierbij rekenende, dat 43 man per compagnie door andere diensten, als kantonnements- en politie-wachten, corveeën, enz. in beslag genomen zijn, waartoe manschappen zonder pioniergereedschap gebezigd worden) en aan gereedschappen: 800 schoppen, 128 handbijlen, 32 kettingzagen en 50 gerequireerde bijlen.

De van schoppen voorziene manschappen worden gebezigd tot het opruimen van het kreupelhout; rekest men nu, dat 20.000 M² hakhout valt op te ruimen, dan is dit met het oog op de aanwezige gebouwen, moestuinen, enz. niet te weinig.

Dit werk kan worden verricht door 800 man in 20.000: (800×9) of nagenoeg 3 uur. Tot het vellen der boomen langs den straatweg worden gebezigd 134 man, voorzien van de 128 handbijlen en 6 zware bijlen; de boomen worden met den top naar het Westen tot eene natuurlijke verhakking gemaakt.

Twee man per boom beginnen met de boomen aan de Westzijde van den weg, vellen daarna die aan de Oostzijde daarvan en ten slotte de rij boomen, die den Westrand van het buitenverblijf uitmaakt.

Op deze wijze wordt de straatweg geheel, de voet van het duin grootendeels onbegaanbaar.

Verder vellen 44 man met zware bijlen en 20 met kettingzagen de boomen aan den Noordrand van het buiten tot eene natuurlijke verhakking met de toppen naar het Noorden.

Nadat voormelde boomen zijn geveld, wordt met het omhakken der overige begonnen; daar 2 man in 2 uur 3 boomen ter dikte van 20 cM. vellen en er slechts enkele dikkere boomen, voornamelijk vlak bij het huis staan, mag men aannemen, dat het werk in 3 uur tijds is afgelopen. Hierbij is gerekend op de aanwezigheid van zwaarder hout op het buiten, daar de 198 man anders in dien tijd 445 boomen zouden vellen.

De overblijvende 202 man vervoeren het gekapte hakhout naar *Klampduin*, ten behoeve van de artillerie bij den aanleg harer emplacementen of tot welk doel de Artillerie-commandant het anders wil bezigen (b.v. om zandige plekken in den weg daarheen er mede te bedekken, enz.).

Na afloop dezer werkzaamheden wordt 1 uur gerust, waarna $\frac{I \text{ en } II}{6 \text{ R. I.}}$ naar de *Bokkenweide* gaan, om daar te helpen opruimen.

Aannemende, dat bij $\frac{III \text{ en } IV}{6 \text{ R. I.}}$ slechts 13 man per compagnie voor andere diensten aangewezen zijn, beschikt men op de *Bokkenweide* over 1440 soldaten, voorzien van 800 schoppen en 128 handbijlen. Door 928 man wordt in 3 uur gekapt $928 \times 9 \times 3 = 25056$ M² hakhout; de breedte van den opslag in het Zuiden van voornoemd veld bedraagt ± 250 M., zoodat een schootsveld van 100 M. diepte in dien tijd zou worden vrijgemaakt. Vermits de opslag vrij dun staat, mag in dit geval veilig op 200 M. worden gerekend.

Na 3 uur arbeid wordt 1 uur gerust en daarna weder voortgegaan met het werk.

De overblijvende 512 soldaten, geholpen door manschappen van 2 en 3 R. I., vervoeren het gekapte hout naar de stelling.

Na de rust kappen 1906 man van 6 R. I., terwijl 734 man met de beschikbare manschappen van 2 en 3 R. I. het gekapte hout naar de stelling vervoeren. Wederom wordt 3 uur gewerkt, in welken tijd 51.462 M³, d. i. in de gegeven omstandigheden een schootsveld van 400 M. diepte wordt vrijgemaakt. Na 7 uur werkens (de rust daaronder begrepen) heeft men dus een vrij schootsveld van 600 M. verkregen.

Intusschen hebben 2 R. I., benevens $\frac{1}{3}$ en $\frac{III}{R. I.}$, (te zamen 4632 man) loopgraven voor staande schutters gemaakt over eene lengte van 2500 M., d. i. de geheele frontbreedte der stelling.

Deze worden gegraven aan de kruin der lage duintjes, die de stelling der infanterie vormen; ten einde haar beter aan 's vijands oog te onttrekken, wordt daarbij geen borstwering opgeworpen, doch het uitgegraven zand over de Zuidelijke helling verspreid.

Bij dezen arbeid wordt om het uur afgelost, ten einde de rustende ploegen tot het uitzetten van afstanden en het aanvoeren van het gekapte hout te kunnen bezigen.

Volgens het Voorschrift op den Pionierarbeid door Infanterie vordert eene loopgraaf voor staande schutters (punt 20, fig. 4) in gemengden grond $1\frac{1}{2} + 1 + 1\frac{1}{2} = 4$ uur tijds.

In het onderhavige geval wordt de te verplaatsen hoeveelheid zand minder, doch ook het grondverzet neemt af, omdat men slechts om het uur aflost en de rustende ploegen ook dan nog tot lichter arbeid bezigt.

Daarom wordt de berekening van 4 uur behouden en verder voor eene ruwe bekleeding 2 uur beschikbaar gesteld, hetgeen met 1 uur rust ook 7 uur maakt.

Het wordt ondoelmatig geacht den troep langer te doen werken met het oog op de te verwachten vermoeienissen van den strijd.

De werkzaamheden zijn geregeld, als volgt:

5 uur v.m. reveille,

6 uur v.m. soepeten,

7 uur v.m. afmarsch naar het terrein,

8—11 uur v.m. werken,

11 v.m.—12 uur middag rust en koffiedrinken,

12 uur middag—3 uur n.m. werken, waarna te 4 uur n.m. het middagmaal wordt gebruikt.

Naar gelang de vijand langer wacht met den aanval, wordt op de volgende dagen voortgegaan met de versterking der stellingen van beide Divisiën.

Bij de 1ste Divisie zal dit bestaan in verdere verruiming van het schootsveld en het afgraven van de dijken aan de overzijde der stormvrijheid verschaffende wateren, terwijl overigens het terrein aldaar vanzelf voor den aanvaller ongunstiger wordt, naarmate er meer water binnenkomt.

Bij de 3^e Divisie zal men werkzaamheden uitvoeren ter verkrijging van stormvrijheid.

Bij eene frontbreedte van 2500 M. zal dit een werk van grooten omvang zijn; het maken van wolfskuilen is, alleen reeds met het oog op den bodem, zeker niet aanbevelenswaardig, een droge gracht nog veel minder, daar deze veel tijd vordert en bovendien den vijand eene zeer welkome dekking oplevert.

Het aanvoeren van hout voor eene gesleepte verhakking is zeer bezwaarlijk, terwijl ook het ter plaatse brengen van palen en ijzerdraad voor eene ijzerdraadversperring veel tijd en krachten vereischt.

Laatstgenoemde hindernis is intusschen in haar soort voortreffelijk, zij staat niet bloot aan vernieling door artillerievuur en is moeilijk op te ruimen.

Kapitein DEGUISE, in „La fortification passagère en liaison avec la tactique”, geeft eenige proeven op, die in het kamp der Russische genie-troepen te *Ust-Ishora* genomen zijn met het opruimen of overwinnen van deze hindernissen. Het doorsnijden der draden bleek het beste middel tot opruiming te zijn, doch vorderde $4\frac{1}{2}$ minuut, alzoo eene eeuwigheid onder het vijandelijke snelvuur. Vernieling door buskruit mislukte totaal, door schietkatoen eveneens. Het overwinnen der hindernis, door haar met takkebossen te bedekken, gelukte evenmin. Slechts het bedekken met horden van 2.10 bij 1.20 M. gelukte in den betrekkelijk korten tijd van $2\frac{1}{4}$ minuut.

In ieder geval ziet men hieruit, dat ijzerdraadversperringen een niet te versmaden bondgenoot zijn.

Tot het aanleggen daarvan wordt dan ook besloten, indien genoeg tijd beschikbaar blijkt te zijn. Zij worden in de eerste plaats op het strand aangelegd. Hierbij doet zich echter het bezwaar voor, dat de gewone palen zich spoedig uit het natte zand omhoog werken, een verschijnsel, dat herhaaldelijk door mij werd waargenomen bij het plaatsen van schijven op het strand bij *Dishoek* (tusschen *Vlissingen* en *Zoutelande*); men zal voor het gedeelte van het strand, dat onderloopt, palen van 1.5 à 2 M. lengte moeten hebben en deze bij eb eerst gedeeltelijk ingraven en daarna met de sleg diep indrijven. De meest naar zee gekeerde rij moet met scheepsankers (te verkrijgen uit *Egmond aan Zee*) en ijzerdraad worden verankerd.

Een ploeg van 10 man maakt in 10 uur 10 M. versperring, breed 15 pas; de geheele stelling kan dus in 10 uur van eene dergelijke versperring voorzien zijn, mits de benooidigheden, n.l. 7500 palen en 375.000 M. ijzerdraad aanwezig zijn. Voor het bijeenbrengen van eene zoo groote hoeveelheid materiaal langs zoo moeilijken weg en het werk te zamen zal men m.i. wèl doen te rekenen op 3 werkdagen van 7 uur.

De gelegenheid voor hulpverbandplaatsen is haast zoo ongunstig mogelijk; de daarvoor aangewezen plaatsen voldoen aan slechts zeer weinige der sub 4°. van § 39 van het Voorschrift betreffende den Geneeskundigen Dienst bij de Landmacht op voet van Oorlog gestelde eischen.

Dekking tegen het vuur zal wel te vinden zijn, doch geenszins tegen het gevaar van door terugtrekkende troepen overhoop te worden geworpen; ijzerdraadversperringen zouden ook hier nuttige diensten kunnen bewijzen.

De ziekenkarren moeten worden achtergelaten aan den *Tol*, bij gebrek aan bruikbare wegen door de duinen. Zuiver water zal van te voren door de zorg van de Intendance moeten worden aangevoerd of op andere wijze worden verschaft. Koelte, schaduw noch beschutting kunnen worden bijgebracht.

Voor de hoofdverbandplaats op den rechtervleugel is de gelegenheid vrij gunstig, ofschoon ook daar wellicht water zal moeten worden aangevoerd. Die op den linkervleugel voldoet aan bijna alle eischen.

Egmond aan Zee ligt onder het bereik van de vijandelijke schepen en wordt bovendien door de omliggende duinen gedomineerd; het heeft alzoo geen waarde als reduit. De *Prins Hendrik-stichting* en de school zijn daarentegen van groote waarde voor de inrichting van tijdelijke hospitalen.

Het stafkwartier der Divisie wordt tot meerdere zekerheid langs twee wegen met het hoofdkwartier te *Castricum* verbonden.

(Slot volgt.)

BIJLAGE 5.

3^e Divisie.

SECTIE I, N°. 264.

EGMOND AAN DEN HOEF, 18 September 1902,

1.30 v.m.

INSTRUCTIE VOOR DEN COMMANDANT DER CAVALERIE.

- 1°. Vijandelijke troepen bevinden zich in *de Zijpe*.
De 3^e Divisie neemt stelling in de lijn *Het Woud-Strandpaal 35*.
3 R. H. bezet eene voorpostenstelling in de lijn *Oude Niedorp—Oudkarspel*.
- 2°. 2 R. H. bezet *Warmenhuizen*, het Zuidelijke deel van de *Rekerlanden*, de brug over de *Bommersmoer* tusschen *paal 42* en *43*, *Catrijp*, *Groet*, *Hargen* en *Camp*, ten einde voeling met den vijand te houden en, vooral in het polderland, diens verkenningen tegen te gaan.
- 3°. Wanneer vijandelijke colonnes in de richting van de stelling oprukken, wordt hiervan onmiddellijk bericht gezonden met opgave van den tijd, waarop en de plaats, waar zij zich bevonden, alsmede van de wegen, die zij volgden, en, bij benadering, de sterkte.
- 4°. Verpleging door de ingezetenen.
- 5°. Berichten zenden naar het Stafkwartier op het gemeentehuis te *Egmond aan den Hoef*.
- 6°. Het woord is: „*Schapenschuur*”.

De Generaal-Majoor, Divisie-commandant,

B.

BIJLAGE 6.
3^e Divisie.
SECTIE I, N°. 265.

EGMOND AAN DEN HOEF, 18 September 1902,
1.30 v.m.

INSTRUCTIE VOOR DEN LUITENANT-KOLONEL P., COMMANDANT DER
STELSEMATIGE VOORPOSTEN.

- 1°. Vijandelijke afdeelingen bevinden zich in *de Zijpe*.
2 R. H. bezet eene voorpostenstelling in de lijn *Oudkarspel—Strandpaal 26*.
De 1ste Divisie bezet eene stelling in de lijn *Rustenburg—Overtoom—Het Woud*. De 3^e Divisie legerd in oordbivaks om en bij *Egmond aan den Hoef*.
- 2°. Met den voorpostendienst worden belast $\frac{\text{II en IV}}{\text{3 R. I.}}$ en 25 met geweren bewapende wielrijders.
- 3°. De lijn der veldwachten loopt van den duiker van de *Boosloot* in den *Voertweg* over *De Franschman* naar *Strandpaal 33*, wordende eerstgenoemd punt bezet, indien dit niet door de 1ste Divisie is geschied.

Het gros betreft een oordbivak aan *Het Woud*, doch detacheert gedurende den nacht en bij mist eene compagnie naar het strand ± 100 M. ten Zuiden van *Strandpaal 33*, met opdracht om te waken tegen nachtelijke ondernemingen des vijands langs het strand.

Voorpostendetachment N°. 1 bezet de hoeve *Westphalen*; voorpostendetachment N°. 2 bivakkeert in de duinen ± 1000 M. ten Zuidoosten van *Strandpaal 33*.

Te 5.30 v.m. en te 4 uur n.m. vertrekken ééne verkenningspatrouille, te geven door voorpostendetachment N°. 2, naar het *Zwanenvlak* en eene dergelijke patrouille op rijwielen over *Bergen* en *Schoort* naar *Camp*, waartoe de wielrijders bij voorpostendetachment N°. 1 worden ingedeeld.

De nachtdienst vangt aan te 5.30 n.m.

- 4°. Bij vijandelijken aanval terugtrekken achter de stelling *Het Woud—Strandpaal 35* en zich voegen bij de algemeene reserve ($\frac{\text{I en III}}{\text{3 R. I.}}$) achter het midden der stelling (± 1200 M. ten Oosten van *Strandpaal 36*). Alvorens terug te trekken, door een slepend gevecht den vijand tot ontwikkeling trachten te brengen.
- 5°. Levensmiddelen ontvangen te 8 uur v.m. aan het mobiele magazijn te *Bollendorp*.
Het aanleggen van bivakvuren is verboden.
Burgers naar binnen doorlaten; naar buiten slechts met vergunning van den voorpostencommandant en onder diens verantwoordelijkheid.
Parlementairs bij de voorposten doen wachten, deserteurs opzenden naar het Stafkwartier der Divisie te *Egmond aan den Hoef*.
- 6°. Aan iedere veldwacht en de compagnie aan het strand medegeven

4 vuurpijlen uitsluitend voor alarmsignalen bij een nachtelijken aanval.

De voorpostendetachementen worden met het gros verbonden door de voorpostentelegraaf, het gros met het stafkwartier door de beide telefoonbrigades.

7°. Het woord is: „Schapenschuur”.

De Generaal-Majoor, Divisie-commandant,
B.

BIJLAGE 7.

3^e Divisie.

3^e Regiment Infanterie.

4^e Bataljon.

WIMMENUM, 18 September 1902,

5 uur v.m.

VOORPOSTENORDER.

1°. Vijandelijke afdeelingen bevinden zich in *de Zijpe*.

De 1ste Divisie bezet eene stelling in de lijn *Rustenburger—Overtoom—Het Woud*.

De 3^e Divisie legerd in en om *Egmond aan den Hoef*.

2 R. H. betreft voorposten in de lijn *Oudkarspel—Strandpaal 26*.

2°. Met den voorpostendienst worden belast $\frac{\text{II en IV}}{\text{3 R. I.}}$.

3°. De lijn der veldwachten loopt van den duiker van de *Roosloot* in den *Voertweg* over *De Franschman* naar *Strandpaal 33*, wordende eerstgenoemd punt bezet, indien dit niet door de 1ste Divisie is geschied.

Voorpostendetachment N°. 1 ($\frac{1, \text{II}}{\text{3 R. I.}}$), geplaatst aan de hoeve *Westphalen*, bewaakt het terrein tusschen de lijnen *p* van *Westdorp* — *d* van *Het Woud* en *D* van *De Franschman* — *v* van 't *Zegeveld* (zie stafkaart).

Voorpostendetachment N°. 2 ($\frac{2, \text{II}}{\text{3 R. I.}}$), bivakkeerende in de duinen ± 1 KM. ten Zuidoosten van *Strandpaal 33*, bewaakt het terrein tusschen laatstgenoemde lijn en de *Noordzee*.

Het gros betreft een oordbivak aan *Het Woud* en detacheert elken avond en bij mist eene compagnie naar het strand ± 100 M. ten Zuiden van *Strandpaal 33*, met opdracht om te waken tegen nachtelijke aanvallen langs het strand. Na het invallen der duisternis begeeft deze compagnie zich hiertoe op het strand, versterkt hare stelling aldaar en blijft gedurende den nacht in gevechtsformatie; zij rukt te 6 uur v.m. in.

Te 4 uur n.m. en 5.30 v.m. zendt voorpostendetachment N°. 2 eene verkenningspatrouille naar het *Zwanenvlak* en voorpostendetachment N°. 1 eene dergelijke patrouille op rijwielen over *Bergen* en *Schoorl* naar *Camp*, waartoe bij dit voorpostendetachment 25 wielrijders, onder bevel van een luitenant, worden ingedeeld.

De nachtdienst vangt te 5.30 n.m. aan.

4°. Bij het gros rust de troep gekleed en met de wapenen en uitrusting bij de hand. De voorpostendetachementen worden zooveel mogelijk onder dak gebracht, de veldwachten bivakkeeren.

De verplegingsofficieren zullen zich te 8 uur v.m. te *Bollendorp* bevinden tot het in ontvangst nemen van verduurzaamde levensmiddelen, die bij het gros en de voorpostendetachementen worden bereid.

Burgers, van 's vijands zijde komende, worden doorgelaten; naar buiten slechts met mijne schriftelijke vergunning.

Parlementairs bij de postenketen doen wachten; deserteurs opzenden naar het gros.

Het aanleggen van bivakvuren is verboden.

Aan elke veldwacht en aan de compagnie aan het strand worden medegegeven 4 vuurpijlen, uitsluitend te gebruiken voor alarmsignalen bij een nachtelijken aanval.

De voorpostendetachementen worden met het gros verbonden door de voorpostentelegraaf.

5°. Bij vijandelijken aanval trekken de voorpostendetachementen terug op het gros.

6°. Ik bevind mij aan *Het Woud*.

7°. Het woord is: „*Schapenschuur*”.

De Luitenant-Kolonel, Voorpostencommandant,
P.

BIJLAGE 8.
3^e Divisie.
SECTIE I, N°. 266.

EGMOND AAN DEN HOEF, 18 September 1902,
1.30 v.m.

GEVECHTSBEVEL.

1°. Vijandelijke afdeelingen bevinden zich in *de Zijpe*.

2 R. I. betreft voorposten in de lijn *Oudkarspel—Camp*.

De 1ste Divisie bezet eene stelling in de lijn *Rustenburg—Overtoom—Het Woud*.

2°. Mij is opgedragen om met de 3^e Divisie stand te houden in de lijn *Het Woud—Strandpaal 35*.

Daartoe wordt door mij bevolen:

6 R. I. bezet, versterkt en verdedigt het terrein van en met den straatweg *Bergen—Egmond* bij *Het Woud* tot 1250 M. ten Oosten van *Strandpaal 35*; 2 R. I. vandaar tot de *Noordzee*.

Aanvankelijk wordt de stelling slechts bezet door 2 bataljons van 6 R. I. en 2 bataljons van 2 R. I.; de beide andere bataljons dier regimenten blijven in reserve achter het midden van het aangewezen rayon; 3 R. I. als algemeene reserve achter het midden der stelling.

De artillerie bezet op mijn nader bevel hetzij *Klampduin*, hetzij *Middenblink*.

- 3°. Iedere bataljonscommandant zal reeds terstond eenige vóór de stelling gelegen domineerende punten doen opsporen, om vandaar uit door patrouilles gedurende het gevecht te doen verkennen, voor zoover zijne afdeeling zelve niet rechtstreeks wordt aangevallen.
- 4°. Alle afdeelingen rukken op het eerste bevel rechtstreeks naar de haar aangewezen standplaatsen. De artillerie stelt zich voorloopig op in colonne met stukken op den straatweg *Bergen—Egmond aan den Hoef*, met het hoofd der colonne nabij *Schuilburg*.
- 5°. De versterking van het terrein omvat in de eerste plaats het vrijmaken van het schootsveld en het uitzetten en opnemen van afstanden, in de tweede plaats het aanleggen van loopgraven voor staande schutters langs de geheele linie door 2 en 3 R. I. en van geschutemplacements op *Klampduin* en *Middenblink* door de artillerie en het maken van colonnewegen naar *Strandpaal 35* en *Middenblink* door de genietroepen.
- $\frac{I \text{ en } II}{6 \text{ R. I.}}$ maken eene natuurlijke verhakking van 500 M. breedte en gelijke lengte aan den straatweg *Bergen—Egmond* en op het daaraan gelegen buitenverblijf, $\pm$ 2000 M. ten Zuidwesten van *Westdorp*.
- $\frac{III \text{ en } IV}{6 \text{ R. I.}}$ kappen het hakhout op de *Bokkenweide* tot op minstens 600 M. voorwaarts van de stelling.
- Elk bataljon ontvangt reeds heden uit de infanterie-munitiecolonne 2 patrooncaissons, waarvan de inhoud in de loopgraven geborgen en vóór den taschvoorraad verschoten wordt.
- 6°. 2 en 6 R. I. richten elk 2 hulpverbandplaatsen op (1 achter het midden van elken half-regiments-sector) gedekt achter de duinen. De ziekenkarren stellen zich op bij den *Tol* tusschen *Egmond aan den Hoef* en *Egmond aan Zee*.
- Hoofdverbandplaatsen: 1 aan den voet der duinen bij *De Nachtegaal* en 1 te *Egmond aan Zee*.
- 7°. De veldtelegraaf verbindt zoowel het Stafkwartier, als het telegraafkantoor te *Limmen* met het hoofdkwartier te *Castricum*. De treinen blijven voorloopig in de parken.
- 8°. Ik bevind mij nabij *Middenblink*.

De Generaal-Majoor, Divisie-commandant,

B.

De organisatie en dislocatie der Nederlandsche Cavalerie.

Vervolg van bladz. 317.

Alvorens op de organisatie der depots, waarover wij in ons vorig opstel het laatst spraken, nader in te gaan, moeten wij eerst een blik slaan op de verdere organisatie van het wapen, omdat de totale sterkte aan paarden de jaarlijksche remonte bepaalt en deze den maatstaf levert, waarnaar de depots moeten worden georganiseerd.

Twee onderdeelen dienen daartoe nog de revue te passeeren: het Eskadron Ordonnansen en de Rijschool. Volgens de in uitzicht gestelde organisatie van het veldleger zal dit bestaan uit 4 Divisiën, samengesteld uit 12 regimenten Infanterie en 4 regimenten Veldartillerie. Op den voet van de in de „Oorlogsorganisatiën”, blz. 49, aangegeven verdeeling, zal dan het Eskadron Ordonnansen moeten worden vermeerderd met:

	Luitenant. Wachtmeesters. Korporaals Ordonnansen.			
1 Divisiestaf.....	1	2	1	5
3 Infanterie-reg ^{ts} .staven.			3	18
Staf van 1 reg ^t . Veldart.				1
Staven van 2 afd ⁿ . „				2
	1	2	4	26

De luitenant kan worden genomen uit het personeel, werkzaam aan de Koninklijke Militaire Academie, zoodat de noodzakelijke uitbreiding bedraagt: 2 wachtmeesters, 4 korporaals en 26 huzaren en de benoedigde sterkte dus, in plaats van 131 troepenpaarden, 163 wordt.

Wat verder betreft de organisatie van de Rijschool, ligt het natuurlijk niet in mijn bedoeling hier te willen vooruitloopen op de voorstellen, die daartoe door de ter zake benoemde Commissie zullen worden ingediend. Hetgeen echter niet wegneemt, dat ik met bescheidenheid de volgende gedachten ter overweging aanbied.

Er wordt opgericht eene Cavallerieschool, onderverdeeld in: *a.* het Leer-eskadron; *b.* de Rijschool.

Het Leer-eskadron heeft ten doel practisch en theoretisch onderricht te geven in velddienst, training en voeding van het cavaleriepaard, verpleging en hoefbeslag, alsmede het nemen van alle proeven ten aanzien van voeding der paarden, harnachementen, kleeding, wapening, bepak-

king, beslag, voorschriften en reglementen, betreffende alle aangelegenheden van het wapen, zoodat het vormt eene centrale bron voor de geheele cavalerie, van waaruit op cavaleristisch gebied de opgedane ondervinding in haar vollen omvang ten goede komt aan het geheel, en van waaruit, onder leiding van zeer bekwame officieren, cavaleristen in den volsten zin, eene opvoedende kracht kan uitgaan, die de van hoogerhand aangegeven beginselen in practische voorstellen en voorschriften weet te formuleeren, waardoor die beginselen levensvatbaarheid verkrijgen, om zonder weifelingen of afwijkingen den cavaleristischen geest, die van boven afkomt, over te brengen in het geheel. De zoo hoog noodige eenheid in opleiding en oefening wordt hierdoor gewaarborgd en het personeel, dat aan de Cavallerieschool wordt gedetacheerd, wordt hierdoor niet alleen op rijkunstig gebied tot hoogere ontwikkeling gebracht, maar als cavalerist, in den waren zin van dat woord, tot eene kracht gevormd, die bij terugkeer in de eskadrons alleszins geschikt is om den eskadronscommandant te gemoet te komen in de zware taak, welke de oorlogsvoorbereiding van zijn onderdeel hem oplegt.

Het aan de Cavallerieschool als leerlingen gedetacheerde personeel van het wapen doorloopt dus naast den eigenlijken rijkunstigen cursus aan de Rijkschool, een door en door cavaleristischen oefeningstijd bij het Leer-eskadron, die, voor zoover de officieren betreft, vooral ten doel heeft, de uitgebreide militaire literatuur over het wapen onder de leiding van een bekwaam instructeur te behandelen, te toetsen aan de practijk, en daardoor den grond te leggen voor zuivere, vaste begrippen omtrent tal van gewichtige cavaleristische vraagstukken. Op die wijze wordt het oordeel over die zaken, welke vooral voor de opleiding van de eskadrons met overtuiging en degelijke zaakkennis moeten worden onderwezen, helder, en voorkomt men het geliefhebber van specialiteiten, die, zij het dan ook met de beste bedoelingen, dikwijls op zijwegen afdwalen, de hoog noodige eenheid in de opleiding van het wapen in gevaar brengen, en aarzeling en duisterheid veroorzaken, daar waar be-
slist, zelfbewust handelen en heldere eenvoud onmisbaar zijn.

Officieren, onderofficieren en minderen, gedetacheerd aan de Cavallerieschool, vervullen gedurende dien tijd in het Leer-eskadron de functiën, die hun rang of graad medebrengen en zijn dus niet uit hun wapen, maar meer dan ooit erin. Het vaste kader van het Leer-eskadron behoeft dus minder sterk te zijn, dan bij een gewoon eskadron. Om in beredeneerde details de organisatie van de Cavallerieschool aan te geven, zou men vooruit dienen te loopen op de voorstellen, welke de Commissie tot reorganisatie van de Rijkschool zal indienen. Daar dit niet in mijn voornemen ligt, wil ik in de volgende proeve van organisatie slechts in algemeene lijnen een uitgangspunt aangeven, dat dus in de verschillende onderdeelen naar de omstandigheden zal moeten worden gewijzigd.

CAVALERIESCHOOL.				
TROEPEN.		PAARDEN.		
Officieren.	O-Officieren en minderen.	Officieren.	O-Officieren en minderen.	
<i>Staf:</i>				
Hoofdofficier, Cdt....	1	2		
Adj. o. officier-pikeur		1		
Opperwachtmeester.		1		
Fourier.....		1		
<i>Leer-eskadron:</i>				
Ritmeester, Cdt.....	1	2		
Luitenants-instr.....	3	6		
Wachtmeesters.....		4	4	
Korporaals.....		6	6	
Huzaren.....		82*	78	* hierbij 4 officiers-oppassers.
Hoefsmid.....		1	1	
Trompetters.....		3	3	
<i>Rijschool:</i>				
Ritmeester-instr., Cdt.	1	2		memorie; te detachceeren van de korpsen.
Ritmeester-instr.....	1	2		
Luitenant-instructeur	1	2		
Officiersoppassers...		3		
Wachtmeesters.....		2		
Korporaals.....		4		
Paardenverzorgers..		mem.		
Totaal.....	8	108	16	92

De voor het onderwijs aan de Koninklijke Militaire Academie benooidige troepenpaarden, ten getale van 83, zou ik als reserve willen beschouwd zien.

Het totaal der paardenreserve, die direct of na herstel bruikbaar is, bestaat dan uit:

$$7 \times 20 \text{ zieken } ^1) . = 140$$

$$\text{Kon. Mil. Acad.} \dots = 83$$

$$\text{Leer-eskadron} \dots = 92$$

Totaal... 315, hetgeen voor elk der vier regimenten eene reserve van ± 80 paarden geeft.

De bij de depots in africhting zijnde remontepaarden mag men m. i. niet als reserve beschouwen, daar zij, zelfs in het gunstigste geval, dat zij op het einde der africhtigingsperiode zijn, door hun leeftijd en hun gemis

¹⁾ Zie bladz. 316.

Eene berekening van de totale paardensterkte volgens deze beginselen geeft het volgende resultaat:

18 Eskadrons (15 + 3 getransformeerde depots) = $18 \times 130 =$	2340
Eskadron Ordonnansen (zie hierboven blz. 339)	163
Kon. Mil. Academie	83
	Totaal . . . . .
In africhting 10 % remonte paarden	2586
	Totaal . . . . .
	Totaal generaal.. 2844.

Tegenover dit getal maakt het mijne van 3135 een minder ontmoedigend indruk, al is het verschil nog niet onaanzienlijk. De voordeelen, welke dat verschil m. i. voldoende rechtvaardigen, zijn: 2 eskadrons meer, hooger peil van geoefendheid, meerdere eenheid in de opleiding, door het Leer-eskadron, en eene reserve van 315 paarden (blz. 341) tegenover eene van 83. (Kon. Mil. Acad.)

In elk geval stemt ons althans dit feit hoopvol, dat de tegenwoordige Minister van Oorlog niet medegaat met zijn ambtsvoorganger, waar deze blijkbaar „tout pour le mieux dans le meilleur des mondes” in de organisatie van ons wapen achtte —, maar ronduit als zijn meening heeft uitgesproken: „Wij bepalen er ons toe te constateeren, dat 's Ministers voorstellen met betrekking tot het Wapen der Cavalerie *te eenen male onvoldoende* zijn.” (Mil. Spect. 1900, blz. 671.)

Wat betreft het belangrijke vraagstuk der recruetering wordt thans, ook in cavaleriekringen, met berusting het hoofd in den schoot gelegd ten aanzien van de noodzakelijkheid om afstand te doen van het vrijwilligersstelsel, als hebbende zijn tijd gehad. In ruil daarvoor strekt men met dankbaarheid, hier en daar met enthousiasme, de handen uit naar een recrueteringsstelsel, dat ons miliciens met 3- of 2-jarigen oefeningstijd zou geven. Dat een 2-jarige oefeningstijd der miliciens alleen dan eene eenigszins voldoende oplossing van het vraagstuk kan brengen, als naast dat militie-contingent een voldoende aantal vrijwilligers aanwezig blijft voor kadervorming en opleiding tot remonteberijders mag nog wel eens worden gereleveerd, om te voorkomen, dat zich ook buiten het wapen de fictie vastzet, dat met inwilliging van dat desideratum van 2-jarige militie alle zorgen voor een behoorlijk oefeningspeil onzer ruitery zouden zijn weggevaagd, en dat dan met name de meerdere of mindere bloei van het vrijwilligersstelsel met onverschilligheid aan de omstandigheden zou kunnen worden overgelaten.

Daarom is het misschien niet overbodig het oordeel van een alleszins bevoegd deskundige hier een plaats te geven, door aanhaling van deze woorden van den tegenwoordigen Kolonel van den Generalen Staf F. N. THIANGE: „Is bij de aanwezigheid van een krachtigen stam vrijwilligers de anderhalfjarige eerste-oefeningstijd der militie een uiterst minimum, niet alzoo wanneer die stam ontbreekt. Een tweejarige eerste-oefening is dan een onafwijsbare eisch, ten einde het in het

eerste jaar geleerde, dat wegens de veelheid der te verwerken stof er nog zeer losjes inzit, te kunnen herhalen, en in vleesch en bloed te doen overgaan, want uit deze miliciens moet dan de kern van geoefenden worden gevormd, waaromheen de jongeren zich kunnen scharen. En nog is dat een minimum, omdat wij tot nu toe voldoende vrijwilligers hebben, waaruit het kader en de remonteberijders kunnen worden getrokken; mochten ook deze ons gaan ontbreken, dan zou de eerste oefeningstijd *minstens* 3 jaren moeten duren".¹⁾

Het zij mij vergund hieraan nog een enkel woord toe te voegen, niet bestemd voor der zake kundigen, maar bedoeld als voorlichting voor de niet-deskundigen, die geroepen zullen zijn over eventueele regeeringsvoorstellen hun beslissende stem uit te brengen.

Meermalen neemt men bevreemding waar over de eischen, welke ons wapen betreffende den oefeningstijd stelt, die, zelfs al wordt deze op 3 jaren bepaald, nog maar matig bevredigt. Het is een ondankbaar wêrk om te trachten leeken een zoodanig besef te geven van de noodzakelijkheid van die eischen, dat zij overtuigd worden.

Velen kunnen zich niet voorstellen, dat er zooveel tijd noodig is, om een man af te richten als ruiter, schutter en sabelschermer. Zij vergeten echter, dat de eigenlijke africhting niet meer omvat dan de meest elementaire oefeningen, noodig om den man in staat te stellen in de „massa” mede te rijden, te vuren en te vechten. Zoodra stelt men echter niet den eisch, dat die man eene zoodanige individueele geoefendheid moet bezitten, dat hij buiten de massa, dus op patrouille, als ordonnans, enz., in het algemeen onder omstandigheden, waarin een veel grooter wissel wordt getrokken op zijn bekwaamheid, zijn zelfvertrouwen en zijn moreel, ook opgewassen moet zijn tegen de alsdan veel grootere moeilijkheden, of men komt tot de overtuiging, dat de zoogenaamd afgerichte ruiter nog pas het ruwe materiaal is, dat eene langdurige en zorgvuldige bewerking vereischt, om te komen tot dien graad van geoefendheid en bruikbaarheid, die voor den cavalerist noodig is om te kunnen voldoen aan alle eischen, die de moderne oorlog aan moderne cavalerie stelt. Een enkele ruiter, drager dikwijls van een bericht, dat van beslissenden invloed kan zijn op het resultaat van eene onderneming eener geheele legerafdeeling, kan onder die omstandigheden eene beteekenis krijgen, veel grooter dan men oppervlakkig ooit zou toekennen aan een eenvoudig, ongegradueerd cavalerist. En de omstandigheid, dat de ophelderingdienst, waarin voor een groot deel het zwaartepunt onzer werkzaamheid te velde ligt, medebrengt een optreden in kleine afdeelingen, waarvan alles kan afhangen, doet met te meer klem de noodzakelijkheid gevoelen, dat elk man, deel uitmakende van eene patrouille, volkomen berekend zij voor zijn taak

¹⁾ „Moderne Cavalerie”; voordracht, gehouden in de bijeenkomst van 24 Februari 1899 van de Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap. Ve Verslag, blz. 385. (De cursivering is van mij.)

die hem en lichamelijk en geestelijk beproevingen oplegt, waartegen hij slechts door langdurige en degelijke voorbereiding bestand kan zijn. De krijgsgeschiedenis leert dat op bijna elke bladzijde.

Bovendien, of liever vóór alles, moet elk cavalerist worden opgeleid tot paardenman in den vollen omvang van deze uitdrukking. Men heeft hieronder niet te verstaan een paardenkenner, die in staat is een paard te beoordeelen naar zijn lichaamsbouw, gebreken en uiterlijke eigenaardigheden, maar een geoefend en bevoegd beoordeelaar van de karaktereigenschappen en van het innerlijke wezen van zijn paard.

Een paardenman is iemand, die zijn paard begrijpt, het niet als een machine beschouwt en behandelt, maar in het gebruik weet te beoordeelen, wat hij kan eischen, waar hij moet sparen, en ook in zijn verdere behandeling rekening houdt met het levende wezen in al zijn eigenaardigheden. Deze eigenschappen den cavalerist eigen te maken is een levens-eisch voor het wapen, daar de bruikbare toestand van het paardenmateriaal slechts op die voorwaarde zoo goed mogelijk gewaarborgd kan worden.

Die eigenschappen gaan den mensch, onverschillig of hij boerenknecht, dan wel „examen-proof” is, slechts na lange oefening zoodanig in vleesch en bloed zitten, dat zij bij al zijn handelingen tegenover zijn paard, bewust of onbewust, hun invloed doen gelden.

Aan alle eischen van: paardenman, ruiter, schutter, sabelschermer, patrouilleruiter, ordonnans te voldoen, moet het einddoel zijn van de eigenlijke africhting in ruimeren zin. Eerst *daarna* is de cavalerist volkomen berekend voor zijn taak en het behoeft dus niet te verwonderen, dat de milicien, die na twee- of driejarigen diensttijd de gelederen verlaat, daarin een hiaat achterlaat, die niet of onvoldoende aangevuld wordt door iemand met één-, respect. tweejarige geoefendheid.

Wordt dus de toestand zoodanig, dat men de aanvulling uit vrijwilligers buiten rekening moet laten, dan bestaat de cavalerie op het gunstigste oogenblik, d. i. op het einde van het tweede dienstjaar voor de helft uit ruiters, die langzamerhand volkomen bruikbaar worden, voor de andere helft uit jongelieden, die één jaar onder de wapenen zijn, en dus in geen enkel opzicht voldoen kunnen aan de eischen, die noodzakelijk aan een volkomen bruikbaar huzaar gesteld moeten worden.

Onmiddellijk na afgang der oudste lichterling bestaat dan het wapen *voor de helft uit niet volkomen bruikbaren, voor de andere helft uit geheel onbruikbaren.*

Commentaren zijn overbodig, waar men zich misschien wel wil herinneren, dat de individueele geoefendheid bij onze geringe sterkte aan de hoogste eischen moet voldoen.

Bij driejarigen diensttijd is op het gunstigste oogenblik nog slechts $\frac{1}{3}$ volkomen berekend voor zijn taak, $\frac{1}{3}$ ongeveer bruikbaar en $\frac{1}{3}$ geschikt om in het gelid plaats te nemen.

Op elk ander oogenblik echter bestaat ook dan nog de Nederlandsche

Cavalerie uit $\frac{1}{3}$ ongeveer bruikbaren, $\frac{1}{3}$ onvoldoend geoefenden en $\frac{1}{3}$ waardeloozen.

In het bovenstaande roerde ik bovendien nog niet eens aan de quaestie van kadervorming en van opleiding tot remonteberijders. Reeds in den aanvang van dit opstel wees ik op de noodzakelijkheid van goed en veel kader voor ons wapen. Het zal dus wel overbodig zijn om breedvoerig aan te toonen, dat eene recruteering, in hoofdzaak gebaseerd op 2- of 3-jarigen dienstdienst der militie, ten eenen male onvoldoende is om den waarborg op te leveren, dat ten allen tijde voldoende kader, kwalitatief, zoowel als kwantitatief, beschikbaar is.

Wat betreft de vorming van remonteberijders is het duidelijk, dat waar deze niet volkomen berekend zijn voor hun moeilijke taak, de africhting der paarden gebrekkig moet zijn. Dientengevolge worden aan de rijkunstige bekwaamheid der ruiters in de eskadrons hogere eischen gesteld. Aan deze eischen kan alleen worden voldaan, indien men bij de primitieve africhting der ruiters over goed afgerichte paarden beschikte. Deze zijn tengevolge van onvoldoende africhting niet voorhanden, zoodat bij een toestand, waarbij onze eskadrons uit slechte ruiters op slecht afgerichte paarden zouden bestaan, binnen een zeer kort tijdsverloop de geoefendheid beneden *elk peil* moet dalen, en het paardenmateriaal ontijdig wordt geruïneerd, m. a. w. de Nederlandsche Cavalerie, als zoodanig, al spoedig zou hebben opgehouden te bestaan.

Wanneer men nu weet, dat in het algemeen een remonteberijder, eerst na geruimen tijd, als zoodanig, te zijn geoefend, de noodige bekwaamheid daartoe kan bezitten, dat in zijn eerste dienstjaar elke gedachte aan remonte-africhting onmogelijk is, dat geoefende remonteberijders pas ontstaan, nadat zij minstens één jaar, als zoodanig, zijn werkzaam geweest, dan is het duidelijk, dat in dit opzicht een tweejarige dienstdienst *geheel onvoldoende*, een driejarige *hoogst gebrekkig* is.

Rijkunstige geoefendheid, dressuurtoestand der paarden, bekwaamheid der remonteberijders, ziedaar de elementen, welke, indien kwalitatief onvoldoende, ons wapen doen wentelen, niet in een vicieusen cirkel, maar in eene vicieuse spiraal met een ongekeerde spoed benedenwaarts.

De aangehaalde woorden van den Kolonel THIANGE zijn m. i. dus nog zeer rooskleurig getint en mijn vaste overtuiging is, dat bij het ontbreken van een krachtigen stam van vrijwilligers ook een driejarige dienstdienst der militie ten eenen male onvoldoende is voor de eischen van ons wapen.

Men zal mij wellicht tegenwerpen, dat mijn betoog toestanden op het oog heeft, die niet bestaan, daar de kern van vrijwilligers aanwezig is, dat ik een strijd tegen windmolens aanbind.

Daarop wil ik dit antwoorden. Mijn betoog heeft ten doel te waarschuwen tegen het beginsel van eene militiecavalerie, dat in ons land gereeden bodem vindt om op te tieren. Aanvaardt men dit beginsel, dan is het niet meer dan natuurlijk, dat het vrijwilligersstelsel weldra aan verval van krachten zal overlijden, daar men dan dezen zieke lang-

zamerhand zal gaan beschouwen, als een lastige, toch ten doode gedoemde patiënt, aan wiens behoud niemand eenige waarde hecht, tot wiens herstel niemand een vinger uitsteekt, ja, wiens diagnose men niet de moeite van het opmaken waard vindt. Men troost zichzelf en anderen over dit verlies, dat men gewend is als een onherroepelijk naderend feit te aanvaarden, met de gedachte, dat men het even goed zonder vrijwilligers kan stellen, en men verkneutert zich over de royale schadeloosstelling, die wordt aangeboden in den vorm van 2- of 3-jarigen dienstdienst der militie.

Men houde mij ten goede, dat ik niet in die verkneuterij deel, waar naar mijn vaste overtuiging met het vrijwilligersstelsel ons geheele wapen staat of valt, daar bij vermeerdering van den dienstdienst der militie boven drie jaren dit stelsel toch naar het wezen der zaak vele der kenmerken van het vrijwilligersstelsel zou dienen te dragen.

Als redenen, waarom het vrijwilligersstelsel zijn tijd heeft gehad, worden opgegeven de veranderde maatschappelijke verhoudingen.

Het aantal van hen, die gedwongen waren uit gebrek aan middelen van bestaan, als vrijwilliger, dienst te nemen, is verminderd, omdat door billijke sociale begripwijzigingen, o. a. door vermindering van arbeidsduur, meer behoefte aan arbeiders ontstond, terwijl bovendien door stijging van den loonstandaard, het kiezen van een vak allengs aantrekkelijker is geworden dan het vrijwillig dienst nemen. Is daarmee bewezen, dat het vrijwilligersstelsel zijn tijd heeft gehad? Zonderlinge redeneering!

Wat zou men zeggen van eene fabriek, die doordat hare arbeidsvoorwaarden niet voldoende zijn om de noodige arbeidskrachten aan haar bedrijf te verbinden, halsstarrig weigert deze afdoende te veranderen, doch genoegzaam neemt met eene aanvulling van haar personeel door arbeiders, die wel te vinden zijn voor het oude loon, doch die daartegenover andere voorwaarden stellen, waardoor het kwalitatief productievermogen zeer wordt verminderd?

Als het tij verloopt, moet men de bakens verzetten, maar met de bedoeling om niet te stranden.

Daarom lijkt het mij gevaarlijk om goedschiks maar dadelijk het hoofd in den schoot te leggen en afstand te doen van het vrijwilligersstelsel — het eenige, dat op den duur eene behoorlijk bruikbare ruitery waarborgt — zonder te onderzoeken of alle middelen zijn aangewend om dit stelsel te behouden.

En op elk cavalier rust de plicht voor dat stelsel te strijden, zoo lang strijd mogelijk is.

Men stelle de eischen aan ons wapen, iedereen binnen den kring zijner bevoegdheid, zoo hoog, dat men verantwoord is, als het oogenblik daar is, waarop de oorlog die eischen nog meer tot hun recht zal doen komen, en men moet dan inzien, dat eene militieruitery *nooit* aan die eischen kan voldoen.

Men vergeete bovendien niet, dat, hoewel men zich daarvan misschien

niet genoeg bewust is, de vraag: militie of vrijwilligers? in het algemeen, dus ook voor ons wapen, een politieken achtergrond heeft, van welks bestaan elkeen, die verder ziet, dan zijn neus lang is, zich juist in den laatsten tijd, ook in ons land, heeft kunnen overtuigen. Daar waar politieke bijbedoelingen, door de belanghebbenden zoo handig geïntroduceerd, dat onbewust ook vele andersdenkenden er den invloed van ondervinden, den geest des tijds, in zake legervorming, een ander gewaad trachten aan te trekken, is het dubbel zaak voor alle deskundigen om met een koel verstand zakelijk te blijven oordeelen en is het plicht met alle macht zich schrap te zetten tegen het insluipen van wanbegrippen, die misschien wel populair, maar desalniettemin hoogst verderfelijik zouden zijn, zoo zij tot uitvoering kwamen.

Men geve zich ernstig rekenschap van het feit, dat elke concessie, ten koste van onze geoeffendheid aan dien tijdgeest gedaan, onverantwoordelijk is en dat waar voorziening noodig is in ons recruteeringsstelsel, de hefboom daar moet worden aangezet, waar degelijke verbetering er het gevolg van kan zijn. Men bestrijde de teringbacil, daar waar hij zetelt, maar late hem niet voortwoekeren onder het zoeken naar geneesmiddelen, die geen genezing kunnen brengen, omdat zij misschien wel het leven kunnen rekken, maar het ziekteproces niet afdoende bestrijden.

Onze ziekte zetelt in ons levensmerg, het vrijwilligersstelsel, en daar alleen is afdoende bestrijding mogelijk. De hoofdaandacht dient daarop gevestigd te blijven, en pas in de tweede plaats belangrijk is het vraagstuk van 2- of 3-jarigen dienstdtijd der militie, daar deze, bij een gezonden toestand, in ons wapen geen andere rol kan vervullen dan die van aanvulling van het ontbrekende. Hoe kleiner die rol dus is, hoe gezonder de toestand.

Dat de weg, die men tot dusverre bewandeld heeft, om het voortbestaan van onze kern, de vrijwilligers, beter en vollediger te waarborgen, niet tot het doel voert, ligt voor de hand en het wil mij voorkomen, dat met meer ernst een betere weg te vinden is. „Met meer ernst” sluit niet in eene beschuldiging van lichtzinnigheid, maar de noodige ernst kan pas dan haren prikkel doen gevoelen, als zij, die naar verbetering zoeken, overtuigd zijn tot in hun binnenste binnenste, dat het militiestelsel zoo vele en zoo groote nadeelen voor ons wapen heeft, dat alles moet worden aangewend om het aandeel van dat stelsel in onze recrutering tot het allerkleinste minimum te beperken. Het militiestelsel, ook dat met verlengden dienstdtijd, zij geen troost, maar een dreigend monster, dat aast op ons levenssap.

Zoals ik boven reeds zeide, moet men rekening houden met de omstandigheden, die langzamerhand het aantal vrijwilligers hebben doen verminderen. Liefde voor den militairen stand of voor ons wapen in het bijzonder is geen specifiek Nederlandsche volkseigenschap en op haar behoeft men dus geen wissel te trekken. *Voordeel* is het uithangbord, dat, duidelijk zichtbaar, voor onzen gevel moet prijken. De voor-

waarden, waarop een man zich verbindt, als vrijwilliger voor ons wapen, moeten hem de zekerheid geven, dat hij ook voor de toekomst, dus na het eindigen zijner verbintenis, de goede vruchten zal plukken van zijn dienstdtijd als huzaar.

Het eenvoudig verhoogen van het handgeld is niet voldoende. Wel is de toeloop van vrijwilligers er door vermeerderd, doch de qualiteit is vrij wel omgekeerd evenredig met de quantiteit, en of door dien maatregel het peil van het wapen met de sterkte is verhoogd, schijnt vatbaar voor gegronnen twijfel. Eerder het omgekeerde.

Wil men degelijker elementen verkrijgen, dan moet men m.i. die trachten te winnen door blijvend voordeel aan de betrekking van huzaar te verbinden, zoodat het dienstnemen bij ons wapen een middel vormt voor den man, om na zijn dienstdtijd beter toegerust de burgermaatschappij te betreden dan anderen. Daartoe verhooge men de soldij, in dier voege dat het meerdere, bij nu vergeleken, door de zorg van den Staat op een spaarbankboekje worde geplaatst, hetwelk den man eerst bij het eindigen van zijn dienstdtijd wordt uitgereikt. Men geve ruime toelagen aan remonteberijders (met distinctief of titularen graad). Men stelle den termijn, waarvoor men zich verbindt, op vier, in plaats van zes jaar. Maar, vooral, men geve den man de zekerheid, dat de Staat hem na zijn dienstdtijd niet in den steek laat, maar zijn bewezen diensten rechtstreeks erkent, door hem eene rijksbetrekking te geven of wel door hem krachtdadig te steunen bij het zoeken naar een particulieren werkkring.

Als rijksbetrekkingen voor gewezen cavaleristen kunnen in aanmerking komen: paardenoppasser bij het Remontedepot en bij de Rijsschool, geëmployeerden in de cantines, ordonnansen op regiments- en andere bureaux, schrijvers, enz., welke voor een deel thans krachten aan het wapen onttrekken en toch ook het budget voor de cavalerie belasten.

Om den man te steunen bij het zoeken naar een particulieren werkkring moet het Departement van Oorlog, of beter nog de Inspectie van de Cavalerie een informatiebureau in den ruimsten zin worden, voor iedereen, die betrouwbaar personeel voor de verzorging of behandeling van paarden behoeft.

In deze richting, welke bij goeden wil zeer zeker met goeden uitslag in de practijk gevolgd kan worden, moet de oplossing van het vraagstuk gezocht worden, om het „beroep” van huzaar aantrekkelijk te maken. De kosten van het wapen zullen er door stijgen, maar het is geen verloren geld, dat daaraan wordt uitgegeven, daar het: 1° eene bruikbare cavalerie tegen een buitenlandschen vijand verschafft en 2° aan het gezag in den Staat de beschikking over een betrouwbaar krachtwerktuig verzekert, dat, ten allen tijde beschikbaar, reeds in vreedestijd, hoe betreurenswaardig de noodzakelijkheid van een dergelijk gebruik ook moge zijn, ruimschoots renten kan afwerpen.

Want, laten wij het kind ronduit bij zijn naam noemen, een betrouwbaar korps beroepssoldaten, staande buiten de besmetting van elke

agitatie en er evenveel eer in stellende om de staatsorde te beschermen, als anderen om die aan te randen, is dubbel en dwars de verzekeringspremie waard, waarmede een waarborg tegen machtsmisbruik, tegenover het publiek gezag aangewend, wordt geschapen.

Eene vrijwilligerscavalerie biedt in beide opzichten — ten aanzien van buiten- en binnenland — garantie, eene militiecavalerie in geen van beide.

En tot slot dezer beschouwingen wil ik nog even eene aanhaling doen, ter verduidelijking van het verband tusschen bruikbaarheids-eischen en de politieke zijde van het recruteeringsvraagstuk in de volgende regelen, ontleend aan een artikel van den Generaal von PELET-NARBONNE in de „Jahrbücher für die deutsche Armee und Marine“ van November 1902, blzn. 482 en 483:

„Von Interesse ist eine neuerliche Ausführung der „France Militaire“ — 15 Oktober —, die den Ursachen näher tritt, aus denen besonders die deutsche Socialdemokratie mit so wütendem Geschrei gegen diese Kavallerieverwendung eifert. Das Blatt führt aus, das Manöver, wie der deutsche Kaiser sie mit der Kavallerie ausgeführt hat, jedenfalls mit einer Milizreiterei nicht zu leisten sind, und, dass wenn es nachzuweisen gelänge, dass die Kavallerie unter keinen Umständen etwas gegen das Gewehrfeuer vermöchte, die Anwendung des von der Socialdemokratie erstrebten Milizsystems auch auf diese Waffe einen Schein von Berechtigung haben könnte.“

Onder de reserve van bovenstaande beschouwingen verwijs ik overigens met instemming naar de denkbeelden door den Luitenant-Kolonel R. H. O. BARON VAN DER CAPELLEN, ontwikkeld in zijn artikel „De Organisatie van het Wapen der Cavalerie“, voorkomende in De(n) Militaire(n) Spectator van 1901, blz. 669 vgg. In het bijzonder heb ik hierbij op het oog deze, daarin neergelegde beginselen: Niet meer menschen africhten dan strikt noodig zijn en officiersoppassers uitsluitend uit de militie nemen.

Wat deze laatste categorie betreft, veroorloof ik mij echter met den Schrijver te verschillen op het punt van den specialen, verkorten africhtingstijd. Het komt mij n.l. voor, dat eene africhting van twee maanden niet voldoende is om den man, al heeft hij ook vroeger met paarden omgegaan, voldoende te bekwamen voor zijn taak, als officiersoppasser, vooral wat betreft zijn geoefendheid als ruiter. Ik vrees, dat het peil dezer geoefendheid na twee maanden te laag zal zijn, om hem met gerustheid een dikwijls lastig handpaard toe te vertrouwen. Dat het voortgezet rijkunstig onderwijs, hetwelk de officier zijn oppasser gedurende den winter kan geven (blz. 683), in de practijk met volop bezette maneges en een volop gevuld tableau van werkzaamheden veel vruchten zal afwerpen, betwijfel ik.

Al blijft dus waarschijnlijk bij dit stelsel het groote voordeel bestaan, dat de officiersoppasser te slecht rijdt, om in de termen te

vallen voor pikeur van een der paarden van zijn heer, geloof ik niet, dat zijn rijkunstige bedrevenheid voldoende zal zijn voor de taak, waar voor hij wél bestemd is. Bovendien acht ik het een nadeel, dat de officiersoppasser niet in staat zal zijn, bij ziekte of verwonding van den officier, eene plaats in het gelid in te nemen, en eindelijk is het een bekend feit, dat de zorg voor de hem toevertrouwde paarden evenredig is met den lust, en dus met de bedrevenheid, dien hij in het rijden heeft, en die m. i. onderhouden moet worden door ook hem, zoo eenigszins mogelijk, dagelijks deel te doen nemen aan de oefeningen te paard.

Wel kan men eene afzonderlijke categorie van miliciens bestemmen voor officiersoppassers, door hen voor korteren tijd, b.v. 2 jaar, onder de wapenen te laten komen, maar hun elementaire africhting moet m.i. gelijk zijn aan die der overige miliciens.

Op de noodzakelijkheid, dat elke man dagelijks te paard komt, m. a. w. dat baantjes, als cantinebediende, enz., door niet-militairen moeten worden vervuld, wees ik boven reeds.

B. DISLOCATIE.

Bij de bespreking eener wenschelijke en tevens uitvoerbare dislocatie stuit men, wat het eerste betreft, op het bezwaar, dat niet bekend is, welke de taak is, door het Legerbestuur in de verschillende mobilisatiegevallen voor ons wapen gedacht. Stelt men zich voor de cavalerie een werkzaam aandeel te doen nemen in de grensbewaking? Het feit, dat omtrent die aangelegenheid, al ware zij aan schrijver dezes bekend, uit den aard der zaak in een tijdschrift geen beschouwingen kunnen worden gehouden, maakt het overbodig hierbij stil te staan. Heeft men het voornemen om een, hoofdzakelijk uit cavalerie bestaand, verkenningsskorps reeds in de eerste mobilisatiedagen naar de bedreigde grens ter observatie vooruit te schuiven? Ook hieromtrent zijn geen gegevens voorhanden en ook hierbij zou openbare bespreking zijn uitgesloten.

Of is er eene groepeerings ontworpen, die de hoofdmacht der cavalerie niet blootstelt aan directe aanraking met de tegenpartij, met het doel eene voortijdige verzwakking door verliezen van verschillenden aard te ontgaan en haar zooveel mogelijk intact te houden tot het begin der eigenlijke operatiën, met waarneming alleen door enkele detachementen? Ziedaar verschillende vragen, die m. i. in hoofdzaak de dislocatie dienen te beheerschen.

Waar nu eenerzijds de daardoor uitgeoefende invloed hier niet in aanmerking genomen kan worden en anderzijds door de betrekkelijk kleine afstanden in ons land de vrededislocatie niet in die mate afhankelijk behoeft te zijn van de voorgenomen eerste concentratie der gezamenlijke strijdkrachten, als dit in groote rijken het geval moet zijn, kan het wellicht toch nuttig zijn, om uitgaande van technische eischen, te trachten eene dislocatie te ontwerpen, waardoor de oefeningen van ons wapen onder gunstiger omstandigheden kunnen plaats hebben en

die de waarborgen geeft, dat de vredesoefeningen oorlogsvoorbereiding mogen genoemd worden.

Bruikbaar oefeningsterrein is een eerste eisch, zoo voor de tactische ontwikkeling van aanvoerders en troep, als voor de technische bruikbaarheid van beiden.

Uit dit oogpunt is dus eene dislocatie in garnizoenen, in welke nabijheid over voor cavaleriegebruik geschikt terrein beschikt kan worden, beslist noodig en valt al dadelijk hierbij het merkwaardige feit te constateeren, dat sinds menschenheugenis een groot deel onzer ruitery in de garnizoenen Amsterdam en 's-Gravenhage gedoemd is tot cavaleristische werkeloosheid. Wat zou men, objectief oordeelende, zeggen van eene dislocatie in eenig rijk ter wereld, waar een derde gedeelte der cavalerie wordt uitgesloten van elke, ook maar eenigszins intensieve oefening, door dat deel in ten eenen male ongeschikte cavalriegarnizoenen te leggen?

Het antwoord op deze vraag is het vonnis over onze tegenwoordige dislocatie. Als eerste eisch dient dus opheffing dezer garnizoenen te worden vooropgesteld.

Ons kleine wapen mag niet voor een groot gedeelte het slachtoffer blijven van eene misschien bestaande behoefte aan bereden politie, eene behoefte, die trouwens slechts zeer sporadisch blijkt.

Hiervoor moet eene andere oplossing worden gevonden, die de cavalerie cavalerie laat en bereden politie schépt, daar waar de omstandigheden dit noodig maken.

In de residentie gelden evenwel nog andere overwegingen voor het behoud van een cavalriegarnizoen, waartoe enkele, hoogstens twee eskadrons echter in alle gevallen voldoende moeten zijn, omdat nu eenmaal de eischen aan het wapen te stellen, de onbruikbaarmaking van een deel niet toelaten. En deze eskadrons dienen op geregelde tijden te worden afgelost, b. v. om de 2 of 3 jaren, om het nadeel tot zoo klein mogelijken omvang te beperken.

Uit den aard der zaak moet men gebruik maken van bestaande stallen en kazernes om de onkosten tot een minimum te beperken, doch met verschuiving van enkele garnizoenen is ten voordeele van ons wapen veel te doen.

Bij de hieronder te noemen voorstellen komen onze belangen in botsing met die van een deel der veldartillerie, doch, met afwijzing van elke gedachte aan particularisme, meen ik, dat wat voor het legerbelang het zwaarst is, ook het zwaarst moet wegen. ¹⁾ Ook de bereden artillerie heeft hare eischen voor oefeningsterreinen, geschikt om het rijkunstig peil te onderhouden en te verbeteren, doch waar hare rijkunstige geoefendheid een, zij het dan ook belangrijk, deel is van haar

¹⁾ Dit neemt niet weg, dat wij ons in het belang van de geoefendheid der veldartillerie, niet met de hieronder voor *dit* wapen voorgestelde dislocatie zouden kunnen vereenigen.

levensvoorwaarden, is die geoefendheid voor de cavalerie *de* levensvoorwaarde, waarmede de geschiktheid voor haar taak staat of valt. Moet men dus kiezen, dan dienen op het punt van oefeningsterrein alle overwegingen te wijken voor deze eene, waarop de cavalerie volle recht heeft: de eskadrons moeten daar zijn, waar het terrein eene cavaleristische opleiding, zoo van den troep als geheel, als van den individueelen ruiter, mogelijk maakt.

Dit beginsel vooropstellende, kan eene dislocatie, als volgt, worden gedacht:

Te Amersfoort 1 regiment.

Te Venlo en Roermond 1 regiment

Te Deventer en Zutphen 1 regiment.

Te Nijmegen 1 regiment, waarvan 2 eskadrons gedetacheerd te 's-Gravenhage.

Te Haarlem een der depots.

Te Breda de Cavallerieschool en het andere depot.

Te Utrecht het Eskadron Ordonnansen.

Als toelichting het volgende:

Te Amersfoort kunnen in gewone omstandigheden worden ondergebracht in de bestaande kazernes en stallen, thans in gebruik bij het Depot-Eskadron van het 1^e Regt. Huzaren, het Eskadron Ordonnansen, de Rijsschool en een deel van het 1^e regiment Veld-Artillerie (IIe Afd. Staf, 4^e, 5^e en 6^e batterij) totaal 742 onderofficieren en minderen en 649 paarden. Waar de sterkte van een boven ontworpen regiment huzaren 743 onderofficieren en minderen, 628 troepenpaarden en 68 officierspaarden bedraagt, biedt deze ruimte dus voldoende gelegenheid tot kazerneering en stalling.

Venlo en Roermond herbergen op het oogenblik respectievelijk 3 en 2 eskadrons, zoodat, bij het geringe verschil in sterkte der voorgestelde eskadrons, ook deze daar voldoende ruimte zullen vinden.

Omtrent Deventer en Zutphen geldt het zelfde, terwijl te Nijmegen gebouwd zou moeten worden, of elders, waar voordeelige aanbiedingen door gemeentebesturen gedaan, dit meer wenschelijk zouden maken, mits in de nabijheid van oefeningsterreinen.

Eene plaatsing van de Cavallerieschool te Breda heeft, behalve de buitengewone geschiktheid der omliggende terreinen voor alle cavaleristische oefeningen, het voordeel, dat tusschen het instructeurs-personeel dier inrichting en dat der cavalerievakken aan de K. M. A. gedachtenwisseling, bespreking, in één woord geestelijk contact mogelijk wordt, dat ten goede zal komen aan de eenheid van opleiding in het geheele wapen.

Als standplaats van een depot is Breda, door den aard der omliggende terreinen, eveneens zeer gunstig. De sterkte van de Rijsschool zeer globaal aannemende op 100 onderofficieren en minderen (waarbij ook is gedacht aan gedetacheerden van het zusterwapen) en 70 paarden

(gedetacheerde officierspaarden inbegrepen) wordt de geheele onder te brengen sterkte 251 onderofficieren en minderen en 300 paarden, volgens de volgende berekening:

	Onderoffic. en mindereu.	Paarden.	Officierspaarden.
Staf Cavalerieschool...	3		2
Rijschool.....	100	70	6
Leer-eskadron.....	96	92	8
Depot.....	52	125	6
Totaal.....	251	287	22
		309	

Daar in de stallen en kazernes der veldartillerie ruimte is voor 340 onderofficieren en minderen en 308 paarden, zouden deze aantallen dus geen bezwaar opleveren.

Te Haarlem, hoe ongunstig gelegen ook, kan men, omdat er nu helaas, eenmaal eene cavaleriekazerne c. a. is, het andere depot onderbrengen.

Als standplaats voor het Eskadron Ordonnansen is Utrecht, en wat terreinen en wat ligging in het centrum van het land betreft, gunstig.

In verband met deze dislocatie zouden dus de volgende wijzigingen moeten gebracht worden in de dislocatie der veldartillerie.

De IIe Afdeeling van het 1^e Regiment Veldartillerie (Staf, 4^e, 5^e en 6^e batterij), thans te Amersfoort, wordt overgeplaatst naar Leiden, terwijl de 5^e en 6^e batterij van het 2^e Regiment Veldartillerie, die thans aldaar zijn, te 's-Gravenhage in garnizoen komen.

Om verder in Utrecht de benoodigde ruimte voor het Eskadron Ordonnansen beschikbaar te krijgen, zou men van het 1^e Regiment Veldartillerie 2 batterijen naar Leiden dienen over te plaatsen, of zooveel als noodig mocht zijn. Daar te Leiden door het opheffen van het depot-eskadron van het 3^e Regiment Huzaren 236 menschen- en 247 paardenplaatsen open komen, is hier voldoende ruimte voor 3 batterijen meer dan thans.

Daar het cavaleriegarnizoen van de residentie volgens deze dislocatie twee eskadrons minder zal tellen, is daar alleszins ruimte voor de beide batterijen, die thans te Leiden zijn, en kan dus zonder bezwaar het geheele 2^e Regiment Veldartillerie te 's-Gravenhage in garnizoen komen.

En eindelijk zou de IIe Afdeeling van het 3^e Regiment Veldartillerie, thans te Breda, in garnizoen kunnen komen te Bergen op Zoom, alwaar van de zijde der gemeente op krachtdadige tegemoetkoming, bij den bouw der benoodigde localiteiten, kan worden gerekend. De opbrengst eener eventueele verkoop van de cavaleriekazerne te Amsterdam vormt waarschijnlijk een aanzienlijk saldo ten goede van bovenstaand dislocatie-ontwerp.

Alvorens thans dit opstel te besluiten, wil ik, ter vergelijking van de bestaande met de boven ontworpen organisatie, nog enkele cijfers geven.

Sterkte aan officieren, volgens de bestaande organisatie.

	Opper- officieren.	Lt.-Kols. Kolonels. of Majors.	Rit- meesters.	Luitenants.
Inspecteur van het Wapen . . .	1			
Regimentscommandanten		3		
Hoofdofficieren der Regimenten			9	
Toegevoegd aan den Inspecteur			1	
Ritmeesters-Adjudanten				3
Ritmeester-Adjutant van den Inspecteur			1	
Ritmeesters-instructeur			3	
Luitenants-Adjudanten				3
3 Depots			3	12
15 Veldeskadrons			15	60
Eskadron-Ordonnansen			1	4
Instructeurs Rijschool			2	1
Kon. Mil. Academie			1	3
Totaal	1	3	10	83
	126			
	252 officierspaarden.			

Sterkte aan officieren, volgens de ontworpen organisatie.

	Opper- officieren.	Lt. Kols. Kolonels. of Majors.	Rit- meesters.	Luitenants.
Inspecteur van het Wapen . . .	1			
Regimentscommandanten		4		
Hoofdofficieren der Regimenten			8	
Toegevoegd aan den Inspecteur			1	
Commandant Cavallerieschool . .			1	
Ritmeester-adjutant van den Inspecteur				1
Ritmeesters-Adjudanten			4	
Luitenants-Adjudanten				4
20 Veldeskadrons			20	80
Depots			2	4
Rijschool			2	1
Leer-eskadron			1	3
Eskadron Ordonnansen			1	4
Kou. Mil. Academie			1	3
Totaal	1	4	10	99
	146.			
	292 officierspaarden.			

*Sterkte aan minderen en troepenpaarden, volgens de
bestaande organisatie.*

	Onderofficieren en minderen.		Troepenpaarden.
3 Regimenten: $3 \times 1282 =$	3846	$3 \times 746 =$	2238
Eskadron Ordonnansen	133		126
Kon. Mil. Academie			83
Rij- en Hoefsmidschool	9		
Totaal	3988		2441

*Sterkte aan minderen en troepenpaarden, volgens de ontworpen
organisatie*

	Onderofficieren en minderen.		Troepenpaarden.
4 Regimenten: $4 \times 743 =$	2972	$4 \times 628 =$	2512
Eskadron Ordonnansen	164		163
Cavallerieschool	108		92
2 Depots	104		
Kon. Mil. Academie	51		83
Remontepaarden in africhting			285
Oppassers (behalve die bij de officieren der Cavalerie)	102		
Oppassers Rijsschool . . . . . (±)	40		
Totaal	3541		3135

Bestaan tegen deze organisatie zoodanige overwegende financieele bezwaren, dat aan eene verwezenlijking niet te denken valt, dan moet m. i. de oplossing gezocht worden in eene formatie van 4 regimenten à 4 eskadrons, welke eene sterkte zou opleveren van:

16 Veldeskadrons: 16×124 paarden =	1984	paarden.
4 Staven: 4×8 " =	32	"
Eskadron Ordonnansen	163	"
Cavallerieschool	92	"
Kon. Militaire Academie	83	"
Remonte	235	"

Totaal . . . . . 2589 paarden.

Deze formatie maakt uitbreiding met slechts 148 paarden noodig, terwijl het officierskorps alsdan eene sterkte van 1 Opperofficier, 4 Kolonels-regimentscommandanten, 10 Luitenant-kolonels of Majoors, 28 Ritmeesters en 83 Luitenants zou verkrijgen.

De dislocatie zou dan met weinig kosten kunnen zijn, als volgt:

Te Haarlem 1 depot.

Te Amersfoort 1 regiment + 1 depot,

Te Venlo en Roermond 1 regiment.

Mil. Spect. 1903.

Te Deventer en Zutfen 1 regiment + Eskadron Ordonnansen.

Te Utrecht 2 eskadrons.

Te 's-Gravenhage 2 eskadrons.

Te Breda de Cavallerieschool en het depot van het 3^e Regiment Veldartillerie, in verband met de detachering van het personeel der Bereden Artillerie aan de Rijschool.

En hiermede ben ik aan het einde gekomen van de taak, die ik mij gesteld had. Volkomen bewust van het feit, dat bovenstaande regelen ruimschoots aangrijpingspunten voor critiek aanbieden, heeft dat bewustzijn mij niet weerhouden van eene poging, om in deze gewichtige aan gelegenheid een steentje bij te dragen tot eene oplossing, die in de eerste plaats het legerbelang en tevens dat van ons wapen dient.

Met dit doel wil ik tot slot nog eenmaal de hoofdbeginselen resumeeren, welke bij elke reorganisatie, hoe ook in details geregeld, niet straffeloos kunnen worden voorbijgegaan, zonder de waarde ervan op bedenkelijke wijze te verminderen.

Zij zijn:

- 1°. Met alle middelen het vrijwilligersstelsel handhaven en tot bloei brengen.
- 2°. De militie, naarmate van de resultaten van de vrijwillige dienstneming, minstens 2 of 3 jaar in dienst houden.
- 3°. Ruiters africhten bij de eskadrons.
- 4°. Niet meer menschen africhten, dan noodig zijn.
- 5°. Paarden africhten bij depots.
- 6°. Sterkte en encadreering der pelotons, als noodig is voor degelijke oorlogsbruikbaarheid.
- 7°. Oprichting van de Cavallerieschool.
- 8°. De oppassers uitsluitend uit de militie nemen.
- 9°. Eene behoorlijke reserve aan menschen en paarden organiseeren.

En wat betreft de dislocatie:

De Cavalerie moet in garnizoenen zijn, waar het haar mogelijk is, zich technisch en tactisch voor te bereiden voor haar oorlogstaak.

ENRICUS.

Plaatsbepaling.

De plaatsbepaling in het Groepshoofdkwartier van den verdediger levert veelal groote bezwaren op en kan dikwijls slechts onvolledig, soms in het geheel niet, tot stand komen.

Dit wordt toegeschreven aan:

I. De onvolkomenheid van de berichten, die op het Groepshoofdkwartier inkomen.

II. De moeilijkheid om uit deze berichten de plaats der doelen te bepalen.

I. Volgens den „Dienst van de Artillerie in het Groepsverband,” bestaat het voornaamste middel om de plaats van b.v. eene vijandelijke batterij te bepalen in de peiling.

Ongetwijfeld wekt het geen gevoel van zelfvertrouwen bij ons op, wanneer wij in bedoeld Voorschrift zulke weinig gunstige oordeelvellingen lezen, betreffende de van die peiling te verwachten resultaten, en dit te meer, waar de practijk de juistheid van die verwachtingen bevestigt.

De ongunstige resultaten, zoo dikwijls bij vredesoefeningen verkregen, worden toegeschreven aan:

1°. De bedektheid van het terrein.

2°. De groote uitgebreidheid van een peilsector van 60°.

3°. Het dikwijls markeeren van de batterijen met seinkardoesjes, in plaats van met behulp van kanonnen; het geringe aantal van die kardoosjes en het weinig waarneembare verschijnsel bij de ontbranding daarvan, indien de omstandigheden eenigszins ongunstig zijn.

4°. De ongunstige weersgesteldheid (vooral koude en wind) en talrijke storende invloeden (nevel, rook, opgejaagd stof, regen, trillen van de lucht en d.g.), waardoor het waarnemingsvermogen dikwijls in hooge mate beperkt wordt.

5°. De niet voldoende geoefendheid van de peilers.

Daartegenover staat, dat men — ten einde niet onverrichter zake huiswaarts te keeren — de batterijen bij voorkeur zoo markeert, dat,

wat betreft de bedektheid van het terrein, peiling mogelijk is; ook bezigt men dikwijls rookgevende kardoesjes.

Direct sluit zich hierbij aan de vraag, in hoeverre deze omstandigheden zich in de werkelijkheid wijzigen zullen, en dan dient opgemerkt:

1°. Dat door de te verrichten opruimingen de bedektheid van het terrein verminderen zal.

2°. Dat aan het bezwaar van een te grooten peilsector het best zal te gemoet gekomen worden door — zooals nader (Blzn. 362, 2^e al. en 364, 6^e al.) zal aangegeven worden — op de peilposten van het aanvalfront het dubbele aantal peilers in te deelen.

3°. Dat, afgezien van andere omstandigheden, door de groote lading en de spuitende werking daarvan bij de losbranding van een vuurmond, een veel beter waar te nemen verschijnsel zich zal voordoen, dan bij de ontsteking van een (vooral rookzwak) kardoesje; in het bijzonder zal dit 's nachts het geval zijn. Ook ten gevolge van het voortzetten van het vuur zal men — wat betreft de mogelijkheid van peiling — in het voordeel zijn.

Daartegenover zullen de batterijen voor het meerendeel volkomen gemaskeerd aangelegd worden en zullen de storende invloeden eerder grooter dan kleiner zijn. Zoo zullen zich meer rookverschijnselen voordoen en zal de nevelvorming door de verdamping van het inundatiewater belangrijker zijn. Bij de storende invloeden voegen zich nu ook de moreele.

Wanneer men verder let op het groote aantal batterijen, dat te gelijk en c. q. verrassend in het vuur zal worden gebracht, of waarmede dit versterkt zal worden, op de groote afstanden, waarop, en de gemaskeerde opstellingen, waaruit dit geschiedt, alsmede op het gebruik van rookzwak kruit, het markeeren van schijnbatterijen, het veranderen van stelling, dan kan men de gevolgtrekking maken, dat in de werkelijkheid de omstandigheden belangrijk grootere bezwaren aan de peiling in den weg zullen leggen dan in vreedestijd. Waar nu in laatstgenoemd geval de resultaten dikwijls reeds weinig reden tot tevredenheid geven, zal dit in de werkelijkheid zeker in nog mindere mate het geval zijn.

De toestand zal dus niet te donker worden afgeschilderd, indien men de gevolgtrekking maakt, dat bij de tegenwoordige inrichting der peiling:

1°. Het peilen van gemaskeerde doelen, die op grooten afstand liggen, zooals de zware belegeringsbatterijen, in het algemeen niet mogelijk zal zijn.

2°. De ligging van minder gemaskeerde doelen, b. v. veld- en mobiele belegeringsbatterijen, dikwijls door middel van peiling zal kunnen worden bepaald; vooral 's nachts.

3°. Het waarnemen van troepenbewegingen dikwijls mogelijk zal zijn, doch de peiler de noodige — vooral tactische — kennis mist om voldoende aanwijzingen te geven, zoodat de Groepscommandant omtrent

het gewicht, dat daaraan te hechten is, weinig zal kunnen oordeelen.

Uit het bovenstaande volgt dus, dat, waar het voornaamste toe te passen middel zulke onvolkomen uitkomsten zal opleveren, het noodzakelijk is, dat onderwerp een scherp onderzoek te doen ondergaan. Vooral ook met het oog op de omstandigheid, dat het zoo moeilijk schijnt een middel aan te geven, dat practisch beter is dan de peiling, dient er — ongeacht de noodzakelijkheid daarnaar te zoeken — voor het oogenblik naar gestreefd te worden het nut, dat van de peilposten te trekken is, zoo groot mogelijk te doen zijn. Wij zullen dit onderwerp nu nader bespreken.

De eerste vraag dan, die gesteld kan worden, betreft de plaats voor de peilposten. Men zal daarbij dienen te letten op de volgende voorwaarden:

- 1°. Goed overzicht over het terrein.
- 2°. Goed gemaskeerde ligging, zoo mogelijk ook tegen waarnemingen uit kabelballons.
- 3°. In het algemeen niet dichters dan 500 M. en niet verder dan 1500 M. van de lijn van verdediging liggen.

4°. Plaatsing nabij eene batterij of een fort in elk geval te vermijden. De peilposten mogen voor de veiligheid van het personeel niet in of dicht achter de verdedigingslijn komen; nog minder gewenscht schijnt evenwel eene vèr achterwaartsche ligging, omdat:

- a. Het ontdekken en onderscheiden van het doel moeilijker wordt en de handelingen des vijands minder scherp kunnen worden waargenomen.
- b. Hoe meer achterwaarts een peilpost ligt, des te hooger deze moet zijn om een bepaald gemaskeerd punt te kunnen waarnemen.
- c. Het terrein, dat overzien moet worden, grooter wordt en daarmede de storende invloeden stijgen.

Ligt een peilpost op ± 1000 M. achter de lijn der forten, dan zal men nog voldoende scherp de bijzonderheden in het voorterrein kunnen onderscheiden, en indien gezorgd wordt voor goede maskeering — waartoe eene ruimere toepassing van aanplantingen gewenscht is —, zal in den regel (zie blz. 362 onder 3°) niet veel hinder worden gevonden van het vijandelijke vuur.

Bij het nagaan van de vraag, hoe groot de onderlinge afstand van de peilposten moet zijn, worden de volgende gegevens vooropgesteld:

- 1°. Peilsector van 60°.
- 2°. De peilposten liggen in eene lijn, die gemiddeld op 1000 M. achter de lijn der forten loopt.
- 3°. Elk punt van eene lijn, die op 2000 M. vóór de lijn der forten loopt, moet van uit 3 peilposten geobserveerd kunnen worden.

Uit figuur 1 blijkt, dat wanneer men de peilposten plaatst op afstan-

den, die gelijk zijn aan $\frac{1}{3}$ AB (AB = lengte van het stuk der lijn op 2000 M., dat door één peilpost geobserveerd wordt) aan den onder 3° gestelden eisch voldaan wordt. De getallen in de ruiten geven aan, door hoeveel posten die ruit wordt geobserveerd. Nu is $A'D' = AD = \frac{2}{3}$ SC tg. $30^\circ = \frac{2}{3} \times 3000 \times \frac{5.75}{1000} = 1150$ M.

Neemt men kleinere peilsectoren, dan wordt de afstand A'D' betrekkelijk veel kleiner, hetgeen eene belangrijke vermeerdering van het aantal peilposten in zich sluit. De afstand van 1150 M. is evenwel eene theoretische. In de practijk toch, zal men rekening hebben te houden met den grilligen vorm van de stelling, alsmede met den toestand van het terrein.

Neemt men verder, om de gedachten te bepalen, de Stelling van Amsterdam tot voorbeeld, dan zal de bedoelde lijn op 2000 M. eene lengte hebben van ongeveer 110 KM., zoodat ruim 90 peilposten noodig zouden zijn.

Het aanvalfront op 10 KM. stellende (ongeveer eene groep), dan heeft men daarvoor dus noodig 9 peilposten. Men zal evenwel bezwaarlijk over zooveel vaste peilposten — althans bestaande — kunnen beschikken. Het ontbrekende aantal zou men door verplaatsbare posten kunnen aanvullen. Het gebruik daarvan verdient ook aanbeveling, indien gelet wordt op de nadeelen, aan vaste posten verbonden, nl.:

1°. De reusachtige voorbereiding, die noodig zou zijn, voor het inrichten of plaatsen van die ± 90 peilposten.

2°. Dat die posten dikwijls niet aan alle eischen voor de ligging voldoen.

3°. Dat sommige, waarvan de aanvaller kan vermoeden, dat zij als peilpost gebruikt worden (b.v. torens), onder vuur genomen kunnen worden, ook al zijn zij gemaskeerd, aangezien de plaats op de kaart bekend is.

Verwisseling van post is tijdroovend, zoo niet hoogst bezwaarlijk.

4°. Bij een plaatselijk doorbreken van de linie verliezen zij hunne waarde.

De verplaatsbare observatiepost, b.v. stelsel MAGYRUS, staat evenwel achter bij de vaste, wat betreft de stabiliteit en de gelegenheid voor plaatsing van het personeel. Aangezien deze bezwaren door doelmatige constructie belangrijk zouden kunnen worden verminderd, zoo niet geheel weggenomen, zou de organisatie, als volgt, geregeld kunnen worden:

Men zoekt in elke groep 2 vaste peilposten uit, waarbij, zoo mogelijk, gebruik gemaakt wordt van bestaande hooge gebouwen.

Voor de overige peilposten zoekt men de plaats op het terrein uit, geeft deze door middel van een genummerden piket aan en brengt dit punt in kaart.

Verder gaat men over tot de organisatie van eene afdeeling verplaatsbare observatieposten, die in handen blijft van den Stellingcommandant.

Bij mobilisatie wordt onmiddellijk elke vaste peilpost bezet met 2 peilers en het noodige hulppersoneel. Dit personeel heeft dan nog een geruimen tijd om zich te oefenen.

De peilers van de verplaatsbare posten ontvangen van het Stelling-

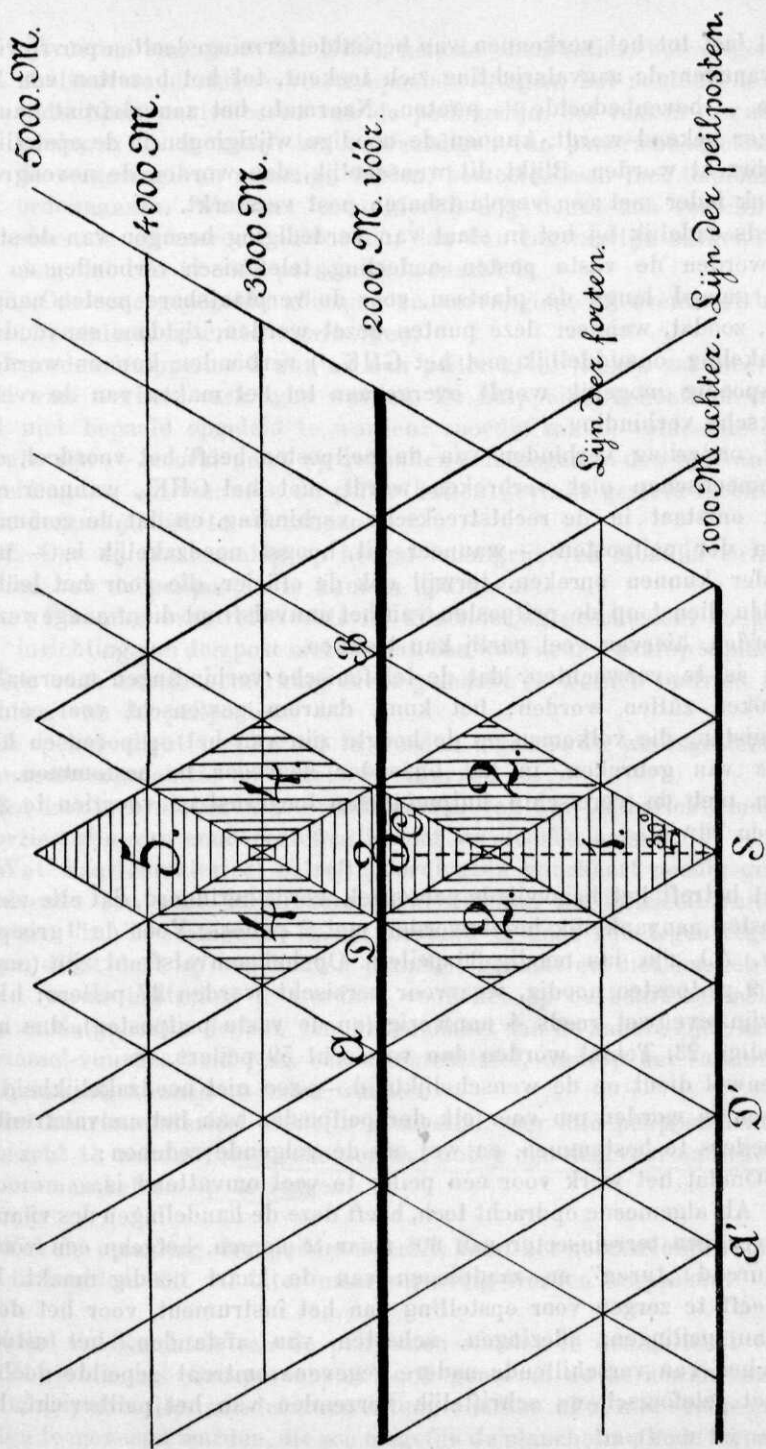

FIG. 1.

bureel last tot het verkennen van bepaalde terreingedeelten per rijwiel, en, wanneer de aanvalsrichting zich teekent, tot het bezetten van bepaalde — bovenbedoelde — punten. Naarmate het aanvalsfront nauwkeuriger bekend wordt, kunnen de noodige wijzigingen in de opstelling aangebracht worden. Blijkt dit wenschelijk, dan worden de nevangroepen ook ieder met één verplaatsbaren post versterkt.

Reeds dadelijk bij het in staat van verdediging brengen van de stelling worden de vaste posten onderling telefonisch verbonden en de lijnen gelegd langs de plaatsen, voor de verplaatsbare posten aangegeven, zoodat, wanneer deze punten bezet worden, zij door eenvoudige inschakeling onmiddellijk met het GHK.¹⁾ verbonden kunnen worden. Zoo spoedig mogelijk wordt overgegaan tot het maken van de rechtstreeksche verbinding.

Het onderling verbinden van de peilposten heeft het voordeel, dat de gemeenschap niet verbroken wordt met het GHK., wanneer een defect ontstaat in de rechtstreeksche verbinding, en dat de commandanten der peilposten — wanneer dit hoogst noodzakelijk is — met elkander kunnen spreken, terwijl ook de officier, die voor het leiden van den dienst op de peilposten van het aanvalsfront dient aangewezen te worden, hiervan veel partij kan trekken.

Het is te verwachten, dat de telefonische verbindingen meermalen verbroken zullen worden; het komt daarom gewenscht voor eenige telefonisten, die volkomen op de hoogte zijn van het opsporen en herstellen van gebreken, in het bijzonder daarvoor te bestemmen. Zij dienen met de vereischte hulpmiddelen toegerust en voorzien te zijn van een rijwiel.

Wat betreft het benodigde personeel, wordt herinnerd, dat alle vaste peilposten aanvankelijk bezet worden met 2 peilers. Voor de 9 groepen (St. v. A.) zijn dan noodig 36 peilers. Op het aanvalsfront zijn (ongeveer) 9 peilposten noodig, waarvoor vereischt worden 27 peilers; hiervan zijn evenwel reeds 4 aanwezig (op de vaste peilposten), dus nog benodigd 23. Totaal worden dan vereischt 59 peilers.

Evenwel dient op de wenschelijkheid — zoo niet noodzakelijkheid — gewezen te worden om voor elk der peilposten van het aanvalsfront 3 hulppeilers te bestemmen, en wel om de volgende redenen:

1°. Omdat het werk voor één peiler te veel omvattend is.

Als algemeene opdracht toch, heeft deze de handelingen des vijands over een terreinsector van 60° waar te nemen, hetgeen een voortdurend „turen” en raadplegen van de kaart noodig maakt. Hij heeft te zorgen voor opstelling van het instrument, voor het doen van peilingen, aflezingen, schatten van afstanden, het uitvoeren van verschillende nadere gegevens omtrent gepeilde doelen, het telefonisch en schriftelijk verzenden van het peilbericht, het

¹⁾ Groepshoofdkwartier.

uitvoeren van door het GHK. gelaste observaties, het volgen van stellingveranderingen en troepenbewegingen, het aantekenen van tijdstippen, controleeren van de peilingslijn, het maken van aantekeningen op de kaart, het vervaardigen van panoramaschetsen van de omgeving van sommige doelen, bemoeienissen met telefonist en ordonnansen. Wanneer men hierbij nog denkt aan verschillende storende en moreele invloeden, dan kan bezwaarlijk ontkend worden, dat een tweede persoon gewenscht is.

2°. Om eene geregelde aflossing en vervanging, bij eventueel buiten gevecht stellen, beter te waarborgen.

Door den hulppeiler 3 uur na den peiler af te lossen, zal meer éenheid van werken verkregen worden. De hulppeiler behoeft in vredes-tijd niet bepaald opgeleid te worden; spoedig zal hij voldoende op de hoogte zijn — vooral gelet op gehouden oefeningen in den tijd van voorbereiding —, om wanneer de peiler buiten gevecht gesteld mocht worden, dezen *tijdelijk* te vervangen.

3°. Om de waarneming op hoogst belangrijke en moeilijk zichtbare doelen aan de peilposten te kunnen opdragen.

Dit mag evenwel slechts bij uitzondering geschieden, en als de inrichting van den post niet toelaat, een waarnemer daarop te plaatsen.

Nog eene enkele opmerking dient gemaakt te worden omtrent de inrichting van de peilposten.

De peiler dient beschermd te worden tegen ruwe weersgesteldheid, brandende zonnehitte en kogels of scherven.

Tot het in bruikbaren toestand houden van het peilbericht, moet hij voorzien zijn van eene portefeuille met wasdoeken omslag.

Wat kaartenmaterieel betreft, wordt geen vuurkaart noodig geacht; voldoende zou eene terreinkaart zijn, die van het officieele ruitennet voorzien is. Ten einde de kaart bestand te doen zijn tegen regen en wind, dient deze op een houten planchet geplakt en met mastiek- (portret-) vernis bestreken te worden; voor het op de kaart aantekenen van reeds gespeelde doelen, zou het planchet aan de andere zijde van een verzamel-vuurkaart of van een oriënteertafel, waarop het ruitennet is aangebracht, kunnen voorzien worden.

Het kaartenmaterieel dient in vredes-tijd voor alle peilposten in orde gebracht te worden; eyeneens zou het nuttig zijn daarvoor nauwkeurige panoramaschetsen op te leggen.

Wat de opleiding der peilers betreft, komt het noodzakelijk voor deze uit te breiden. Dit zal later meer uitvoerig worden besproken.

Naast de berichten van de peilposten worden in den „Dienst van de Artillerie in het Groepsverband” ook genoemd de berichten van verkenningsspatrouilles of -detachementen, waaraan al of niet eenige artilleristen toegevoegd worden, die zoo mogelijk de planchetmethode toepassen.

In hoeverre de verkenningsspatrouilles van de infanterie gegevens van

belang voor de plaatsbepaling kunnen verschaffen, zullen wij in het midden laten, doch die verkenning te vereenigen met de planchetmethode, komt in geen geval gewenscht voor, aangezien de peiler tot het juist uitvoeren van zijne moeilijke opdracht geheel onafhankelijk moet zijn van die infanteriepatrouilles.

Bij de toepassing van de planchetmethode zou men 2 gevallen dienen te onderscheiden:

- 1°. De peiler beweegt zich in hoofdzaak langs de hoofdverdedigingslijn en is voorzien van een rijwiel.
- 2°. De peiler begeeft zich in het voorterrein, sluipt zoo mogelijk door de lijn van de vijandelijke voorposten heen en is voorzien van hulpmiddelen tot het overtrekken der inundatie.

Alvorens deze beide gevallen nader te bespreken, kunnen enkele algemeene opmerkingen voorafgaan.

Het zal — in het bijzonder voor de peilers, die zich over de inundatie bewegen — niet altijd mogelijk zijn, onmiddellijk de eigen standplaats op de kaart aan te geven. Daarom moeten deze eene groote mate van routine bezitten om de eigen standplaats door het uitvoeren van enkele richtingen zelf te bepalen. Hiertoe — om de methode aan de lezers in herinnering te brengen — worden op een stuk calqueerpapier richtingslijnen naar 3 terreinvoorwerpen getrokken. Het stuk calqueerpapier wordt nu op de kaart gelegd zoodanig, dat die lijnen over de bedoelde terreinvoorwerpen loopen; drukt men het snijpunt van de potloodlijnen nu op het calqueerpapier door, dan geeft dat punt op de kaart de eigen standplaats aan. Het is wenschelijk, dat twee der terreinvoorwerpen dichtbij en het derde veraf gelegen is, alsmede dat zij getrianguleerd zijn en onderling hoeken van 90° vormen.

Maar mogelijk kan de peiler die plaatsbepaling voor sommige punten reeds vooraf uitvoeren en de plaats merkbaar aangeven.

's Nachts zou men op enkele punten in de verdedigingslijn lantaarns als richtpunten kunnen plaatsen.

De peiler heeft verder 's nachts eene doelmatige lantaarn noodig; wellicht dat voor hem het gebruik van eene electrische lichttoorts (sterkte van 5½ Volts) van nut zou zijn. Brengt men eene inrichting aan, waardoor gemakkelijk een rood of groen glas vóór de lens gedraaid kan worden, dan zou dit instrument waarschijnlijk met succes kunnen gebruikt worden tot het overseinen van belangrijke berichten.

Ook zouden de peilers, die zich in het voorterrein begeven hebben, voor het overbrengen van hunne berichten, gebruik kunnen maken van een uitgelopen stuk telefoonlijn. Men zou dit op b. v. 3 verschillende plaatsen van het aanvalfront kunnen doen.

Aangezien aan het op den grond leggen van het planchet dikwijls onoverkomelijke bezwaren verbonden zijn, en niet altijd gebruik gemaakt kan worden van landhekken of d.g., is het noodzakelijk, dat de peiler de eene of andere inrichting met zich mededraagt, waarop het planchet bij het uitvoeren der peiling kan rusten. Men zou b. v. gebruik kunnen

maken van 2 einden dunne rijwielbuis, die op elkaar geschoven kunnen worden, en waarvan het eene aan de bovenzijde voorzien is van vier armpjes, die neergeslagen kunnen worden.

De peilkaart dient op een licht houten planchet geplakt en gevernist te worden. Het hout mag, tot het gemakkelijk plaatsen der naalden, niet te hard zijn. De te bezigen liniaal moet bij voorkeur van messing zijn en de naalden dienen van bepaalde afmetingen vervaardigd te worden.

Volgens het Voorschrift moet de peiler de ligging van het doel in de 3 gebruikelijke getallen aangeven; hiertoe dient hij voorzien te zijn van een plaatsaanwijzer en, tot het meten van afstanden op de kaart, van een dubbelen decimeter.

In tegenstelling met hetgeen op blz. 93 van het Aanhangsel op de Ontwerpvoorschriften van de

Vesting-Artillerie wordt vermeld, komt het voor, dat vooral 's nachts die patrouilles moeten trachten zoover mogelijk door te dringen.

De resultaten, bij vredesoefeningen met de planchetmethode verkregen, waren dikwijls gunstig, evenwel moet hierbij opgemerkt worden, dat de afstand, waarop men de doelen naderen kan, op de uitkomsten een beslissenden invloed uitoefent, en in oorlogstijd de bezwaren in dit opzicht zich eerst ten volle doen gelden.

ad 1. Wat de planchetmethode ¹⁾ betreft, uitgevoerd van af punten, die hoofdzakelijk in de hoofdverdedigingslijn liggen, kan verwezen worden naar het bovengenoemde Aanhangsel.

ad 2. Wanneer evenwel de peiler zich in het voorterrein zal moeten begeven, wordt op grootere bezwaren gestuit.

¹⁾ Zie ook M. S. 1901, blz. 334: „Plaatsbepaling enz.” door O.

N.B. De passanten tot plaatsing van het biezenscherm (zie fig. 4) zijn in de fig. niet geteekend.

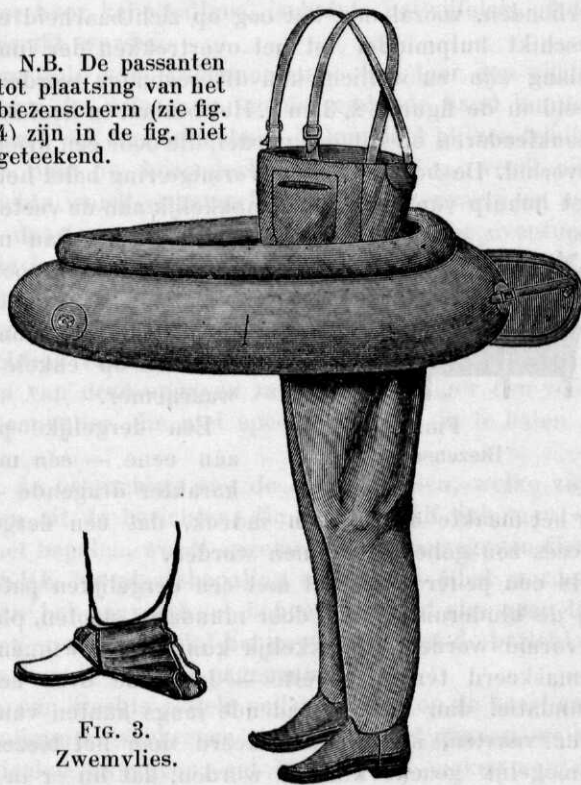

FIG. 3.
Zwemvlies.

FIG. 2.
Patrouillegordel.

Langs welken weg zal hij zich nl. moeten bewegen?

Eene nadering langs de accessen zal niet doorgevoerd kunnen worden, terwijl de inundatie een zich verplaatsen over het nevenliggend terrein bezwaarlijk maakt. Aan het gebruik van eene roeiboot zijn veel bezwaren verbonden, vooral met het oog op zichtbaarheid en komkeeringen. Een geschikt hulpmiddel tot het overtrekken der inundatie zou zeker van belang zijn en wellicht kan dit gevonden worden in het toestel, afgebeeld in de figuren 2, 3 en 4. Het bestaat in hoofdzaak uit de Mackintosh-beenklederen en uit een gordel, die door een drietal luchtkamers wordt gevormd. De bovenste cirkelvormige ring belet het overslaan van water.

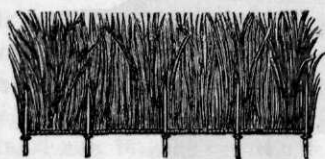

FIG. 4.
Biezenscherm.

Met behulp van een paar gemakkelijk aan de voeten vast en los te maken zwemvliezen kan men zich geruischloos over het water voortbewegen. Een bij de omgeving passend biezenscherm onttrekt de patrouille volkomen aan het oog, zelfs van een op enkele meters verwijderden waarneemer.

Een dergelijke patrouillegordel werd aan eene — een min of meer officieel karakter dragende — proef onderworpen en het maakte daarbij den indruk, dat een dergelijk hulpmiddel met succes zou gebezigd kunnen worden.

Is een peiler toegerust met een dergelijken patrouillegordel, dan zal hij de hindernissen, die door inundatie, slooten, plassen, kaden of dijken gevormd worden, gemakkelijk kunnen overwinnen. Nu eens — bij een gemaskeerd terreingedeelte — loopende over een accès of door de inundatie, dan weder wadende langs kanten van slooten of drijvende over vaarten, steeds gemaskeerd door het biezenscherm, zal het niet onmogelijk geacht kunnen worden, dat hij er in slaagt door de voorpostenlinie heen te sluipen of in elk geval deze zoo dicht mogelijk te naderen, en van uit verschillende opstellingen peilingen te nemen. Als dat mogelijk zou blijken, schijnt het 't meest gewenscht, indien die patrouilles geen planchet medenemen, doch slechts met behulp van eene binocle en eene kaart en op grond van hunne gedetailleerde terreinkennis de ligging der doelen trachten aan te geven.

Eene dergelijke patrouille zou dienen te bestaan uit een officier der artillerie en een peiler.

Een drietal patrouilles moeten in den regel in functie zijn. Zooals reeds hiervoor werd aangegeven, zouden zij kunnen uitgerust worden met eene elektrische lichttoorts voor het lezen van de kaart en d.g., alsmede, zoo mogelijk, tot het overseinen van berichten.

De opleiding van de hiervoor benoodigde peilers zal hierna worden besproken.

Noch van de peilposten, noch van de patrouilles, die de planchet-

methode toepassen langs de hoofdverdedigingslijn of in meer voorwaarts gelegen terrein doordringen, kan verwacht worden, dat zij voldoende gegevens zullen kunnen verstrekken, waardoor op het GHK. de plaats van de meer gemaskeerde doelen bepaald zal kunnen worden. Zelfs al beschikt de verdediger over kabelballons, is het te betwijfelen, of dit doel voldoende zou bereikt worden.

Slechts de vrijwillige hulp van landgenooten in het door den vijand bezette terrein, zal hier in vele gevallen de reddende hand kunnen bieden, m. a. w. spionage zal een onmisbaar hulpmiddel blijken te zijn.

Verder omtrent dit punt in bijzonderheden te treden, wordt niet gewenscht geacht; slechts wordt opgemerkt, dat de tegenpartij er wel op bedacht zal zijn, daartegen maatregelen te nemen, die eventueel eerst later hunne volle kracht kunnen doen gelden.

Doch juist in het begin zijn de meeste en belangrijkste berichten te verzenden als: ligging van ontladstations, munitiedepots, parken, belegeringsbatterijen, richting van veldbaanwegen, enz.

Het tijdig ontvangen van deze opgaven zal den verdediger een voor-sprong geven op den aanvaller, die niet spoedig zal zijn in te halen.

II. Overgaande tot de bespreking van de moeilijkheden, welke zich voordoen, wanneer men uit de berichten, die op het GHK. inkomen, de ligging der doelen moet bepalen, wordt opgemerkt, dat aangegeven dient te worden, op welk GHK. de plaatsbepaling uitgevoerd moet worden. De peilposten toch van het aanvalsfront behooren in het algemeen tot 2 verschillende groepen en zeker schijnt het gewenscht, dat de berichten van die posten op één bureel worden nagegaan.

Bij het uitzetten nu van slechts enkele peilrichtingen op de kaart zullen een groot aantal snijpunten verkregen worden. Bij het nagaan, welke van die snijpunten doelen aangeven, zal het gebruik maken van de tijdstippen, waarop die peilingen uitgevoerd zijn, in de werkelijkheid bezwaren opleveren, aangezien het te voorzien is, dat verschillende posten op het zelfde tijdstip verschillende batterijen zullen peilen.

Het gebruik maken van de berichten, door patrouilles in het voorterrein ingediend, zal — tenzij deze uitgerust worden met een hulpmiddel tot het overseinen van berichten — evenmin afdoende blijken, omdat die berichten dikwijls eerst geruimen tijd na de peilberichten zullen inkomen.

Meer nut zal verwacht kunnen worden van de aanwijzingen, die de peilposten zelf te gelijk met het peilbericht geven; daarom is het van groot belang, dat de geoefendheid dier peilers zoo groot mogelijk zij, opdat de door hen verstrekte aanwijzingen zoo betrouwbaar en volledig mogelijk zijn. Zoo zullen de peilers er op bedacht moeten zijn, dat de aanvaller ongetwijfeld schijnbatterijen zal markeeren en zij dus moeten trachten deze van werkelijke te onderscheiden; hier en daar zal de aanvaller zelfs schijnbatterijen opwerpen, waarbij de peilers slechts op grond van verschillende overwegingen de bedoelingen van de tegenpartij kunnen vermoeden.

Een andere belangrijke factor, waardoor de besproken moeilijkheden verminderd kunnen worden, is gelegen in de bijzondere terreinkennis van den officier, met de uitvoering der plaatsbepaling belast. Van veel gewicht zou het zijn, indien deze officier in staat was, om van af het GHK. met behulp van een uitstekenden kijker sommige vraagpunten door eigen aanschouwing van het terrein op te lossen. De ver achterwaartsche ligging van dit bureel is daarvoor een groot bezwaar.

Niet het minst evenwel zullen de moeilijkheden, ontstaande bij het nagaan, welke snijpunten doelen voorstellen, verminderd worden door eene nauwkeurige voorbereiding in vredestand. Men kan b.v. onderzoeken, welke plaatsen bij uitstek geschikt zijn voor ontladstations, parken, munitiedepots, batterijen, enz. en deze op de kaart aantekenen. Vooral moet waarde gehecht worden aan het verkennen van de richting, die de veldbaanwegen waarschijnlijk zullen hebben. Ongetwijfeld zal de met de uitvoering der plaatsbepaling belaste officier veel nut van deze gegevens kunnen trekken.

Kan de ligging van het doel slechts onvoldoende bepaald worden (doordat b.v. slechts één peilpost het doel heeft kunnen zien), dan kan getracht worden, op grond van de terreinkennis, de grenzen aan te geven, binnen welke het doel liggen moet. Dit zal vergemakkelijkt worden door te letten op de aanwezigheid van boschperceelen, plassen, kaden, dijken, alsmede op de begaanbaarheid van het terrein, de diepte van het grondwater, en de maatregelen, die de tegenpartij moet nemen ten opzichte van de vuuruitwerking en de waarneming. Ook de wetenschap, dat het doel in zekere terreingedeelten *niet* kan liggen, is van belang.

Bij de buitenlandsche artillerieën heeft de plaatsbepaling volgens de zelfde beginselen plaats; men stuit ook daar op de zelfde bezwaren. De instrumenten, die in Frankrijk, Rusland en Duitschland voor de peiling en de uitvoering der plaatsbepaling gebezigd worden, komen in het algemeen minder practisch voor, dan de bij ons gebruikelijke. (Zie: KNOBLOCH, Planschieszen der Festungsartillerie, Mittheilungen 1901.)

De kapitein KNOBLOCH stelt in het genoemde opstel voor de Oostenrijksche artillerie eene nieuwe regeling der plaatsbepaling voor. Daarbij wordt als peilinstrument gewenscht het reeds voor de batterijen ingevoerde „Richtapparat” en wordt niet meer gebruik gemaakt van de tangentenboog, doch van transporteurs, zijnde cirkelvormige, van dun en doorschijnend celluloid vervaardigde schijven, die van gelijke verdeelingen voorzien zijn, als de cirkelrand van het peilinstrument. In de standplaats van elken peilpost wordt op de kaart een dergelijke transporteur bevestigd en de lijn 0° — 180° op de zelfde wijze georiënteerd, als bij het overeenkomstige peilinstrument.

De nadeelen van den tangentenboog, n.l. dat deze telkens verplaatst en opnieuw „georiënteerd” moet worden, alsmede dat een gedeelte van de kaart daardoor onzichtbaar gemaakt wordt, zullen door het gebruik van dergelijke transporteurs vermeden worden; het uitzetten van de peilhoeken zal evenwel minder nauwkeurig kunnen plaats hebben.

Opleiding van de peilers.

Ook in de vroeger genoemde gevallen, waarbij door middel van peilingen resultaten kunnen worden verwacht, is het juist uitoefenen van die methode nog hoogst moeilijk en vereischt eene stelselmatige opleiding en oefening in vreedstijd.

Voor het ontdekken van het doel is allereerst eene groote geoefendheid noodig in het zien op het terrein, waarmede bedoeld wordt het vermogen om de verschillende terreinvoorwerpen van elkander te onderscheiden en alles goed op te merken.

Om hiertoe te geraken, is voortdurende oefening noodig.

De Kapitein MARELLE geeft in de „Revue d'Artillerie” van Januari '99 nuttige aanwijzingen omtrent den weg, dien men daarbij te volgen heeft. (Essai sur la manière de préparer les cadres aux reconnaissances d'artillerie).

Nieuwsgierigheid is voor den waarnemer het begin der wijsheid; alles om zich heen dagelijks op te merken zijne eerste plicht. In de steden b.v. de namen lezen van straten en grachten; opmerken aan welke zijde de nummering begint; tot in bijzonderheden den weg beschrijven, dien men volgen moet, om van het eene punt naar het andere te gaan; de namen van torens en de bestemming van de voornaamste gebouwen nagaan. In de nabijheid van de stad b.v. de torens, stadswijken en voornaamste wegen trachten te herkennen. Buiten, op het terrein, alles bij den juisten naam noemen en, als het geen naam heeft, er een geven. De nummers van kilometerpalen lezen, de aanwijzingen van wegwijzers nagaan, letten op bijzonderheden, als hoogte en afstand van telefoonpalen, breedte van wegen, diepte van polders, enz. Eerst van nabij, daarna op een afstand de verschillende landbouwproducten, boomsoorten en d.g. onderkennen.

De bestudeering der kronen van boomen geeft dikwijls aanleiding tot het maken van belangrijke gevolgtrekkingen omtrent de aanwezigheid van wegen en de soort daarvan. Elke toren heeft zijn bijzonderen vorm, als het ware zijne persoonlijkheid.

Nauwkeurig den weg beschrijven, dien men gevolgd heeft. Vóór en na elke oefening de kaart raadplegen; grondig de daarop voorkomende teekens kennen. Vervaardigen en lezen van terrein- en panoramaschetsen. Gebruik van de hand voor globale metingen. Van af hooge posten de voorwerpen trachten te ontdekken, die men reeds van nabij gezien heeft.

Een tweede eisch is eene grondige terreinkennis, d.w.z. als het ware elk voetpad, elke terreinverheffing van het waar te nemen terrein gedeelte kennen.

Doch al is de peiler er, dank zijne oplettendheid en grondige terreinkennis, in geslaagd het doel te ontdekken, dan wordt het te recht niet voldoende geacht, dat hij slechts de richting, waarin het doel ligt, mededeelt.

Waar het eene batterij geldt, zal hij, behalve gegevens omtrent de vermoedelijke ligging, ook zooveel mogelijk mededeelingen dienen te verschaffen omtrent den aard van het doel (b.v. aantal en soort der stukken, afmetingen van het doel, zichtbaarheid, vóórliggende maskes en hindernissen, richting van het doelfront).

Waar het troepenbewegingen geldt, dienen niet alleen aanduidingen omtrent de plaats, doch ook omtrent de soort van troepen, de formatie, sterkte, bewegingsrichting — zoo mogelijk zelfs omtrent de waarschijnlijke bedoelingen — verschaft te worden.

Een derde eisch is dus kennis van de grondslagen der tactiek.

Op grond van het bovenstaande zou de volgende opleiding gewenscht worden:

De opleiding bestaat in eene theoretische en eene practische. Eerstgenoemde heeft plaats gedurende eene der wintermaanden; daarbij worden behandeld:

a. Technische uitvoering van de peiling.

Inrichting, opstelling, gebruik van het peilinstrument. Overseinen en samenstellen van berichten; gebruik van telefoonmaterieel.

b. Terreinstudie.

Aanwijzingen omtrent het lezen van kaarten, het schatten van afstanden, het verkennen en opnemen van het terrein van aflage en hooge posten, het vervaardigen van oriënteertafels, terreinen en panoramaschetsen.

c. Aardrijkskunde van de stelling.

Ligging der forten, Groepshoofdbureelen, namen van dorpen in het voorterrein, kennis der wegen, grondsoorten.

d. Enkele hoofdregels van de tactiek der verschillende wapens.

Infanterietactiek: Voorposten- en patrouilledienst; formaties; dekking van artillerie.

Artillerietactiek: Eischen, waaraan eene artilleriestelling moet voldoen; geschutsoorten (veld-, licht en zwaar belegeringsgeschut); formaties der veldartillerie.

e. Algemeene denkbeelden omtrent den aanval en de verdediging van forten en liniën.

Waar de peiler de algemeene opdracht heeft de handelingen des vijands te observeeren, dient hij een begrip te hebben van hetgeen er om hem heen gebeurt. — Voor zoover noodig wordt behandeld de „Dienst der Artillerie in het Groepsverband”.

De practische opleiding heeft met het oog op andere diensten in 2 tijdperken — elk van eene maand — plaats. De adspirant-peilers, die nog niet kunnen wielrijden, worden hierin geoefend.

In het eerste tijdperk (b.v. half Februari—half Maart) wordt nabij

het garnizoen geoefend en aangevangen met alles, wat betrekking heeft op de terreinstudie en wat in de theorie behandeld werd. De aandacht wordt gevestigd op belangrijke tactische punten in het terrein en getracht deze van af de hooge punten, die voor peilpost zullen worden gebruikt, te herkennen. Na deze oefeningen wordt overgegaan tot peil-oefeningen, van eenvoudige tot meer ingewikkelde opklimmende. Bij laatstgenoemde moeten de te markeeren batterijen over het geheele front van 60° verdeeld en meerdere te gelijk aangegeven worden.

Het markeeren van die batterijen moet met behulp van vuurmonden geschieden, vurende met rookzwak kruit, terwijl ook schijnbatterijen (seinkardoesjes) aangegeven dienen te worden, opdat de peiler, zoo mogelijk, het onderscheid tusschen de verschijnselen, die zich daarbij voordoen, zal leeren kennen.

Vóór den aanvang der peiloefeningen dient eene panoramaschets van den waar te nemen sector (althans gedeeltelijk) vervaardigd te worden, en moeten de op de kaart gemeten afstanden tot enkele voorgelegen terreinvorwerpen in het geheugen geprent worden, ten einde als basis te dienen voor het schatten van de afstanden der gepeilde doelen. Nu en dan moet de peiler in de gelegenheid gesteld worden troepenbewegingen en stellingveranderingen waar te nemen.

De noodige zorg dient gewijd te worden aan het behoorlijk invullen der peilberichten.

Zoo mogelijk geeft de peiler de vermoedelijke ligging van het doel met behulp van de 3 gebruikelijke getallen aan en tracht hij bijzonderheden op te merken.

Onmiddellijk na elke oefening worden de uitkomsten gezamenlijk nagegaan.

Het 2^e tijdperk der practische oefening valt na de africhting der recruten en wordt verder bepaald, in verband met de te houden oefeningen in Oldebroek, op de forten, enz.

Nu wordt uitsluitend in de fortenlinie geoefend en in hoofdzaak naar de zelfde beginselen gehandeld, als in de eerste oefeningsmaand. Het meest afdoend zou eene inkwartiering nabij het voor de oefening aangezezen terreingedeelte zijn.

De batterijen worden — zoo mogelijk — gemarkeerd op punten, die in oorlogstijd ook voor batterijopstellingen zouden kunnen dienen.

De laatste paar oefeningsdagen konden gewijd worden aan eene oefening in het Groepsverband — uitsluitend wat den peilings-, patrouille- en seindienst betreft.

Bij manoeuvres en dergelijke treden de peilers in hunne functie op.

Omtrent de voortgezette oefening in volgende jaren wordt opgemerkt, dat de peilers, die met vrucht een cursus gevolgd hebben, de oefeningen nabij het garnizoen voor een min of meer groot gedeelte missen kunnen en in vervanging daarvan opdrachten ontvangen, die strekken

moeten tot vermeerdering van hunne kennis van het voorterrein van de stelling. De peilers van de vaste peilposten, aan wie de oorlogsbestemming te voren bekend gemaakt wordt, kunnen dan zooveel mogelijk gezonden worden naar het terreingedeelte, waarvoor zij in oorlogstijd bestemd zijn. De peilers van de verplaatsbare posten maken uitgebreide rijwieltochten en regelen deze in dier voege, dat daarbij zooveel mogelijk terreinkennis wordt opgedaan.

Ook in de 2^e oefeningsmaand zal dit nu en dan toegepast kunnen worden.

De peilers, die bestemd zijn om de planchetmethode langs de hoofdverdedigingslijn toe te passen, kunnen de opleiding van de andere peilers volgen, met dien verstande, dat zij slechts nu en dan op de vaste peilposten ingedeeld, doch overigens steeds aangewezen worden voor het toepassen van de planchetmethode.

De peilers, die bestemd zijn om in meer voorwaarts gelegen terrein door te dringen, volgen ook zooveel mogelijk de boven aangegeven opleiding, doch moeten eene meer uitgebreide tactische en technische kennis hebben, alsmede geoefend worden in sluippatrouilledienst, waartoe nu en dan eene detachering bij infanterie-oefeningen van belang zou zijn. Bekendheid met de landgenooten, in de omgeving gevestigd, (in hoofdzaak te verkrijgen in oorlogstijd vóór het verschijnen van den aanvaller) zal veel nut kunnen afwerpen. Deze peilers worden geoefend in het gebruik van het hulpmiddel tot het overtrekken der inundatie (b.v. den patrouillegordel), alsmede in het toepassen van de planchetmethode.

Wat de officieren betreft, die voor dezen patrouilledienst zullen worden aangewezen, zal de keuze in het bijzonder moeten vallen op hen, die de Hoogere Krijgsschool gevolgd hebben of om andere redenen (b.v. detachering bij het Indische leger) meer dan anderen in de gelegenheid zijn geweest, zich in deze richting te ontwikkelen.

*Enkele der voornaamste getallen, betreffende personeel
en materieel, noodig geacht voor den peilingsdienst
in de Stelling van Amsterdam.*

	Officiëren.	Peilers.				Hulppeilers.	Telefonisten.	Kanonniers.	Wielrijders.	Peilposten.		Richtvlakken.	Patrouillegordels.	Electr. lichttoortsen.
		Vaste posten.	Verplaatsbare posten.	Patrouilles.	Vaste.					Verplaatsbare.				
Aanvalsfront ($\pm$ 1 groep) 9 peilposten.	3 ¹⁾	6	21		27	27	27	9	2	7	9			
Nevengroepen ($\pm$ 2 groepen) 4 peilposten.	2 ²⁾	8				8	8	4	4		4			
Overige groepen ($\pm$ 6 groepen) 12 peilposten.		24				24	24	12	12		12			
Aanvalsfront ($\pm$ 1 groep) 6 patrouilles.				6 ³⁾										
Aanvalsfront ($\pm$ 1 groep) 9 patrouilles.	9 ⁴⁾		9 ⁴⁾		9							18	18	
Reserve. ⁵⁾										5	10	7	7	
	14	74			27	68	59	25	18	12	35	25	25	

Toelichtingen. ¹⁾ Voor toezicht op den dienst der peilposten zijn aangewezen: 3 officieren, die elkaar om de 6 uur — 3 uur na de peilers — aflossen.

²⁾ Voor toezicht, als onder ¹⁾, in elke nevangroep 1 officier.

³⁾ Voortdurend zijn 2 patrouilles, elke bestaande uit 1 peiler in functie; aflossing om de 6 uur.

⁴⁾ Voortdurend zijn 3 patrouilles, elke bestaande uit 1 officier en 1 peiler in functie; aflossing om de 6 uur.

⁵⁾ De verliezen aan personeel worden zooveel mogelijk aangevuld.

De getallen, aangegeven voor reserve aan materieel, zijn eenigszins globaal.

De groote moeilijkheid dient evenwel nog opgelost te worden, want hoe komt men aan al dit personeel?

Wat de wielrijders, telefonisten en kanonniers betreft, zal dit geen overwegend bezwaar opleveren, aangezien in een gedeelte van dit personeel door de andere korpsen of wellicht door geschikte burgerkrachten kan voorzien worden.

Bij het groot incompleet aan artillerie-officiëren zal het voor de peiling benoodigde, groote aantal niet licht geteld mogen worden; voor de patrouilles in het voorterrein zal men die officieren zeker noodig hebben.

De 27 hulppeilers zouden — lettende op bijzondere geschiktheid — gevonden kunnen worden onder de korporaals van het vaste of het militiekader.

In verband met de eischen, die aan een peiler (vooral zij, die bestemd

zijn voor het voorterrein en voor de verplaatsbare observatieposten) gesteld moeten worden, zou men hiervoor slechts uitstekende onderofficieren en dus zeker geen korporaals kunnen opleiden.

Aan peilers zouden noodig zijn 74, zoodat — aangenomen, dat allen geschikt zijn voor de opleiding — voor dezen dienst alleen reeds het vaste onderofficierskader van een groot aantal compagnieën noodig zou zijn, terwijl dan bij die compagnieën geen enkel sergeant van het vaste kader beschikbaar zou zijn voor de vele andere gewichtige betrekkingen, als o. a. batterijcommandant, toezicht artillerieswerkzaamheden, dienst GHK. of Afdelingsstation.

Moeten bovendien de mannen van de practijk op het gebied van vuurleiding, omgang met den troep, artillerieswerkzaamheden, om van tal van andere zaken, waarvoor geroutineerd personeel noodig is, niet te spreken, daaraan onttrokken worden? En dit, om belast te worden met eene functie, die door een groot deel, wegens gebrek aan kennis — hoezeer ook getracht kan worden dit in den beperkten opleidingstijd te verminderen —, toch dikwijls niet op eene tot de gewenschte uitkomst leidende wijze vervuld kan worden? Mag omgekeerd de vuurleiding met hare steeds toenemende moeilijkheden toevertrouwd worden, in hoofdzaak, aan militie- en reservekader en zal dit kader de kern kunnen vormen van eene artilleriebezetting, die dikwijls de grootste moeilijkheden zal hebben te overwinnen?

Doch, hoe dit moeilijke vraagstuk op te lossen? „Geen peilposten! ze helpen toch niets!” zeggen sommigen. Maar dit gaat toch ook niet aan! Een beter middel weet men niet aan te geven en, hoewel niet ontkend kan worden, dat de resultaten, tot dusverre verkregen, weinig bevredigend = ja, dikwijls geheel onvoldoende waren, moet daarbij toch opgemerkt worden, dat het personeel ook niet aan de eischen voldeed, die gesteld moeten worden, en men niet of weinig in de gelegenheid was om op te merken, dat van de peilposten voor de algemeene observatie toch wel nut te wachten is. Bovendien, moeten we oude schoenen wegwerpen, voor wij nieuwe hebben? De buitenlandsche artilleries, die zelfs over goed georganiseerde ballonafdeelingen beschikken, houden de peiling — en in het algemeen met minder goede hulpmiddelen — in eere!

Uitbreiding dan, van het vaste kader met 74 onderofficieren, die uitsluitend voor den observatiedienst opgeleid worden? Bij een dergelijk voorstel zou men geene rekening houden met de oorlogsbegroting.

Wellicht is er eene andere oplossing mogelijk. Het reservekader bestaat voor het grootste gedeelte uit intellectueel goed ontwikkeld personeel; door hunne kennis van teekenen — dikwijls behoort dit tot hun burgerwerkkring — zullen zij reeds eene grondige voorbereiding gehad hebben, om met goeden uitslag zich te oefenen in het „zien” op het terrein. Sommigen — b. v. schilders — zijn dit onderwerp reeds voldoende

meester, dus juist het punt, dat voor het vaste kader zoo verbazend moeilijk te leeren is. Door de meerdere ontwikkeling kan de reservist-peiler een beter oordeel vellen en in veel korter tijd en met meer vrucht de theoretische kennis verkrijgen, die vereischt wordt. Het meerendeel van hen bezit een rijwiel, waarop zij wellicht ook buiten hun verblijf onder de wapenen, het terrein zullen kunnen bezoeken, waarvoor zij in oorlogstijd bestemd zijn.

Wel zouden wij dan het reservekader b.v. voor den dienst in de batterijen missen, doch vooreerst is dit kader (Art. 4 K. B. 12 Mei 1902, Bepalingen Reservekader Inf^{te}. en Vest.-Art^{ie}.) overcompleet en verder kan het moeilijk als een nadeel aangevoerd worden, waar zelfs artillerie-officiëren, met de opleiding belast, verklaren, dat dit kader in den regel voor de batterijen geen nut afwerpt; bovendien, dat het reservekader gewoonlijk voor de practijk weinig waarde heeft, aangezien het niet voldoende omgang met den troep heeft en dus het uitoefenen van gezag dikwijls veel te wenschen overlaat. Als peiler behoeven zij geen gezag te kunnen uitoefenen en niet te voldoen aan die eischen van practische geschiktheid, waarvoor een meer langdurig verblijf onder de wapenen noodzakelijk is.

De opleiding zou — kort aangegeven —, als volgt, kunnen plaats hebben. ¹⁾

Volgens § 39 van de Algemeene bepalingen in bovengenoemd K. B. komt het reservekader onder de wapenen:

Het eerste en tweede jaar, telkens 2 maanden onafgebroken, + $\frac{1}{2}$ maand; het derde jaar 3 maanden.

In afwijking van de bestaande bepalingen zouden daarvoor — voor zooveel noodig — bepaalde data dienen te worden aangewezen.

In het 1ste jaar gedurende 2 maanden opleiding tot den graad van korporaal, ten einde eenig begrip te verkrijgen van het wapen der Vestingartillerie en door het uitvoeren van Infanterie-exercitiën de militaire eigenschappen te ontwikkelen. Mocht de graad van korporaal niet in dien tijd verkregen worden, dan volbrengt de reservist zijn dienstdtijd bij den troep, volgens de bestaande voorschriften. Van de geslaagden blijven verder bij den troep de reservisten, die om bijzondere redenen blijken niet in aanmerking te kunnen komen voor opleiding tot peiler. Voor de overigen wordt nu — zooveel mogelijk — de vroeger aangegeven opleidingswijze gevolgd. In de $\frac{1}{2}$ maand, die zij het eerste jaar nog moeten dienen, worden zij geoefend in de terreinstudie.

In den winter van het 1ste op het 2de jaar (zie § 22 van bovengenoemde Algemeene bepalingen) wordt een theoretische cursus gehouden gedurende ten hoogste 6 maanden en ten minste 3 uren per week. Hierbij wordt ook een voldoende aantal uren gewijd aan artilleriewetenschap. Zij, die blijken geven het onderwijs niet met goeden uitslag te kunnen volgen, volbrengen hun dienstdtijd bij den troep, volgens de bestaande voorschriften.

¹⁾ Vergelijk blzn. 371—374.

Gedurende de 2 maanden van het volgend jaar wordt het personeel ingekwartierd nabij het voor de oefening aangewezen terreingedeelte en wordt behandeld hetgeen hiervoor werd aangegeven voor de 2^e oefeningsmaand.

Bij deze oefening wordt geleidelijk nagegaan — door ten minste 2 officieren — welke reservisten niet geschikt blijken voor peiler; deze volbrengen verder hun dienstdtijd bij den troep. De overigen verkrijgen den graad van sergeant-peiler en worden in de 1/2 maand, die zij in het 2de jaar nog moeten dienen, in de gelegenheid gesteld, om hunne kennis van het terreingedeelte, waarvoor zij in oorlogstijd zijn aangewezen, te vermeerderen.

Voor hen, die bestemd zijn voor de vaste peilposten, kan dit geschieden door hen afzonderlijk ter plaatse in te kwartieren en bepaalde opdrachten te laten uitvoeren. Maatregelen voor contrôle zullen voldoende te treffen zijn.

De reservisten, die voor de verplaatsbare posten zijn aangewezen — en dus tot de beste peilers moeten behooren —, doen onder geleide rijwieltochten en voeren daarbij verschillende opdrachten uit. Bovendien worden in dit tijdperk enkele oefeningen in het Groepsverband gehouden.

In den winter van het 2de op het 3de jaar wordt — niettegenstaande de sergeantsgraad verkregen is — een theoretische herhalingscursus gehouden, gedurende 1 1/2 maand en ten minste 3 uren per week.

Als een voorrecht wordt hun, die het tweede jaar tot sergeant-peiler aangesteld worden, toegestaan het 3de jaar slechts 2 maanden te dienen.

In het derde jaar hebben de oefeningen naar de zelfde beginselen plaats als in het tweede.

De sergeant-peilers, die in oorlogstijd overcompleet mochten zijn, worden bij voorkeur aangewezen om dienst te doen in het GHK.

Bij de opleiding moet — op overeenkomstige wijze, als reeds vroeger vermeld werd — rekening gehouden worden met de bijzondere opleiding van de peilers, bestemd voor den patrouilledienst.

Met het oog op het feit, dat vele der beschikbare reservisten niet tot sergeant-peiler zullen kunnen opgeleid worden, zou het wenschelijk zijn het aantal plaatsen voor het reservekader bij een Regiment Vesting-artillerie te kunnen vergrooten, tot b. v. 130.

Gevolgtrekkingen.

1. Eene afdeeling verplaatsbare peilposten maakt het mogelijk met beperkt materieel en personeel in den peilingsdienst te voorzien.
2. De peilposten van het aanvalsfront moeten onder een zelfden groepscommandant staan.
3. De kennis van de peilers dient uitgebreid te worden.
4. De planchetmethode moet in hoofdzaak toegepast worden langs de hoofdverdedigingslijn.
5. Ongewenscht is het de planchetmethode te doen uitvoeren door artilleristen, die aan infanteriepatrouilles toegevoegd worden.

6. Voor de doelverkenning en opsporing zijn patrouilles noodig, die zich over de inundatie, over vaarten, plassen, enz. kunnen verplaatsen door hulpmiddelen, die gemakkelijk mede te dragen zijn. Die patrouilles worden zoowel 's nachts als overdag uitgezonden en dienen te bestaan uit 1 artillerieofficier en 1 peiler. Blijkt het wenschelijk, dan voorziet de patrouille zich van een planchet. Zij zijn 's nachts voorzien van eene doelmatige lantaarn of electrische lichttoorts.
7. Spionnage is noodzakelijk.
8. De moeilijkheden, verbonden aan de uitvoering van de plaatsbepaling op het GHK., kunnen verminderd worden door voorbereiding in vrede tijd en uitgebreider aanwijzingen van de peilposten.
9. Er zouden belangrijke voordeelen aan verbonden zijn, het reservekader — voor zooveel dit mogelijk blijkt — voor den peilingsdienst te bestemmen.

TH. W. TE NUYL.

Eene vraag betrekkelijk verlofgangers.

De Wet op de Nationale Militie 1901 noemt vier gevallen, waarin van oproeping van verlofgangers sprake is. In de eerste plaats, die ingevolge art. 110, wanneer het ter handhaving of tot herstel van de openbare rust en orde, tot uitvoering van wettelijke voorschriften, of om andere overwegende redenen noodig is. In de tweede plaats, die ingevolge art. 111, voor herhalingsoefeningen. Wijders de oproeping, waarvan art. 124 gewaagt, wegens verzuim van naleving der bepalingen van artt. 120, 121, 123 of 145. Ten vierde, die uit kracht van art. 131, wegens overtreding der bepalingen omtrent de jaarlijksche inspectiën.

De verlofganger der militie, die niet voldoet aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, wordt als deserteur behandeld, d.w.z. gestraft. Vereischte nochtans voor bestraffing is, volgens de vaste leer van het Hoog Militair Gerechtshof, dat de oproeping geschied zij ingevolge de wet, in de bij de wet opgenoemde gevallen en op de bij de wet voorgeschreven wijze. Is niet aan al deze vereischten voldaan, zoo is vervolging uitgesloten.

Op de bij de wet voorgeschreven wijze: de oproeping moet plaats vinden in de gemeente, waarin de verlofganger gevestigd is. Over die vestiging zegt de wet (art. 118 vgg.), dat de bij de militie ingelijfd, wanneer zij niet meer in werkelijken dienst behooren te blijven, met verlof huiswaarts worden gezonden. Werd aanvankelijk deze bepaling in engen zin opgevat, in dier voege dat de verlofganger steeds werd gedirigeerd naar de gemeente, waarvoor hij in dienst was ¹⁾, later is hem de bevoegdheid toegekend, zich onmiddellijk naar eene andere gemeente, dan waarvoor hij dient, te begeven. Binnen dertig dagen na dien, waarop hem zijn verlofpas is uitgereikt, moet hij zich bij den burgemeester zijner woonplaats aanmelden, ten einde zijn pas voor gezien te doen teekenen. Gaat hij zich in eene andere gemeente vestigen, dan geeft hij daarvan kennis aan den burgemeester zijner woonplaats en moet zich binnen dien zelfden termijn, na aankomst in de nieuwe gemeente, bij den burgemeester aanmelden, die zijn verlofpas viseert.

Nu rijst deze vraag, die belangrijk is, omdat van de beantwoording afhangt, of in een gegeven geval al dan niet oproeping *op de bij de wet voorgeschreven wijze* is gedaan en derhalve bestraffing wegens desertie mag worden uitgesproken: heeft elk verlofganger het recht woonplaats

¹⁾ POLS, Crimineel Wetboek, 2e uitg. blz. 600.

te vestigen of alleen de meerderjarige (en de daarmede door het Burgerlijk Wetboek gelijk gestelde, door huwelijk of meerderjarig verklaring)?

Het wil mij voorkomen, dat de vraag in laatstgemelden zin moet worden beantwoord en dat derhalve aan den minderjarigen verlofganger het recht moet worden ontzegd, zelfstandig woonplaats te vestigen.

Het Burgerlijk Wetboek, dat lang vóór de Wet op de Nationale Militie verbindend is geweest, zegt uitdrukkelijk in art. 78: minderjarigen volgen de woonplaats van hunne ouders of voogden. Al erkent nu laatstgenoemde Wet in het algemeen voor verlofgangers het recht van vestiging van woonplaats, hieruit kan toch zeer zeker niet worden afgeleid, dat daardoor is afgeweken van de stellige bepaling van het Burg. Wetb. Alleen meerderjarigen kunnen van dat recht gebruik maken.

Minderjarigen zijn onbekwaam om overeenkomsten te treffen (art. 1366), terwijl alle verbintenissen, door minderjarige personen aangegaan, van rechtswege nietig zijn (art. 1482). Wel worden minderjarigen hier niet met zooveel woorden onbekwaam verklaard tot rechtshandelingen in het algemeen, kennelijk mag art. 1366 hierop worden toegepast, omdat de bekwaamheid of onbekwaamheid hiertoe de grond is van die tot het sluiten van overeenkomsten. ¹⁾

Het vestigen van woonplaats is zeer zeker eene rechtshandeling, d.i. eene handeling, dienende, om door de daarin gelegen wilsopenbaring voor iemand een recht te doen geboren worden of een bestaand recht te wijzigen of te doen eindigen. Uitdrukkelijk zegt de wet trouwens, dat de voogd, die na het overlijden van een of van beiden der ouders in zooverre de bevoegdheden van den vader erlangt, den minderjarige in alle burgerlijke handelingen vertegenwoordigt (art. 441). De Hooge Raad heeft ten allen tijde aangenomen, dat het vestigen van woonplaats voortvloeit uit de zorg bij de wet aan den voogd opgedragen. ²⁾

Te eerder moet m.i. de onbevoegdheid, om zelf woonplaats te vestigen, worden aangenomen, nu de bepaling van den Code Napoléon: „L'enfant ne peut quitter la maison paternelle sans la permission de son père, si ce n'est pour enrôlement volontaire, après l'âge de dix-huit ans révolus” (art. 374), niet in ons Wetboek is overgenomen. Het kind blijft dus, ook al is het met toestemming des vaders als vrijwilliger in dienst, het ouderlijk huis of dat van den voogd als woonplaats behouden.

Wat volgt uit vorenstaande beschouwing, indien die juist is? M.i. dat de met de invulling van den verlofpas belaste meerderé den minderjarigen verlofganger alleen naar zijne woonplaats mag dirigeeren, dus naar de woonplaats van de ouders of voogden. Maar tevens, dat, indien

¹⁾ Vgl. DIEPHUIS N. B. R. II, blz. 47 vgg.

²⁾ Zie H. R. 23 November 1893, W. v. h. R. no. 6431, en H. R. 18 Juli 1884, W. v. h. R. no. 5074.

een minderjarig verlofganger zich, ingevolge art. 121, bij den burgemeester eener gemeente, ter teekening van den verlofpas, aanmeldt, bewerende zich in die gemeente te vestigen, de burgemeester op dit verzoek geen acht mag slaan, tenzij de nieuwe woonplaats inderdaad de wettelijke is geworden.

Eindelijk, en hier kan de militaire rechter een woordje medespreken, dat uitsluitend die oproeping des minderjarigen als wettig is te beschouwen, die aan het wettelijk domicilie is gedaan, onverschillig of hij daar al dan niet in het register der verlofgangers voorkomt.

Mr. W. F. VAN MEURS.

Schietonderricht bij de Vestingartillerie.

Het schietonderricht is te splitsen in:

- 1°. het leeren toepassen van de schietregels;
- 2°. het leeren waarnemen van enkele en van groepen schoten en het daaruit maken van de juiste gevolgtrekkingen.

De inhoud en de toepassing van de schietregels kunnen het best in de garnizoenen geleerd worden, en wel aanvankelijk alleen bij de theorieën en daarna bovendien bij de oefeningen in den batterijdienst (ook in afdeulings- en groepsverband). Daartoe is het noodig, dat bij deze oefeningen in de batterij een leider aanwezig is, die behalve met het opleggen van verliezen aan personeel en van beschadigingen aan materieel, belast is met aan te geven hoe de springpunten worden waargenomen. De leider van de theorie of van de oefening kan den batterijcommandant nu voor alle gevallen stellen, die hij noodig acht, en daardoor het onderricht meer omvattend maken, dan bij de betrekkelijk weinige schietoefeningen met scherp mogelijk is. Met eenvoudige vuren beginnende, moeten deze langzamerhand in moeilijkheid toenemen en ten slotte ook verkeerde waarnemingen en abnormaal vallende schoten in rekening gebracht worden. De leider kan de mededeelingen omtrent de springpunten geven, alsof deze direct (per schot of bij groepen) dan wel indirect zijn waargenomen.

Worden de schietregels op deze wijze van December—Juli hoofdzakelijk in theorie en van Juli—December dagelijks bij de oefeningen in den batterijdienst beoefend, dan zal het niet lang duren of al het kader is er voldoende mede vertrouwd. Bovendien is het vaststellen van de ligging der springpunten, zoodanig dat daardoor de verschillende te verwachten gevallen behandeld worden, eene zeer goede oefening voor de leiders, die daardoor hun inzicht in het schieten zullen verruimen.

Het zou verkeerd zijn zich bij deze oefeningen tot het *inschieten* te bepalen, zooals meermalen gebeurt. 't Is niet juist, dat het moeilijkste van een vuur achter den rug is, wanneer, na het grens- en groepschieten, goed veronderstelde gegevens verkregen zijn. Herhaaldelijk zal blijken, dat deze fout zijn, als berustende op onjuiste waarnemingen of op abnormaal vallende schoten. Volgens de opgaven ¹⁾ van ROHNE,

¹⁾ Deze opgaven gelden voor de bereden artillerie.

die vrijwel overeenkomen met Russische schietuitkomsten, zijn gemiddeld 10 % van de waarnemingen, 29,3 % van de grenzen van 200 M., 47,6 % van die van 100 M. en 67 % van die van 50 M. fout, zoodat het volstrekt geen zeldzaamheid zal zijn, dat ná het inschieten nog correcties aangebracht moeten worden. Hiermede, en ook met de mogelijkheid van veranderingen in dracht door atmosferische invloeden en door bijzondere eigenschappen van de vuurmonden, moet rekening gehouden worden, en om dit te leeren, is de behandeling van lang voortgezette vuren noodig.

Het onderwijs in het waarnemen van enkele en van groepen van schoten en het daaruit maken van gevolgtrekkingen moet in hoofdzaak praktisch wezen. In de eerste plaats komen hiervoor de schietoefeningen in aanmerking, en daar deze zeer beperkt in aantal zijn, is het noodzakelijk zooveel mogelijk bij elk vuur alle beschikbare onderofficieren, korporaals en waarnemers in het waarnemen te oefenen. Van belang is het om, waar de omstandigheden het toelaten, ná ieder schot opgave van den contrólepost te krijgen, hoe het gevallen is, omdat het dan alleen mogelijk is op fouten in de waarneming en hunne oorzaken te wijzen. Om door deze oefeningen geen invloed uit te oefenen op de bediening van de batterij, is het gewenscht haar geheel afgezonderd van deze, onder leiding van een officier te doen houden.

In het garnizoen wordt de waarneming beoefend met behulp van kardoezen, die op of boven den grond worden ontstoken. Dikwijls doet zich hierbij het bezwaar voor, dat de waarnemer het personeel, dat de kardoezen plaatst, loopen, of wel de lont voor de ontsteking van de lading in de bus rooken ziet, waardoor de plaats van te voren ver-raden wordt. Dit is te voorkomen, door alle te ontsteken kardoezen vooraf te plaatsen, en de uitstootlading in de bussen te vervangen door een veer.

Het is mogelijk deze oefeningen in het waarnemen te verbinden met een batterijdienst, en elke kardoes te plaatsen, in verband met de door den batterijcommandant aangebrachte correcties. Maar dit komt mij niet aanbevelenswaard voor, daar het seinen uit de batterij naar de kardoezenplaatsers en het daarna op de plaats brengen van de kardoezen groot oponthoud en veel vergissingen ten gevolge heeft, en het bovengenoemde bezwaar bestaat, dat de plaats der springpunten van te voren wordt aangegeven. Wil men bij eene oefening in den batterijdienst uit zijposten op kardoesjes doen waarnemen, om zodoende een meer volledig beeld te verkrijgen, dan kan dit geschieden, maar is er geen bezwaar tegen om den batterijcommandant toch te doen corrigeren op grond van door den leider verstrekte gegevens, nadat hij eerst uit de verrichte waarnemingen de ligging van het springpunt (kardoesje) bepaald heeft.

Goed schieten is alleen door de practijk te leeren, en dus vormen de

schietoefeningen in de Legerplaats bij Oldebroek het voornaamste gedeelte van de schietopleiding. Daar moet het werkelijke schieten worden beoefend, dat wil zeggen het schieten op uitwerking. Niet het *inschieten* is er dus hoofdzaak, maar wel de uitwerking, en om deze te kunnen verkrijgen, moet het aantal projectielen per oefening daarnaar berekend zijn. Een kleiner aantal voortgezette vuren is te verkiezen boven een grooter aantal inschietoefeningen. Eenige van deze laatste zijn voor het schoolschieten niet te verwerpen, maar dan moet het vuur gestaakt worden, zodra de gewenschte gegevens verkregen zijn; het voortgezet vuur met enkele projectielen aan te geven, schijnt mij verworpen van munitie, die bij de voortgezette vuren zoo dringend noodig is.

Het schietterrein te Oldebroek is door de geringe breedte en het gemis aan gezichtsdekkingen ongeschikt voor het houden van tactische schietoefeningen. Het is niet mogelijk de aanvallende troepen en batterijen volgens de thans heerschende begrippen op te stellen, terwijl de verdediger, voor zoover de plaatsbepaling, waarneming en vuurleiding betreft, in veel te gunstige en wat de vuurregeling betreft, door de beperkte breedte der veilige strook, die vuurconcentratie sterk belemmert, in onoverkomelijk ongunstige omstandigheden verkeert. Het schijnt mij daarom noodig in Oldebroek alleen technische oefeningen in de batterij-, afdelings- en groepsdienst te houden. Door het tactische waas weg te laten, zullen de oefeningen klaarder en ook nuttiger worden, zonder dat de tactische opleiding er onder lijdt. Wel is het gewenscht aan het schieten oefeningen in het gereedmaken en bezetten van opstellingen te verbinden. Het zou te veel ruimte vergen hierop in onderdeelen in te gaan, maar in hoofdzaak stel ik mij de dienstregeling gedurende den kamptijd, als volgt, voor.

De eerste 3 à 4 dagen zijn bestemd voor oefeningen in het schoolschieten en voor verschillende voorbereidende werkzaamheden, als: het leggen van beddingen, het bewapenen van batterijen, het maken van gedekte onderkomens, nissen, waarnemingsposten, decauvillebanen, telefoonleidingen, versperringen en maskers, het vervoeren van geschut, munitie en ander materieel en het inrichten en bedienen van parken. In het algemeen moet vooral datgene beoefend worden, waarvoor in het garnizoen geen of weinig gelegenheid bestaat; beperking van het graafwerk is dus geboden.

De 3 à 4 volgende dagen wordt ééne doorlopende groepsoefening gehouden, waarbij in beginsel de groep steeds bezet blijft. Het aanvoeren van munitie, het aflossen, in het kort de geheele dienst heeft volgens de voorschriften plaats.

Het is niet mogelijk zooveel munitie beschikbaar te stellen, dat de batterijen gedurende eenige dagen voortdurend kunnen vuren; noodzakelijk moeten er groote vuurpauzen zijn. Men kan onderstellen, dat deze een gevolg zijn bijv. van hevig vijandelijk vuur of van gebrek aan munitie. In den tijd dat niet geschoten wordt, kunnen in de batterij herstellingen of verbeteringen worden uitgevoerd, en moet de vuursta-

king langer duren, dan bestaat de gelegenheid de bezetting op andere plaatsen te doen arbeiden aan het in orde maken van nieuwe of het sloopen van reeds voltooide werken, of wel haar te doen rusten in de Legerplaats.

Ten einde met de hoeveelheid munitie, die in den regel beschikbaar wordt gesteld, te kunnen toekomen, zouden voor het schoolschieten per oefening hoogstens 16, voor het schieten op bewegende of korten tijd zichtbare doelen 10 à 20 (voor 6 cM. meer) en voor de voortgezette vuren per batterij en per 24 uur 30 à 100 projectielen beschikbaar gesteld kunnen worden. Deze laatste aantallen zijn niet groot, maar het minimum is grooter dan dat, hetwelk thans gemiddeld per voortgezet vuur (de oorlogsvuren buiten beschouwing latende) gebruikt wordt; hoewel eene geringe, schijnt mij dit toch eene gewenschte verbetering.

KOLLEWIJN,

Kapitein der Artillerie.

**Naar aanleiding van het opstel:
„Iets over een deel van het wiskundig onderwijs
aan onze aanstaande officieren.”**

(*Zie Mil. Spectator, 1903, No. 2.*)

Met veel belangstelling nam schrijver dezes — en velen met hem — kennis van P.'s bovengenoemd opstel, waarin het onderwijs in de Beschrijvende Meetkunde aan de Koninklijke Militaire Academie aan eene zachte critiek wordt onderworpen, nadat P. de toespraken had aangehoord of gelezen van Dr. H. DE VRIES „De Projectieve Meetkunde en hare grondleggers” en „GASPARD MONGE en de Beschrijvende Meetkunde”, respectievelijk gehouden den 9^{den} October 1901 en den 14^{den} November 1902, en nadat hem ter oore was gekomen door een collega, ex-leeraar aan de K. M. A., dat de methode, volgens welke de Beschrijvende Meetkunde thans wordt gedoceerd niet noemenswaardig afwijkt van die, welke een 30- à 40-tal jaren geleden gevolgd werd.

In hoofdzaak had P.'s collega gelijk, ofschoon hij ook wel had mogen vermelden, dat het onderwijs in de B. M. aan de K. M. A. rekening houdt — zij het op bescheiden schaal — met de vorderingen der wetenschap op dit gebied. Zulks moge blijken uit de paragrafen 359—372, die aan de centrale projectie zijn gewijd in den 8sten druk van het 2de deel van de „Gronden der Beschrijvende Meetkunde”, het leerboek aan de Academie in gebruik.

Dat men zich hierbij tot enkele constructiën moet beperken en er verder mede volstaan moet de cadetten te wijzen op de nieuwere richting, met opgave van bronnen voor verdere studie, vindt werkelijk zijn oorzaak in gebrek aan tijd, zooals P. reeds vermoedde.

Hadden wij te beschikken over voldoende tijd, wij zouden niet aarzelen de B. M. te doceeren op de wijze, als Dr. DE VRIES die schetst, overtuigd als wij zijn, dat de methode door Dr. FIEDLER in het leven geroepen — uit een wetenschappelijk oogpunt beschouwd — hooger staat dan de tot dusverre hier gevolgde oudere leerwijze van MONGE.

Kan en moet aan eene universiteit het wiskundig onderwijs beschouwd worden uit een hoog wetenschappelijk standpunt, hier moet het oog hoofdzakelijk op de practijk gericht zijn en is het een dringende eisch er naar te streven, den cadetten langs den minst moeilijken weg die mate van wiskundige kennis te verschaffen, welke voor hen volstrekt noodig wordt geoordeeld.

Men vergeete toch niet, dat de cadetten te *Breda*, ook die van de Genie en Artillerie, in 3 jaar tijd — waarvan nog een groot deel afgaat

voor zuiver practische oefeningen buiten Breda — tot bruikbare officieren moeten worden opgeleid en dat zij in dezen betrekkelijk zoo korten tijd buiten de wiskunde nog zooveel vakken moeten bestudeeren en zoo weinig tijd hebben voor eigen studie, dat beperking van de leerstof eerder in overweging genomen zou moeten worden, dan uitbreiding met een vak, als de Projectieve Meetkunde.

P., die zelf cadet is geweest, zal zich zeker nog wel herinneren, hoe strak hier de boog reeds gespannen is, vooral voor Genie en Artillerie; hij zal ook nog weten, dat de studie der B. M. in den eenvoudigen vorm, waarin hier dit vak gedoceerd wordt, reeds van velen buitengewone inspanning vordert, en begrijpen, dat men hier met het oog op de te verwachten resultaten, indien de studie uitgebreider en moeilijker wordt, zich wel tweemaal bedenken zal, vóór men hiertoe onder de bestaande omstandigheden overgaat.

Het grooter aantal uren te vinden door inkrimping van de Analytische Meetkunde is onmogelijk, daar ook dit vak voor geene verdere beperking vatbaar is.

De Centrale Projectie, in verband met de Projectieve Meetkunde, te doen voorafgaan aan het projecteeren op 2 loodrechte vlakken, waartoe men toch altijd komen moet, zou eene zoo lange en niet gemakkelijke inleiding vorderen, dat er maanden mede gemoeid waren. Zonder uitbreiding van het aantal lesuren, zou het resultaat dan zijn, dat men van alles iets wist en van niets genoeg, ook niet van datgene, wat onmisbaar is in de kennis van den technicus. Want al moge de projectieeler van MONGE slechts een onderdeel zijn van een grootscher geheel, zij is toch voor den man van de practijk ongetwijfeld het voornaamste en meest bruikbare deel.

De cadetten moeten de noodige vaardigheid verkrijgen in het maken en lezen van constructie-teekeningen, zooals de practijk ze vordert en wel altijd vorderen zal, en om hiertoe te geraken, behoeft de methode van onderwijs in de B. M. aan de K. M. A. niet gewijzigd of aangevuld te worden.

Zulks is evenmin noodig tot het vervaardigen van perspectievische teekeningen en kan ook niet ter wille van de Photogrammetrie verlangd worden.

P., die deze toepassing in het begin van zijn opstel aanhaalde, zal moeten toegeven, dat deze wijze van terreinopname nog zoo weinig actueel is, dat zij zelfs aan de Polytechnische School niet in het leerprogram voorkomt.

Mocht het eenmaal zoover komen, dat de gronden der Projectieve Meetkunde reeds op de middelbare scholen in onze aanstaande leerlingen werden gelegd, dan zou daarop wellicht aan de K. M. A. kunnen worden voortgebouwd, zonder gevaar voor overlading van de leerstof en vooral van de hersenen van den leerling.

Mocht P. lust gevoelen een weder-antwoord op mijn opstel te doen hooren, dan houdt ondergeteekende zich aanbevolen te mogen vernemen, met wien hij de eer had van gedachten te wisselen.

Breda.

BEELenkAMP.

Een oud Officiersboekje.

Dezer dagen kwam ons in handen een in het jaar 1794 door de Heeren J. THIERRY en C. MENSING te 's-Gravenhage in druk uitgegeven Naamregister der Officieren van het Nederlandsche Leger, welk boekje, uit een historisch oogpunt, wel eene nadere beschouwing waard is.

De weidsche titel ervan luidt: „Naamlijst der Heeren Militaire Officieren, den Capitein-Generaal, de Generaals, Lieutenant-Generaals, „Generaals-Major, Colonels, Lieutenant-Colonels, Majors, Capiteins, „Lieutenants en Vaandrighs der Cavallery, Dragonders, Infantery, Artillery, Ingenieurs en Mineurs, in dienst der Vereenigde Provinciën, „met de naamen der Gouverneurs, Commandeurs, Majors en Onder- „Majors der Steden en Forten, onder het gebied van hunne Hoog- „Mogenden.”

De namen der Officieren van het Nederlandsch-Indische Leger in die dagen komen er dus niet in voor, doch wij zullen hierna nog menigen naam tegenkomen, die ons aan officieren van een later geslacht, zoowel van het Nederlandsche- als van het Indische Leger zullen herinneren, — wellicht de klein- of achterkleinkinderen van hen, wier namen ons thans bezighouden.

Zoo vinden wij b. v. bij eenige Duitsche regimenten infanterie, — het Nederlandsche leger had er toen 9 onder de wapenen —, onder anderen de volgende namen: LEHMANN, VON SCHMITT à ALTENSTADT, ANTINGH, PFEIFFER, WIEDEMANN, VON MOTZ, HOYNCK VAN PAPENDRECHT, Bär, WINCKEL, SCHINDLER, THÖRIG, DE SALIS, KÖHLER, PEIJER IMHOFF. WILHELM, STEINMETZ, BODMER, SEYFFARDT, VON GEUSAU, ehz., ehz.

Beginnen wij echter met het begin van ons Naamboekje.

Aan het hoofd van alle troepen staat met den rang van Capitein-Generaal Zijne Doorluchtigste Hoogheid WILLEM de Vde, Prince van Orange en Nassau, Graave van Catzenelnbogen, Vianden, Dietz, Spiegelberg, Buren, Leerdam en Culemborg; Marquis van Veere en Vlissingen; Baron van Breda, Diest, Beilstein, der Stad Grave en Landen van Cuyk, Ysselstein, Cranendonk, Eindhoven en Liesveld; Onafhangelijk Heer van de Vrije en Souvereine Erf-Heerlijkheid Ameland: Heer van Borculo, Breedevoort, Lichtenvoorde, 't Loo, Geertruidenberg, Clundert, Zevenbergen, de hooge en laage Zwaluwe, Naaldwijk, Polanen, St. Maartensdijk, Soest, Baren en ter Eem, Willemstad, Steenbergen, Montfort, St. Vilh, Butgenbach en Daasburg; Erf-Burggraaf van Antwerpen;

Erf-Marschalk van Holland; Erf-Stadhouder, Erf-Gouverneur, Erf-Capitein en Admiraal-Generaal der Vereenigde Nederlanden; Erf-Capitein-Generaal en Admiraal van de Unie; Ridder van den Kousseband en van den Zwartten Adelaar enz. enz. enz.

Bij de Cavallery en Infantery treft men in grooten getale opperofficieren aan; bij de Artillery en Genie slechts één. ¹⁾

Zoo telt:

de Cavallery	5,	ook de Infantery	5 Generaals,
" "	6,	" "	38 Lieut.-Generaals,
" "	15,	" "	56 Generaals-Major,
" "	26,	de Infantery, Artillery en Genie, die in de hier genoemde rangen ééne en de zelfde ranglijst hebben,	85 Colonels,
" "	7,	idem	196 Lieut.-Colonels, en
" "	23, en	idem	146 Majors.

Bij de Cavalerie en Infanterie dus 125 generaals, en 483 hoofdofficieren bij al de wapens te gader.

Eene soortgelijke statistiek valt moeilijk te geven aangaande de subalterne officieren van dien tijd, omdat in onze Naamlijst deze Heeren, voor zoover zij bij de Infanterie, Cavalerie en Artillerie dienden, slechts nominatief worden vermeld bij de compagnie of het escadron; alleen van alle bij de Genie dienende officieren, over wie straks nader, vinden wij eene ranglijst vermeld.

Naar de meening althans van den Samensteller van het Naamregister, heeft het wapen der Cavallery de primeur; na dit wapen komen achtereenvolgens aan de beurt, de Infantery, de (toen bij de landmacht ingedeelde) Mariniers, de Duitsche Infantery op Holland, de Walsche Infantery op Holland, de Zwitzers, het regiment Artilleristen, de Rijdende Artillerie, het corps Directeurs en Ingenieurs met de te Maastricht gelegerde 4 compagnieën mineurs en sappeurs, de troepen te velde, het Korps Meclenburgsche Troupes en ten slotte de Gouverneurs en Commandeurs in de steden en Forten van de Generaliteit en Zeven Provinciën.

Van militaire doctoren vinden wij alleen vermeld bij elk Korps één chirurgijn-majoor, terwijl de Intendance en Militaire Administratie alleen melding maken van:

1 Generaal Quartiermeester van de legers (gen. maj. BENTINCK);
 1 Generaal Quartiermeester van de Cavalery (colonel BENTINCK);
 1 Generaal Quartiermeester van de Infantery (colonel VON DOPF);
 de beide laatsten geadsisteerd elk door een Lieutenant-Quartiermeester-Generaal.

Terwijl voorts een Lieut.-Colonel VAN BERESTEYN de betrekking be-

¹⁾ Bij de Artillerie te Venlo den Generaal-Major B. E. PARAVICINI DI CAPELLI en bij de Genie, als Directeur-Generaal, F. S. DE VEYE.

kleedde van Provoost-Generaal en Lieut.-Colonel SCHOUSTER die van Capitein van de Pontons tot Dordrecht, telde de Artillerie een Contrarolleur-Generaal in den rang van Capitein en een Lieutenant-Generaal-Wagenmeester in dien van major.

Er waren in het geheel 46 escadrons Cavallery, Dragonders en Husaren, respectievelijk in garnizoen te 's-Gravenhage, Leeuwarden, Groningen, Zutphen, Amsterdam, 's-Hertogenbosch, Bommel, Utrecht, Maastricht, Nijmegen, Tiel en Breda.

Ten aanzien van de te 's-Gravenhage o.a. gelegerde 4 escadrons „Gardes Holland” was bepaald, dat de capitein-commandant den rang had van Lieutenant-Colonel, de Lieutenant dien van Ritmeester en de Cornet dien van Lieutenant der Cavallery.

Vooraf bij dit bereden wapen stond vaak nominaal aan het hoofd eener compagnie (elke compagnie telde een half escadron) een hoofd-, soms zelfs een opperofficier, terwijl alsdan feitelijk het commando gevoerd werd door een Lieutenant-Ritmeester-titulair.

Zoo zien wij ingedeeld bij de 2^e compagnie van het regiment Hessen Philipsthalle, in guarnizoen te 's-Hertogenbosch:

A. H. GRAAVE VAN RECHTEREN, Generaal-Major en Lieut. F. W. KRUSE, Ritmeester-tit.

De Infanterie lag over tal van plaatsen verspreid, in zeer vele garnizoenen lag 1 compleet bataljon van zeven compagnieën, o.a.:

in Zierikzee, met een Lieutenant-Generaal als commandant,
 „ Veere, „ „ Colonel,
 „ Harlingen,
 „ Hulst,
 „ Sluijs,
 voorts „ Axel en Sas van Gent, onder een Lieutenant-Generaal,
 „ Philippine en IJzendijke, „ „ Generaal-Major,
 „ Thoolen en Brouwershaven en
 „ Goes en de Batzekade.

Bij elk bataljon was, gelijk reeds hierboven werd aangestipt, een chirurgijn-majoor, benevens een adjudant, die soms den titulair rang van vaandrig had, terwijl bij elke compagnie drie officieren dienden, n.l. de compagniescommandant, meestal capitein, soms major of lieutenant-colonel, voorts de lieutenant en de vaandrig.

In het geheel telde de Infanterie:

48 (eigentlich Nederlandsche) bataljons,
 9 regimenten Duitschers, die te zamen 17 bataljons formeerden,
 3 bataljons Walen,
 12 „ Zwitzers,
 3 „ jagers en lichte troupes, en dan nog
 de Korpsen „DE BÉON” (4 comp^{ieën}) en „DE DAMAS” (6 comp^{ieën}).

Een totaal dus van 85 bataljons.

Van de 9 Duitse regimenten hielden garnizoen:

4 bataljons in Amsterdam,
 2 " " Venlo,
 3 " " Breda,
 2 " " Grave,
 1 " " Arnhem,
 1 " " Zutphen,
 1 " " Rotterdam,
 1 " " Delft en Leyden,
 1 " " Gorinchem en Schoonhoven, en
 1 " " Geertruidenberg en Heusden.

Van de 3 Walsche bataljons:

2 in Maastricht, en
 1 " Breda.

Van de Zwitzers:

2 bataljons in 's-Haage,
 2 " " Bergen-op-Zoom.
 2 " " Grave,
 2 " " Breda,
 2 " " Venlo en
 2 " " 's-Hertogenbosch.

Van de Jagers en Lichte Troupes:

1 bataljon in Grave,
 1 " " Bergen-op-Zoom en
 1 " " Venlo.

Boven en behalve al deze troepen, ter sterkte van 85 bataljons, waren nog in soldij van den Staat:

3 korpsen Subsidiaire Troupes, n.l.:

1 korps Meelenburgsche troupes, afgedeeld in 3 bataljons, elk van 4 compagniën, te Maastricht,
 het regiment Rood Munster, " " en
 " " Geel Munster, " 's Hertogenbosch.

De indeeling van deze beide laatste regimenten zien wij niet vermeld.

Aan „inrichtingen van Militair onderwijs” liet men zich klaarblijkelijk weinig gelegen liggen; in het gansche Naamregister is daarvan slechts op ééne bladzijde sprake. Bij het in Breda gelegeerde bataljon Walen vindt men namelijk vermeld eene Academie van het bataljon, met den Lieutenant-Colonel BARON DE MONIN ROSIGNIES als Opperdirecteur, een Capitein als 1ste Professor en 2 Lieutenants als Onderprofessoren.

De gang der promotie was in die dagen „iets” vlugger dan thans; zoo werden b.v. op 28 Februari 1794 te gelijk bevorderd tot lieutenant-generaal, van de Cavallery 4 en van de Infantery 13 generaals-major.

Soortgelijke groote promotiën kwamen ook op andere tijdstippen voor, maar... of dan daarbij wel immer kunde en geschiktheid in voldoende mate voorzaten, mag met recht betwijfeld worden.

Bij eenige korpsen, vooral bij de vreemdenlegioenen, toch, was het eene ware familieregeering.

Voor de curiositeit zullen wij hier eens de officierskaders van een drietal compagnieën vermelden, — wij doen slechts een greep uit vele —:

Z W I T Z E R S.

MAY.

Eerste batt., zes compagnieën, in guarnisoen te Grave,
Lijf- (d.w.z. Eerste) Compagnie:

F. MAY, Lieut. Generaal.....	Colonel,
Capt. Lieut., L. R. MAY	26 October 1793,
Lieut., L. B. R. MAY.....	26 " "
Sous-Lieut., A. MAY.....	26 " "
Vaandrig, B. DE GRAFFENRIED.....	2 November "

GARDES.

Tweede batt., vier compagnieën, te 's Haage,
Derde Compagnie:

Capt., F. DE PARAVICINI.....	Colonel,
Capt. Comm ^t , J. C. DE PARAVICINI.....	Lieut. Col.
Lieut., B. ZWICKI.....	27 Mei 1774,
Lieut., B. DE PARAVICINI.....	30 Sept. 1789,
Sous-Lieut., J. J. SCHMID.....	30 " "
Vaandrig, J. J. N. DE PARAVICINI.....	30 Aug. 1790.

HIRZEL.

Eerste batt., zes compagnieën, te Venlo,
Zesde Compagnie:

Capt., H. WERTMÜLLER SENIOR.....	9 July 1790,
Capt. Lieut., S. WERTMÜLLER.....	14 Juny 1785,
Lieut., C. WERTMÜLLER.....	28 July 1792,
Sous-Lieut., F. PESTALUZ.....	16 " 1790,
Vaandrig, J. C. WERTMÜLLER.....	28 " 1792.

Het Leger telde voorts 5 Compagnieën Invaliden, elk gecommandeerd door 1 capitein en 2 lieutenants; deze compagnieën lagen:

- 1 te Delft,
- 1 „ Woudrichem,
- 1 „ Naarden,
- 1 in de Clundert en
- 1 te Loevesteijn.

Men had 4 korpsen mariniers, elk gecommandeerd door een opper-officier; elk korps telde 7 compagnieën. In Hulst, Sluys, Brielle en Hellevoetsluis lag zulk een korps in garnizoen.

Ook het korps „plaatselijke Commandanten”, toen Gouverneurs en Commandeurs geheeten, was in die dagen buitengewoon weelderig bezet.

Terwijl nagenoeg allen werden bijgestaan door:

- 1 Groot-Major,
- 1 Onder-Major,
- 1 Auditeur-Militair,
- 1 Commis van het Magazijn en
- 1 Provoost,

had men een Generaal te:

Breda en 's Hertogenbosch;

een Lieutenant-Generaal ¹⁾ te:

Deventer [A. N. BARON VAN AERSSSEN BEYEREN VAN VOSHOL], Venlo, Grave, Bergen-op-Zoom, Willemstad, de Clundert [C. VAN BOETZELAER], IJzendijke, Sas van Gent, Philippine, Hulst, Nijmegen, Harderwijk en Heusden;

een Generaal-Major te:

Steenbergen, fort Henricus, Coevorden, Ommerschans, de Langacker-schans [A. F. T. DE PETIT], Zutphen, Woudrichem;

een Colonel te:

Axel, Doesburg, Loevesteyn [J. C. VAN PABST], Rammekens, fort Isabelle, fort Crevecoeur;

een Lieutenant-Colonel te:

Campen [J. L. SEYFFARD], ter Veere [J. A. W. BRUCE], Bommel [J. G. SPENGLER], Tiel en de Bellingwolderschans.

Enz. Enz.

Menigmaal werd zulk een Luitenant-Generaal-Gouverneur nog extra geadsisteerd door een Opperofficier, als Commandeur der vesting. Zoo had men b. v. in Ysendycke:

Gouverneur, R. B. W. VAN HEECKEREN, Lieut.-Gen.,
 Commandeur, C. D. MATTHEY, Lieut.-Gen.,
 Groot-Major, W. G. WINTER, Lieut.-Col.,
 Onder-Major, P. C. J. L. VAN VIERSSEN, Capt.,
 Commis van het Magazijn, J. F. ENTERS,
 Provoost, P. BROCHT.

De Artillerie telde 29 compagnieën, en wel 5 bataljons elk van 5 compagnieën en 2 brigades rijdende artillerie, ieder van 2 compagnieën. Van veldartillerie wordt met geen enkel woord gerept. De 5 bataljons zullen dan ook wel vestingartillerie zijn geweest, gegeven het zeer groot aantal vestingen en schansen, die men er toen op nahield. Elke compagnie vestingartillerie telde: 1 Capitein, 1 tweede Capitein, 2 Mr. vuurwerkers (1ste Lieut^t) en 3 Onderlieutenants, terwijl de rijdende artillerie, waarvan 2 compagnieën in Utrecht en de overige 2 compag-

¹⁾ Achter enkele garnizoenen hebben wij den naam van den chef vermeld, al welke namen — er zijn er nog veel meer — in het leger zijn blijven voortleven.

nieën in Zutphen gelegerd waren, per compagnie 6 officieren had, en wel 2 Capiteins, 2 Eerste- en 2 Onder-Lieutenants.

Minstens 75 procent van al de artillerieofficieren hadden als ancienniteitsdatum: 22 Februari 1793, waaruit mag worden afgeleid, dat er toen heel wat compagnieën zijn gecreëerd geworden en dat onmiddellijk vóór Februari 1793 de Artillerie bij het Nederlandsche Leger, kwantitatief weinig of niets beteekende.

Het toenmalig korps genie-officieren, men sprak toen van het Corps Directeurs en Ingenieurs, was sterk: 1 Generaal-Major, 3 Colonels, 4 Lieutenant-Colonels, 10 Majors, 2 Capiteins en 26 Lieutenants.

Die formatie voldeed blijkbaar niet, aangezien men bovendien nog 27 extra-ordinaire Ingenieurs in dienst had.

Een Korps Mineurs en Sappeurs, — het werd reeds hiervoren gezegd —, lag te Maastricht in garnizoen, ter sterkte van 4 compagnieën, wier officieren, 19 in aantal, niet behoorden tot het hiervoren vermeld, korps „Directeurs en Ingenieurs”. Elke compagnie werd gecommandeerd door een Hoofdofficier, de 2^e zelfs door een Colonel [T. HOUARDY].

Gaan wij ten slotte de distributie van de troepenkorpsen na van het geheele leger, dan blijkt ons, dat het allergrootste garnizoen toen was Maastricht, alwaar 4 escadrons cavie., 10 bataljons infie., 2 vreemde regimenten infie. en 4 compagnieën mineurs en sappeurs gelegerd waren; op Maastricht volgde 's-Hertogenbosch met 4 escadrons cavie., 8 bataljons en 1 vreemdenregiment infie.

Hiermede eindigen wij onze patrouille in het 109 jaar oud zijnde Officiersboekje.

J. A. VINK,
oud Kol.

BOEKBEORDEELINGEN.

A propos du Raid Bruxelles—Ostende. Notes et rapports par le Commandant SMITS du 1er Régiment de Guides. *Bruxelles*, 1903. CH. BULENS.

In dit, met een groot aantal uitmuntende photographieën geïllustreerde werk geeft de S. een overzicht van vroeger gehouden afstandsritten, van alles, wat op den Raid Brussel—Ostende betrekking heeft, en van de gevolgtrekkingen, die op militair gebied daaruit te maken zijn. Het is m. i. een hoogst interessant werk voor elk bereden officier en voor ieder, die belang stelt in de Paardensport. Alle lof komt den Schrijver toe voor zijne hoogst nuttige bijdrage aan hippische lectuur.

In verband met het in de eerste plaats behandelde onderwerp, zij er hier op gewezen, dat het mij hoogst wenschelijk voorkomt, om in 't vervolg van afstandsritten, in Nederland gehouden, in onze militaire tijdschriften, die ook in het buitenland gelezen worden, melding te maken, want in het bovenbedoelde overzicht worden wel alle buitenlandsche, doch geen enkele in Nederland gehouden afstandsrit genoemd, terwijl toch die van Zutphen—Amsterdam, winner Ritmeester VAN RADEN, van Utrecht—Hattem—Arnhem—Utrecht, winner Ritmeester BOLLE, en van Winterswijk—Den Haag, winner 1ste Luitenant CARP, werkelijk naast de genoemde eene eervolle plaats zouden innemen.

N. J. ERZEY,
L.t.-Kol. 2^e Regt. Huzaren.

Inlichtingen, enz. voor soldaten in garnizoen te Utrecht. Den soldaten aangeboden door de afdeling Utrecht van de Nationale Christen-onderofficiersvereeniging. *Utrecht*, P. WENTZEL en C^o.

Met het meeste genoegen voldoen wij aan het verzoek van den Eere-Voorzitter van bovengenoemde Vereeniging, den Eerste-Luitenant der Infanterie H. J. MEYBOOM, om de aandacht te vestigen op het verschijnen van dit boekje, dat bestemd is om kosteloos te worden uitgereikt aan alle, in het garnizoen Utrecht ingedeelde miliciens der lichte 1903 (ruim 1500).

Versierd met de welgeslaagde afbeeldingen van H. M. DE KONINGIN en Z. K. H. DEN PRINS DER NEDERLANDEN, bevat dit geschrift, behalve eenig goed gekozen mengelwerk in poëzie en proza, een gids voor

den jongen soldaat, in dien zin dat hem gewezen wordt, *waar* hij, die het ouderlijk huis pas verlaten heeft en nog zoozeer behoefte aan leiding en steun gevoelt, bij gemis van den huiselijken haard of wat de plaats daarvan zou kunnen innemen, de uren kan doorbrengen, welke hij buiten de kazerne verblijft; *wie* daar tot zijn steun en voorlichting gereed zullen staan, en *welke doel* de vereenigingen, waartoe deze personen behooren, beoogen.

Dat dit boekje nog voor verbetering vatbaar is, zal elkeen begrijpen, die bedenkt, dat het plan tot deze uitgave eerst sedert zeer korten tijd bij de Vereeniging, die het 't licht doet zien, gerezen is, maar afgezien van het feit, dat men bij de wijze van samenstelling zich o. i. zeer zeker reeds op den goeden weg bevindt, doet de meerdere of mindere volmaaktheid daarvan eigenlijk minder ter zake. Wat wij in deze uitgave namelijk van groot belang achten, is het feit, dat hier voor allen tastbaar door het leger de hand gereikt wordt aan den jeugdigen milicien, met de goede bedoeling hem gedurende zijn militaire loopbaan den weg te wijzen, die hij in zijn eigen belang, maar niet minder in dat van Leger en Vaderland te volgen heeft. Wij zijn ons zeer wel bewust, dat ook zonder dit tastbaar bewijs, den milicien bij zijn intreden in de militaire maatschappij steun en voorlichting in ruime mate gewaarborgd zijn, omdat het niet alleen de dure verplichting van elken meerdere is, maar ook reeds sedert jaren meer en meer als eene noodige, nuttige en dankbare taak beschouwd wordt, om met alle kracht te arbeiden aan de zedelijke vorming van den soldaat. Maar niet onwaarschijnlijk is het, dat het bewustzijn daarvan eerst langzamerhand tot hem zal doordringen, terwijl hij *deze* uiting van ware kameraadschap van stonde aan, dat hij de kazerne binnentreedt, zal ontvangen en, naar wij hopen, waardeeren.

Waar, het Utrechtsch Provinciaal en Stedelijk Dagblad van 19 April l.l. wees daar nog in zoo juiste bewoordingen op, van andere zijde gedaan wordt, wat men vermag, om den dienstplichtige, reeds vóór hij in dienst gesteld is, den grootst mogelijken afkeer in te boezemen voor de Staatsinstelling, waarvan hij deel gaat uitmaken; waar niets wordt verzuimd, wat dienen kan om een geest van verzet in hem levendig te maken tegen den gang van zaken, welke hij daar zal vinden, en naar welke hij zich gedurende zijn diensttijd zal hebben te gedragen, daar kan het niet anders dan zeer heilzaam werken, wanneer van uit het leger krachtige pogingen worden in het werk gesteld om den jongen militair den weg van plicht en eer te wijzen en hem voor afdwalen van dien weg te behoeden.

Door op de uitgave van het hier besproken werkje de aandacht te vestigen, hopen wij er dan ook toe op te wekken, dat ook in andere garnizoenen het goede voorbeeld, door Utrecht gegeven, moge worden nagevolgd tot heil van onze jeugdige miliciens en daardoor tot heil van ons Leger.

De nieuwe militaire strafwetgeving. Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht. Tekstuitgaaf, met verwijzing naar de tot elk artikel betrekkelijke wetsbepalingen, en alphabetisch register, uitgegeven en bewerkt door Mr. W. F. VAN MEURS, Plaatsvervangend Auditeur-militair te Arnhem. Arnhem, 1903. S. GOUDA QUINT.

De zeer uitvoerige titel van dit werkje geeft een volledig beeld van den met veel zorg en nauwgezetheid bewerkten inhoud. Naarmate het tijdstip nadert, waarop zoowel het Wetboek van Militair Strafrecht als de Wet op de Krijgstucht zullen worden ingevoerd, zal meer en meer blijken, dat eene uitgave, als de onderwerpelijke, in eene bepaalde behoefte voorziet, omdat elk officier op het tijdstip dier invoering door voorafgaande, grondige bestudeering van beide Wetten, zich de kennis zal willen hebben eigen gemaakt, welke voor de juiste toepassing daarvan zoo dringend noodig is.

In een voorbericht behandelt Mr. VAN MEURS de geschiedenis van het ontstaan dezer Wetten, de bezwaren, welke niet onwaarschijnlijk verbonden zullen zijn aan de hervorming der Militaire Strafvordering, welke aan de invoering daarvan moet voorafgaan, enkele wijzigingen, welke Z.W.E.G. alsnog in het Wetboek van Militair Strafrecht gewenscht voorkomen, en de noodzakelijkheid van eene herziening van het „stelsel”, waarnaar *militaire gedetineerden behandeld worden*; onderwerpen, welke zeer zeker der overweging volkomen waard zijn.

Ter aankondiging ontvangen.

De recruiteering onzer marine-matrozen, door J. B. A. JONCKHEER, Oud Luitenant ter zee. (Overdruk uit het Algemeen Handelsblad van 15, 16 en 17 April 1903.)

Een gezond hart. Naar: „Hygiënische Vlugschriften”, uitgegeven door de redactie van het Tijdschrift: „Deutsche Praxis”, vrij gevolgd door Dr. H. PINKHOF, *Amsterdam*, 1903. F. VAN ROSSEN. Prijs f 0.20.

Inlichtingen, enz. voor soldaten in garnizoen te Utrecht. Den soldaten aangeboden door de Afdeeling Utrecht van de Nationale Christen-onder-officierenvereeniging. *Utrecht*. P. WENTZEL en Co.

De nieuwe militaire strafwetgeving. Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht. Tekstuitgaaf, met verwijzing naar de tot elk artikel betrekkelijke wetsbepalingen, en alphabetisch register, uitgegeven en bewerkt door Mr. W. F. VAN MEURS, Plaatsvervangend auditeur-militair te Arnhem. *Arnhem*. 1903. S. GOUDA QUINT.

Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in verschillende landen.

BULGARIJE.

Voor de oorlogsbegroting van dit jaar is toegestaan 20.430.892 Fr., d.i. 103.872 Fr. méér dan voor 1902. Bovendien is een buitengewoon crediet van 500.000 Fr. bewilligd voor de manoeuvres bij de Schipkas. De legersterkte bedraagt 2.430 off., 43.000 man. (Mil. Woch., 1903, N°. 29.)

De „Int. Revue”, April 1903, geeft een overzicht van de organisatie en sterkte van het Bulgaarsche leger.

DENEMARKEN.

In het Deensche leger wordt eene nieuwe velduniform ingevoerd. De kleur is grijs-groen; het leder zal niet geverfd worden, maar blijft zoo licht mogelijk. In plaats van den bestaanden, zal een lichtere ransel worden ingevoerd. (Neue mil. Bl., 1903, N°. 13.)

DUITSCHLAND.

De April-afl. van de „Int. Rev.”, 1903, geeft een kort overzicht van de voornaamste bepalingen der nieuwe „Kriegsetappenordnung”.

Roodbruine handschoenen zullen in veld- en dagelijksche tenue door de officieren gedragen worden te velde, bij manoeuvres en bij exercitiën; bij alle oefeningen en inspectiën, als de troep in veldtenue gekleed is, ook door de niet-ingedeelde officieren. Verder bij stafreizen, oefeningsreizen, oefeningsritten en in de manege. (Besch. van 12 Maart 1903.) (Allg. Schw. Mil. Zeit., 1903, N°. 14.)

De April-afl. van de „Rev. mil. des arm. étr.”, 1903, geeft een overzicht van de voornaamste bepalingen van het nieuwe Deutsche *voorschrift voor de oefeningskampen* van 8 Jan. 1903, hetwelk in de plaats is gekomen van dat van 7 Juli 1897.

Nieuw verschenen: KUNZ, Kriegsgeschichtliche Beispiele. Heft 15: Beispiele für den Infanterieangriff und für das Waldgefecht. Der Kampf um den Fröschweiler Wald am 6 Aug. 1870. *Berlin*, 1903 (1C 4228—2.).

ROHR, Taschenbuch zum Gebrauche bei taktischen Ausarbeitungen, Kriegsspielen, tactischen Uebungsritten, Manövern, im Felde. *Wien u. Leipzig*, 1903.

ENGELAND.

De Artillerie-schietplaats bij Lydd wordt veranderd in eene Infanterie-schietschool, daar zij niet meer voldoet voor het verdragende moderne

geschut. Bij Rhayader (N. Wales) zal eene nieuwe schietplaats voor zware artillerie komen. (Mil. Woch., 1903, N°. 26.)

Volgens de „Broad Arrow” zal aan elk regiment Cavalerie een automatisch snelvuurkanon van 3.7 cM. (één ponder) verstrekt worden (Pom-pom). De bediening bestaat uit 1 officier, 1 sergeant, 6 soldaten, 2 stukrijders; het aantal paarden is: 8 rij- en 4 trekpaarden. Gedurende de manoeuvres kan het aantal trekpaarden van 4 op 6 gebracht worden, waarbij dan nog één stukrijder. Het geheele personeel is bereden. (Rev. d. C. M., 1903, N°. 15.)

FRANKRIJK.

In de „Umschau” der April-afl. geeft de „Jahrbücher” een overzicht van de bij decreet van 15 Febr. 1903 vastgestelde nieuwe bepalingen over de samenstelling en werkzaamheid van den hooger Krijgsraad. (Zie ook „Streffleur”, 1903, April.)

Van het voorloopige exercitie-reglement voor de Infanterie van 8 Oct. 1902 hebben deel II en III het licht gezien.

Nieuw verschenen: ROUQUEROL, Organisation de l'artillerie de campagne à tir rapide. Paris, 1903. (1B 2607—2.)

GRIEKENLAND.

Tegen alle verwachting schijnt de nieuwe M. v. O., de kolonel LYMPRITIS, de reorganisatie van het leger ter hand te nemen. De April-afl. van „Streffleur”, 1903, geeft een kort overzicht van hetgeen daaromtrent bekend is.

ITALIË.

De „Giornale militare” vermeldt een onlangs verschenen ministerieele aanschrijving, waarbij de Italiaansche Alpentroepen van ski's voorzien worden. De Int. Rev., April 1903, geeft een overzicht van den inhoud van de daarop betrekking hebbende bepalingen.

Nieuw reglement voor groote militaire transporten. De April-afl. van de „Rev. mil. des arm. étr.”, 1903, geeft een overzicht van dit reglement, vastgesteld bij decreet van 16 Maart 1902, ter vervanging van dat van 29 Aug. 1889.

Beschikbare hoeveelheid munitie voor practische oefeningen.

Soort. ¹⁾	VELDBATTERIJ VAN 87 B.	VELDBATTERIJ VAN 75 A.	RIJDENDE BATTERIJ.	BERG- BATTERIJ.
Gran. IJ.	50	—	—	400
GKT. IJ.	200	175	200	—
GKT. St.	—	25	—	—
Manoeuvre-kardoez.	60	60	60	60

Elke batterij vestingartillerie beschikt over 180 schoten en 600 patro-

¹⁾ Zie voor de beschrijving Rev. d'A., deel 54, blz. 534, en deel 60, blz. 195.

nen voor mitrailleurs; enkele bovendien over een 12-tal kartetsen. (Giorn. mil. uff., 1903, N°. 13.)

RUMENIË.

Eene nieuwe springstof „Galatzit”, is samengesteld door den Majoor der Genie DEMETRIADES en den mil. apotheker JONESCU. Zij is eene plastische massa van geelachtige kleur, die langzaam in water oplost en ontstaat door menging van vaste en vloeibare bestanddeelen. Zij bevriest bij -6° en ontbrandt bij $+210^{\circ}$ Celsius, waarna zij langzaam verbrandt. Bij de, op het schietterrein bij Focsani gehouden proeven is gebleken, dat de uitwerking van het Galatzit gelijk staat met die van dynamiet en met die van de Deutsche springstof M. 88. Bij kleine hoeveelheden kost Galatzit 2,4 Francs per KG. (Mil. Woch., 1903, N°. 32.)

RUSLAND.

De April-afl. van „Streffleur”, 1903, geeft een overzicht van de reorganisatie der z.g. „Meldereiter”. In 1895 werden zij bij wijze van proef bij de Infanterie ingedeeld, hetgeen volgens een artikel der Russky Invalid (N°. 36 van 1903) zeer goed voldaan heeft. Prikaze N°. 40 van dit jaar bevat nu de reorganisatie, welke noodig bleek, ter opheffing van enkele misstanden.

De zelfde aflevering geeft een kort overzicht der inrichting en werkzaamheid van de militair-geneeskundige Academie in Rusland.

De April-afl. van de „Rev. mil. des arm. étr.”, 1903, geeft een uitgebreid overzicht van de *reorganisatie der belegeringsartillerie*.

De „Allg. Schw. mil. Zeit.”, 1903, N°. 15 ontleent aan het „Mil. Wochenblatt” een overzicht van de schietopleiding met het drie-liniën geweer en aan de „Kölnische Zeitung” eenige zeer opmerkenswaardige beschouwingen over den etappen-dienst in Rusland, in vergelijking met het Deutsche etappenwezen.

Van de bepalingen, betreffende de artillerie-verkenneren der Russische veldartillerie, voorkomende in het nieuwe Russische exercitie-reglement der veldartillerie (van 21 Nov. 1902), geeft Hef 3 van de „Mittheilungen” van 1903 een uitgebreid overzicht.

ZWITSERLAND.

Sterkte van het leger. De April-afl. van de „Revue mil. des arm. étr.”, 1903, geeft hiervan een overzicht voor 1 Jan. 1903. Wij ontleenen daarvan het volgende.

Officieren inbegrepen, is de sterkte:

Keurtroepen		150.163 man.
Landweer	{ 1ste ban.	44.941 "
	{ 2e ban.	25.136 "
	{ Cavalerie en hulpdiensten.	18.470 "
		238.710 man.

Hierbij komen 624 officieren ter beschikking (volgens art. 58 der

legerwet) en 411 officieren van den Gen. Staf, den Territorialen- en den Etappendienst.

Het totaal wordt dan 239.745 man.

De indeeling is, als volgt:

Staven.	1.999	man, waarvan	1.546	bij de keurtroepen.
Infanterie.	174.884	"	112.290	"
Cavalerie.	8.429	"	4.791	"
Artillerie.	32.405	"	19.203	"
Genie.	9.738	"	5.370	"
Geneesk. dienst.	8.359	"	5.045	"
Administr. troepen.	2.375	"	1.501	"
Wielrijders.	521	"	417	"

